Mason Sözlüğü'nde Gezintiler – 8

Terimler ve Kavramlar

İkinci Aşama

Bu çalışma **"Ansiklopedik Mason Sözlüğü"** adlı kitabın, 2013 tarihli 6. basımından alıntılarla düzenlenmiştir.

Mason Sözlüğü'nde terimler kavramlar üzerindeki gezintimizin ikinci aşamasında başharfleri L-Z olan başlıklar ve yer yer bunlarla bağlantılı olan diğer terimler ile kavramları göreceğiz.

Önceki aşamada kaldığımız yerden devam…

Labirent

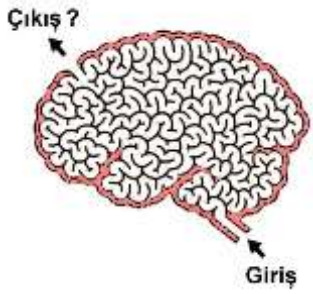
Fra. Labyrinthe; *İng.* Labyrinth; *Alm.* Labyrinth

Çıkış yolu çok zor bulunan dolambaçlı bir yol ya da koridor şebekesi.

Labirent, genellikle sonsuzluğun ve sonuçsuzluğun simgesi olarak benimsenir. Buna karşın, aslında bir labirentin sonu ve çıkışı vardır. Bu yüzden labirentin sonuca ulaşmanın güçlüğünü ve karmaşıklığını simgelediği de benimsenebilir.

Masonlukta labirent, somut bir simge olarak görülmez; bir kavramdır. Ancak eski ezoterik kurumların bazı özelliklerini yansıtan yapıtlarda, labirenti temsil eden çizimler de görülür. Bu da, labirentin, tarih boyunca birçok ezoterik kurumca, simgesel değeri ve anlamı da olan bir öğe olarak kullanılmış bulunduğunu gösterir.

Eski Mısır'da, ezoterik sistemin doruğuna erişmiş olduğu Hermetizmin uygulandığı mabetlerde, bir rahip adayının tekrisinde labirent çok önemli bir yer tutardı. Rahip adayı, karanlıkta ve ancak sürüklenerek ilerleyebildiği bir labirentte, saatlerce süren bir didinişle çıkışı arardı. Çağdaş Masonlukta, Hermetizmdeki bu somut arayışın yerini zihinsel arayış almıştır. İnsan beyninin bir geometrik çizimi yapılsa, bu da çok karmaşık bir labirenti andırır.

Laiklik

Fra. Laicité; *İng.* Secularism; *Alm.* Laizismus

Güncel konu, yaşam ve uğraşılar ile devlet yönetiminin, dinsel konu ve uğraşılardan ayrı tutulması.

Laiklik anlayışı, teokratik nitelikli devlet yönetimine karşı çıkış eyleminden doğmuştur. Devlet yönetiminde halk çoğunluğunun egemenlik sağlayışıyla gelişim göstermiştir. Ancak günümüze dek laiklik ilkesini anayasasına yerleştirmiş sadece iki ülke vardır: Fransa ve Türkiye.

Filozofik bakımdan ise laiklik, aklın dinsel inançlara oranla üstün ve öncelikli tutuluşu anlamını taşır. Herkesin din ve inanç seçiminde özgür olmasını da gerektirir. Ancak "laiklik" ile "din ve inanç özgürlüğü" kavramları eş anlamlı değildir. Nitekim bu kavramın İngilizcedeki karşılığı olarak verilen "sekülerizm" din ve inançta serbestlik olup laiklik ile eş anlamlı sayılamaz.

Gerek amaçları, gerek ilkeleri gerek kendi örgütsel yapısı bakımından Masonluk, tümüyle laikliği benimseyen ve savunan bir kurumdur. Bu, yalnızca kendilerini "liberal" olarak niteleyen mason örgütlerine özgü değildir; liberallerin "tutucu", hatta "dogmatik" olarak nitelendirdiği mason örgütlerinde de böyledir. Masonluğun çeşitli saldırılara uğramış ve uğramakta oluşunun nedenlerinden biri de budur.

Landmark

Bazı mason kuruluşlarınca Masonluğun temel öğeleri sayılan kuralları ve gelenekleri belirleyen ilkelerden her biri.

Bu tanım, Masonluktaki "landmark" kavramını anlatabilmek bakımından yetersizdir. Aslında bu kavramın tam ve yetkin bir tanımının yapılıp yapılamayacağıda kuşkuludur. Nitekim bu kavramın ne olduğu ya da ne olması gerektiğini açıklamaya çalışan dünya çapında ünlü masonik araştırıcı ve yazarların yapmış oldukları tanımlamalar arasında bile yer yer önemli farklılıklar hatta çelişkiler vardır.

Sözlük Anlamı:

Aslı İngilizce olan landmark, sözlük anlamı bakımından "arazi işareti" demektir. Bu işaret, iki ayrı mülk olan arazilerin sınırlarını belirlemek amacıyla, pek azı toprak üstünde kalmak üzere yere gömülen iri taşlarla oluşturulur. Bu anlamda sözlük karşılığı "sınır taşı" olarak da verilebilir. Taştan oluşma bu işaret, kuramsal olarak, arazinin sınırlarının değişmezliğini ve değiştirilemezliğini sağlar.

Gene sözlük anlamı bakımından, bir alanın yerini ya da sınırlarını belirleyen bir tepe ya da nehir gibi doğal olgular ile büyük bir bina da "landmark" olarak nitelendirilebilir.

Masonluktaki Anlamı ve Kullanımı:

Masonlukta landmark, masonik kuralları ve gelenekleri belirleyen ilkelerin değişmez ve değiştirilemezliğini vurgulamak üzere kullanılmaktadır. Nitekim en çok eleştiriye uğrayan yanı da budur.

Landmarklar, öncelikle, ya Gelenekçi Masonluk ya da Tutucu Masonluk anlayışını benimseyerek çalışan obediyansların kavramıdır. Özellikle Anglosakson Masonluğu'nda önemsenir.

Ancak bu, Liberal Masonluk anlayışını benimseyen obediyanslarda bu kavramın yer almadığını, bu anlayıştaki mason örgütlerinin hiçbir landmarkı bulunmadığını, Liberal Masonluğun bu kavrama kökten karşı çıktığı anlamına gelmez. Kaldı ki, Tutucu Masonlukta benimsenen landmarklar ile Gelenekçi Masonlukta benimsenen landmarklar karşılaştırılırsa, bunların tıpatıp aynı olmadığı görülür.

Landmarkların tümü bakımından eleştirisi en çok Liberal Masonluk anlayışını benimseyen masonik kuruluşlarca yapılmıştır. Buna karşın, landmarkların ayrıntılarına girerek bilimsel yöntemle eleştirenlerin çoğu Gelenekçi Masonluk anlayışını benimsemiş olan araştırıcı ve yazarlardır.

Her mason kuruluşunun kendine göre ve bir diğerinden farklı landmarklar benimsemiş olduğu görülür. Oysa herhangi bir landmarkın, tanımıyla uyumlu olabilmesi için dünyanın her yerinde aynı olması gerekmektedir. Bu nedenle, kimi masonik araştırıcı ve yazarlar, iki ayrı obediyansın benimsediği çelişkili kural ve ilkeleri birer "landmark" olarak ileri sürmeleri durumunda, bunlardan hiçbirinin "Masonluğun gerçek landmarkları" olamayacağını savunmuşlardır .

Masonlukta iki tür landmark vardır:

a) Bir obediyansın ve buna bağlı locaların kuruluş, yönetim ve çalışma şekillerine ilişkin temel kurallar… Bunlara "Örgütsel Düzen Landmarkları" denilebilir.

b) Masonların uymaları, mason kuruluşlarının da gözetmeleri gerekli görülen töresel ve dinsel nitelikli temel ilkeler. Bunlara da "Ritüelik Landmarklar" denilebilir.

Buna karşın, mason kuruluşları ve ünlü masonik yazarlar, birer "landmark" olarak ortaya koymuş oldukları ilkeleri "örgütsel" ve "töresel" diye ikiye ayırmamışlardır.

Landmarklar üzerindeki en önemli anlaşmazlık, bunların kökenine ilişkin farklı görüşlerden kaynaklanır. Kimisi bunların çok eski olduğunu, Operatif Masonluk döneminden kaldıklarını savunur. Kimisi ise, Operatif Masonluktan Spekülatif Masonluğa geçiş dönemi sırasında oluşturulmuş bulunduğu görüşündedir. En doğrusu, "landmark" oldukları söylenen kural ve ilkelerin ne zaman ve nerede belirlendiğinin kesin bir şekilde bilinmediği, her mason kuruluşunun kendine göre sağlam tarihsel mesnetleri olmasa da birtakım benimseyişler edindiğidir.

Landmark Tanımları:

Dünyaca ünlü birçok masonik araştırıcı ve yazarın landmarklara ilişkin yaptığı tanımlar, birbirinden farklıdır. Kimisi bunların "eskiden kalma oluşu" üzerinde durmuş, kimisi "evrensellik" niteliğini öncelikli tutmuştur. Kimileri, asıl önemli olan temel niteliğinin "değişmezlik" olduğunu ileri sürmüştür.

Kimilerine göre, landmarklar Masonluğun temel ve kaçınılmaz ilkeleridir. Kimilerine göre, Masonluk ile diğer kurumlar arasındaki farklılıkları ancak landmarklar belirler. Kimisi landmarkların "Masonluğun yasaları" ile aynı şey olduğunu ileri sürerken, buna şiddetle karşı çıkanlar vardır.

Kimileri, landmarkları, Masonlukta bir sorun olan "Eski Yükümlülükler" kavramıyla özdeş tutmuştur. Kimileri de bu özdeşleştirmeyi, ritüeller ya da Masonlukta zorunlu olduğu savunulan dogmatik inançlarla yapmıştır.

Bu arada, «Masonlukta "landmark" diye bir kavramının kullanılması temelden yanlış bir yaklaşımdır.» karşı tezini ileri sürenler de çıkmıştır. Bir adım daha ileri gidenler ise «Masonlukta hiçbir landmark yoktur.» demiştir.

Bazı ünlü masonların landmarklar konusundaki özet görüşleri şöyledir:

Albert G. Mackey: «Bizi dış dünyadan ayıran, kendimize özgü, bizim "ışık çocukları" olarak geçmişin kalıtımını sürdürmemize olanak veren özelliklerimiz, düzenimizin landmarklarıdır. Masonluğun evrensel dili ve evrensel yasaları birer landmarktır; fakat her ülkede değişebilen yerel törenler, yasalar ve uygulamalar landmark sayılmaz.»

J.W.S. Mitchell: «Masonluğun landmarkları çok eskiden kalma yasalarıdır. Bunlar çağdan çağa ve nesilden nesile taşınmıştır. Hiç kimse bunların ne zaman doğmuş olduklarını bilmediğinden, bunların değiştirilmesi de hiç kimsenin yetkisindedeğildir. Yazılı landmarkların sayısı altıdır; bunlar ilk kez 1723 tarihinde yayımlanmış olan İngiliz yasalarında "Bir Masonun Eski Yükümlülükleri" başlığı altında yer alır.»

Rob Morris: «Landmarklar, Masonluğun sınırlarının anlaşılmasını ve korunmasını sağlayan kesin kurallardır.»

Luke A. Lockwood: «Masonluğun landmarkları, Masonluğu belirleyen, masonik hukukun kaynağı olan eski ilkeler ve uygulamalardır.»

Kenneth R. H. Mackenzie: «Landmarklar, sınırları belirleyen taş sütunlardır. Bunlar masonlarca, hiçbir sapmada bulunulamayacak yol gösterici ilkeler olarak benimsenmiştir.»

Robert F. Gould: «Landmarkların neleri içerdiğini ve neleri kapsam dışı bıraktığını hiç kimse bilmez. Bunlar, dünyada hiçbir otoriteden kaynaklanmamıştır. Karşınızdaki kişi sizi susturmak isterse her şey landmarktır ama onun eğilimlerine ters düşen hiçbir şey landmark değildir.»

Theodore S. Parvin: «Bir landmarkın "landmark" olabilmesi için, tüm masonların evrensel saygılarını ve ona uymalarını gerçekleştirebilmesi gerekir.»

Roscoe Pound: «Masonlukta "landmark" terimiyle, anısal zamandan (Operatif Masonluk döneminden) beri varlığı süregelen birtakım evrensel, değiştirilemez ve kaldırılamaz kuralları anlıyoruz. Öylesine ki, hiçbir masonik otorite Masonluğun bir parçası olan landmarklardan ayrılamaz; onları korumak zorundadır.»

Charles C. Hunt: «Masonik landmarklar, Masonluğu bir başka şeyden ayırt edebilmeyi sağlayan özelliklerdir.»

Albert Pike: «Landmarklar, eski basit Masonluğun o zamanlar üzerine inşa edilmiş olduğu ilkelerdir.»

Albert Pike böyle demiş ama Masonlukta Landmanklar üzerine yapılmış olan tanımları, özellikle Mackey tarafından düzenlenmiş olan listeyi şiddetle eleştirmiştir.

Landmarkların birbirinden farklı belki de yüzlerce tanımı vardır. Tüm bu tanımların ortak noktaları toplanacak olursa, şöyle bir sonuç çıkarılabilir: Landmark, kendinden daha az önemli yerleri, noktaları, nesneleri ve sınırları belirleyebilmek için kullanılan, eski, belirgin, değişmez ve açıkça görülür bir nesnel öğedir.

Fakat 19. yüzyılın masonik uzmanları, bu kavramı öylesine ters yüz etmişlerdir ki; bunun sonucunda landmarklar, kuşkuyla karşılanan, belirsiz, temelsiz, tartışılır, uzlaşmazlıklar yaratan ve üzerinde uyuşmaya varılması giderek güçleşen birtakım ilkeler olmaya dönüşmüştür. Masonluğun 17. yüzyıl ve öncesi ile 18. yüzyıldaki durumuna bakılacak olursa, bambaşka bir tablo ile karşılaşılır.

17. Yüzyıl ve Öncesi:

1717 yılından önce yani Operatif Masonluk döneminde, "landmark" diye bir kavramdan söz edildiği hiç duyulmamıştır. Ancak bu durum, Operatif Masonlukta hiçbir landmarkın bulunmadığını göstermez ve kanıtlamaz. O dönemdeki mason localarının benimseyip uyguladıkları temel kuralların, -aralarında yer yer birtakım farklılıklar olmasına karşın- birbirine pek benzediği, 16. yüzyıldan kalma birkaç eski el yazması belgede görülmektedir. İşte bu pek benzer kural ilkelere "Operatif Masonluğun landmarkları" denilebilir. O dönemde böyle bir kavramın kullanılmamış olması, bu nitelendirmeyi engellemez ve haksız kılmaz.

18. Yüzyıl:

Masonlukta "landmark" kavramının ilk kullanımı, Londra Büyük Locası'nın ilkgenel tüzüklerinin son maddesinde görülür. Burada, her büyük loca toplantısında,tüzükler üzerinde gerekli görülen değişikliklerin yapılabileceği belirtildikten sonra şöyle denmektedir: ***"....yeter ki, Eski Landmarklar her zaman özenle korunsun."***

Ancak ne "landmark"ın tanımı verilmiş ne de "Eski Landmarklar"ın neler olduğu açıklanmıştır. Londra Büyük Locası'nda, sonradan bu tüzüklerdeki "landmark"terimi kaldırılmış ve şöyle denilmiştir: ***"Büyük Loca'nın uyumu alınmadıkça,hiçkimsenin ya da hiçbir topluluğun, Masonluğun bünyesinde bir değişiklikyadayenilikyapma yetkisi yoktur."***

İngiltere'de, 18. yüzyıl ortalarında, genel tüzüklerde "landmark"teriminin kullanılmasına yeniden başlanmıştır. Bu işi ilk kez 1738 yılında James Anderson yapmıştır. Anderson, Masonluğun temel yasasını kendi başına yeniden düzenlerken, bu yasaların eki durumuna girmiş olan "genel tüzükler" üzerinde de birtakım değişiklikler yapmış, tüzüklerin 39. maddesinde eski landmarkların korunmakta olduğuna değinmiştir. İngiltere'de Masonluk 1751'de "Yeniler" *(Moderns)* ve "Eskiler" *(Antients)* olmak üzere ikiye bölündüğünde, Yeniler 1723 tarihli temel yasaya bağlı kalırken, bu arada Eskiler bir diğer temel yasa düzenlemiş ve "landmark" kavramını kullanmayı sürdürmüştür. Fakat bu kavramın tanımı yapılmamıştır.

19. Yüzyıl:

Masonlukta "landmark" teriminin asıl önemli ve etkili bir şekilde kullanımı, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1813 yılında kurulmasından sonra başlamıştır. Bu yüzyılın ortalarında, masonik araştırıcı ve yazarlardan birçoğunun birer "LandmarklarListesi" düzenlemeye giriştiği görülür.

Bunların arasında en çok tutulanı, ünlü Amerikalı masonik yazar Albert G.Mackey'in 25 maddelik listesidir. Amerika Birleşik Devletleri'nin çeşitli eyaletlerindeki büyük locaların çoğu bu listeyi benimserken, kendi listesini düzenleyenler de olmuştur. Nitekimçoğu landmark listelerinin Amerika'da ortaya çıktığı görülür. Avrupa'daise, ünlü Alman masonik yazarlardan J.G. Findel'in 1861 yılında düzenlediği 9 maddelik bir liste vardır.

Bu dönemde, Anglosakson Masonluğu topluluğunda landmarkların diğerheryerden önce Amerika Birleşik Devletleri'ndeki mason obediyanslarında geçerli olduğu görülür. Avrupa'daki bazı obediyanslar bu kavramın Masonluktaki kullanımınakarşı çıkarken, bazıları da «Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasası dışında hiçbirşey landmark olamaz.» görüşünü savunmuştur.

Ancak Masonlukta "landmark" olarak ileri sürülen şeylerinçoğuörgütlenme kurallarıdır; Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasasında ise, örgütlenme kurallarına pek az değinilir; sonradan benimsenmiş uygulama sistemlerinin hiçbirine, bu temel yasada belli bir kural getirilmemiştir.

Nitekim 1723 tarihli özgün temel yasanın hazırlanışı sırasında yürürlüğe konulmuş ilk genel tüzüklerde landmarklara ayrıca değinilmiş olması da bunu gösterir. Birdiğer deyişle, o tarihte sözü edilen landmarklar, ne temel yasa ne de genel tüzüklerdir. Bunların yazılı hale getirilmesine gerek olmadığı, zaten öteden beri herkesçe bilindiği varsayılmıştır.

20. Yüzyıl:

Çeşitli büyük localar, kendilerine göre benimsedikleri landmarkları listelemeyi sürdürürken, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın bu konuda suskun kaldığı görülür.

Kimisi İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1929 yılında yayımlamış olduğu ünlü "Tanıma Koşulları"nı, bu büyük locanın landmarkları olarak nitelemiştir. Oysa bu bildirge, bir masonik örgütün Anglosakson Masonluğu'nda "düzenli" sayılabilmesi için gerekli görülen koşulları sıralar. Sonunda da ***"Eski landmarkların ilkelerine tam olarak uyulması gereklidir."*** sözü geçer.

Böylelikle İngiltere Birleşik Büyük Locası, öteden beri olduğu gibi, Masonluktaki landmarkların neler olduklarını açıklamaya, birtakım diğer büyük locaların yapmış olduğu gibi bir "Landmarklar Listesi" düzenlemeye yanaşmamış, bu konuda pek ayrıntılı açıklamalar yapmamayı yeğlemiştir.

Aynı sıralarda, Masonlukta kısaca A.M.I. olarak anılan Uluslararası Masonluk Birliği, kesinci ve dogmatik ilkelere karşıt bir tutum takınmış, bu nedenle Masonlukta "landmark" kavramının geçerliliğini yadsımıştır.

Ardından Liberal Masonluk kanadında yer alan diğer obediyanslarda Masonluktaher şeyin, çağın koşul ve gereksinmelerine göre değişiklik gösterebileceğini benimsediklerinden, -aslında kendilerine özgü birtakım landmarkları bulunsa bile- bu kavramın kullanılmasını uygun bulmamışlardır.

Landmarklar Üzerine Eleştiriler:

Landmarkların eleştirisi iki ayrı şekilde yapılmaktadır. Bunlardan biri, Masonlukta "landmark" diye bir kavramın geçerliliğini -birtakım geleneksel masonik kurallar evrensel boyutta benimsenmiş olsa bile- kökünden yadsımak şeklindeki yaklaşımdır. Diğeri ise, birer "landmark" olduğu savunulan ilkeleri tek tek ele alarak, bunların zayıf ya da yanılgılı noktalarını ortaya koymak şeklindedir. Özellikle bu ikinci yaklaşımda yer alan eleştirilerin yoğunlaştığı konular şöyle özetlenebilir:

a) Landmarkların Eskiliği: 17. yüzyıl ve öncesindeki Operatif Masonluk, oldukça az sayıda ve pek basit ilkeler üzerine kuruluydu. Bu ilkeler de hiçbir zaman "landmark" ya da benzer bir terimle anılmamıştı. Çağdaş Masonlukta **"Eski Yükümlülükler"** olarak anılan "Gotik Yasalar" da bir mason örgütünün değil, doğrudan her bir masonun uyması gereken kuralları içermekteydi. Bunlara "Masonluğun landmarkları" denilemez; çünkü bugün "landmark" terimiyle demek istenen şeyler çok farklıdır. Kaldı ki Operatif Masonluk dönemindeki örgütlenme ve yönetim şekli ile günümüzdeki masonik örgütlenme ve yönetim şekli, birbirlerinden apayrıdır.

b) Landmarkların Evrenselliği: Her obediyans, hatta her masonik yazar, kendine göre bir "Landmarklar Listesi" düzenlemiştir. Bu listelerin kapsamları arasında farklılıklar, hatta yer yer çelişkiler vardır. Dolayısıyla, landmarklar hiçbir zaman evrensel bir nitelik kazanamamıştır.

c) Landmarkların Değiştirilemezliği: Tarih boyunca, birer "landmark" olduğu söylenip değiştirilmezliği savunulan şeyler, sonradan değiştirilmiş ve yenilerine gene "landmark" denilmiştir.

Eğer Masonluk çağdaş bir nitelik taşıyor ve insanlığı daha olumlu bir geleceğe yöneltmeyi amaçlıyorsa; geçmişte olduğu gibi bugün de gelecekte de yasa, kural ve tüm bunların temeli olan ilkelerinde birtakım değişiklikler yapılacaktır. Nitelikleri her ne olursa olsun, "landmark" denilen şeyler de, çağın gerektirdiği bu kaçınılmaz değişikliklerden soyutlanamaz.

Nitekim İngiltere Birleşik Büyük Locası gibi landmarkların hiç değiştirilemeyeceğini savunanlardan birçoğu, önceleri birer "landmark" olarak nitelendirdikleri bazı ilkeler ya da kurallar üzerinde sonradan yer yer değişiklikler yapmıştır. Bu tür değişiklikler, gelişmenin, çağdaş koşullara ayak uydurup kendini yenilemenin gereğinden ileri gelir. Örneğin, bir kişinin "mason" olabilmesi için gerekli görülen bireysel nitelikler en önemli landmarklardan biri sayılmıştır.

Bunların başında da "özgür bir aileden gelme ve özgür doğmuş olma" koşulu yer alır. Bu koşulu hiçbir açıklama yapmaksızın ilk kez değiştiren İngiltere Birleşik Büyük Locası olmuştur. Bu büyük locanın 1815 tarihli temel yasasının 3. yükümlülüğündeki "özgür doğmuş" terimi 1847 yılında "özgür adam" terimiyle değiştirilmiştir.

d) Landmarklara Uyma Zorunluluğu: Mason kuruluşlarının birbirlerinden farklı birtakım landmarklar benimseyişi, yeni kurulan bir obediyansı bunlardan hangisine uyacağı konusunda çelişkiye yöneltir. Yeni obediyans, kendinden önce kurulmuş olan obediyansların hangisiyle dostluk ve kardeşlik ilişkileri içinde bulunacaksa, onun benimsediği landmarkları kabul etmek zorunda kalacaktır.

Bazı mason kuruluşlarının uymak zorunda olduğu, bazılarının ise benimsemeyeceği hiçbir yanaşmadığı bir kural ya da ilke "Masonluğun landmarkı" olarak nitelenemez. Bunlar, ancak ilgili masonik kuruluşların kendilerini bağlayıcı ilkeleri olabilir. Üstelik bir başka masonik kuruluşun landmarklarını zorunlu olarak benimseyen bir masonik örgütün "özgür" olduğu söylenemez. Eğer başkalarının zorunlu tuttuğu landmarkları aslında benimsemediği halde kabul etmiş gibi görünüyorsa, bu Masonluğun töresine aykırı bir art niyetlilik, ikiyüzlülük ya da dalkavukluk örneğidir.

Ne olduklarını bilmeksizin ve önemsemeksizin landmarklara uyma zorunluluğunu savunan bir mason kuruluşu ise, ancak Masonlukta bu konuda diretendahagüçlü bir diğer mason kuruluşunun uydusu sayılabilir.

Öte yandan, pek basit bir yaklaşımla herhangi bir landmarkı yadsıyan bir mason kuruluşu, böyle bir landmarkın varlığını kökten ortadan kaldırmış demektir. Bazı mason kuruluşlarının uymak zorunda olduğu, bazılarının ise kendilerini böyle bir zorunluluk altında görmediği bir kurala ya da ilkeye "landmark" denilemez.

Bütün bunlardan şöyle bir sonuç çıkarılabilir: Masonlukta "landmark" kavramı, kullanılmasından kaçınılamaz bir olgu haline gelmiştir. Ancak, nasıl bir yerden diğerine arazilerin sınırlarını belirlemekte kullanılan taşlar ve bunların yerleştiriliş şekilleri birbirinden farklıysa; mason kuruluşları da farklı landmarkları benimsemekte olabilir." İlke ve yöntemlerdeki bu farklılık, Masonluğun dünya çapında tek beden olamamışlığının, bir diğer deyişle bölünmüşlük olgusunun doğal sonucudur.

Lex Non Scripta

Latince: "Yazılı olmayan yasa".

Masonlukta bu terim, yer yer görgü ve disiplin kurallarını, daha genel olarak "masonik etiket" kavramını nitelemek üzere kullanılır.

Libasyon

Fra. Libation; *İng.* Libation; *Alm.* Libation

Sözlük anlamı bakımından bir kaba bir sıvıyı doldurma ya da dökme.

Etimolojik olarak Latincedeki "libatio" teriminden türetilmiştir. Masonluğun bazı ilerive yüksek derecelerindeki şölenlerde, "onura kadeh kaldırma" anlamında kullanılır.

Liberal

Fra. Liberal; *İng.* Liberal; *Alm.* Liberal

Nesnel ve tinsel özgürlüklerden yana olan, barışçı ve uzlaşmacı, bireyselvetoplumsal özgürlüklerde sınır tanımayan.

Genelde bu terim ya da devlet rejimi ya da ekonomi ile bağlantılı olmak üzere kullanılır. Masonluktaki kullanımı ise "din ve inanç" konusuyla bağlantılıdır.

Libertin

Fra. Libertin; *İng.* Libertine; *Alm.* Libertin

Özgür düşünceli kişi.

Batı dillerindeki kullanımında bu sözcük "kendini hiçbir kurala bağlı saymaksızın serbest bir yaşamsüren, bu bakımdan toplumun töresine aykırı işler de yapan kişi" anlamına da gelir.

Masonlukta bu terim, öncelikle Masonluğun 1723 tarihli ve bunu izleyen temel yasalarının ilk yükümlülüğünün hemen başında geçer. Burada, bir masonun hiçbir zaman "dinden bağımsız bir özgür düşünceli kimse" *(irreligiouslibertine)* olamayacağı belirtilmiştir.

Temel yasanın özellikle birinci yükümlülüğünde yer alan daha birçok konu gibi, bu ayrıntı üzerinde de bir hayli tartışma yapılmıştır. Herkes, temel yasadaki bu deyişi, kendi masonik anlayışına uygun bir şekilde yorumlayarak değerlendirmiştir. Kimisi, «Bir masonun özgür düşünceli olması, ancak dinden bağımsız olmaması gerekir.» tarzında bir açıklama yapmıştır. Kimisi de, "dinden bağımsız olmak" ile "dinsiz olmak" sözünü eş anlamlı tutup, aynı deyişi «Bir mason özgür düşünceli bir dinsiz olmamalıdır.» biçiminde açıklamıştır.

Böylece, "libertin" sözcüğünün temel yasadaki anlamından doğan uyuşmazlık da Masonluktaki bölünmelerin nedenlerinden biri olmuştur.

Liturji

Fra. Liturgie; *İng.* Liturgy; *Alm.* Liturgie

1. Batı dillerindeki sözlük anlamı bakımından, "dinsel ayinlerin şekil ve içeriğinin ayrıntıları".

2. Masonik yazındaki kullanım anlamı bakımından "ritüeller üzerinde yorum ve açıklamalar veren kitap."

Masonluktaki en ünlü liturji, Albert Pike tarafından Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin dereceleri üzerinde düzenlenmiş olan açıklama ve yorumlardır. Türk Masonluğu'nda da aynı konu üzerinde gerek Selâmi Işındağ gerek Sahir Erman tarafından ayrı ayrı yapılmış çalışmalar vardır.

Liturjist

Fra. Liturgiste; *İng.* Liturgist; *Alm.* Liturgischer

1. Batı dillerindeki sözlük anlamı bakımından, "dinsel ayinlerin şekil ve içeriğini iyi bilen kişi".

Etimolojik olarak Latincedeki liturgia *(dinsel hizmetçi)* ya da Yunancadaki letorgia *(kamu hizmetlisi)* terimlerinden türetilmiştir. Bu açıdan liturjist, "bir dinsel ayin sırasında törenin düzenini sağlayan kişinin niteliği" anlamında da kullanılmıştır. Bu kişi, bir bakıma, Masonluktaki "tören üstadı" ya da "tören yönetmeni"nin karşılığıdır. Ancak masonik yazında liturjist, "ritüeller üzerinde açıklamalar ve yorumlar yapan kişi" anlamına gelmek üzere kullanılır.

Lux ex Tenebris

Latince: "Karanlıktan çıkan ışık"

Latincede "tenebrae" sözcüğü karanlık anlamına gelir. Karanlık, Masonluktasimgesel olarak "bilgisizlik" kavramını nitelemek üzere kullanılır. Gene simgesel olarak bunun karşıtını, yani aydınlığı sağlayan ise ışıktır.

Karanlık, Masonluğun simgesel ışığından yararlanamayan "dış dünya"yı niteler.Bir mason, Masonluğa girmeden önce dış dünyanın bir öğesi, yani bir "haricî"dir. Masonluğa girerek, simgesel olarak hem aydınlanmış hem de aydınlatıcı bir nitelik kazanmıştır. Bundan ötürü "karanlıktan çıkan ışık", bir masonun kendisi olarak yorumlanır. Kimileri de bu deyişi tümüyle dinsel nitelikli bir dogmaya bağlayarak açıklar ve "Tanrı'nın evreni yaratışı" ile bağdaştırır.

Lux Fiat et Lux Fit

Latince: "Işık olsun ve ışık oldu"

Bu bir özdeyiş değildir. Doğrudan Tevrat'ın "Yaratılış" *(Tekvin)* bölümünün ilk paragrafından alınmadır. Masonluğu dinsel bir tutumla değerlendiren kuruluşlardan bazılarının kimi derecelerinde görülür.

Lux Inens Agit Nos

Latince: "İçsel ışığımız bizi coşturur."

Maden

Fra. Métal; *İng*. Metal; *Alm*. Metall

Ekonomik bir değeri olan mineral.

Masonlukta maden bir somut nesne olarak değil, bir kavram olarak geçer. Salt özdeksel değerleri niteleyen bir simgesel terim olarak kullanılır. Genel olarak insanın ruhsal özgürlüğünü etkileyici özelliği olan her özdeksel öğe, Masonlukta "maden" teriminin nitelediği kapsama girer. Bu özdeksel öğeler, öncelikle para ya da parasal karşılığı olan şeylerdir.

Masonlukta bireyin para kazanmasına, özdeksel varlık edinmesine aykırı hiçbir öneri ya da öğütlemede bulunulmaz. Masonluk, zenginler ile yoksulların eş varlıkdüzeyine getirilmesi gibi bir amaç da taşımaz.

Ancak Masonlukta, paraya ve parasal karşılığı olan her türlü varlığa karşı beslenebilecek tutkusal bağlanış, olumsuz bir nitelik olarak görülür. Bunun nedenide böylesine bir tutkuya kapılan bireyin, ruhsal özgürlüğünü de yitirmesidir; bu, bireyin bencilliğe ve hırslara kapılmasına yol açar.

Eskiden, kâğıt paranın henüz olmadığı dönemlerde, "maden" teriminin kullanılışıtam yerindeydi. Günümüzde ise bu terim, -madeni para da kullanılmasına karşın- artık daha çok simgesel bir nitelik taşır olmuştur.

Madenden Arındırılmak / Madenden Sıyrılmak

Fra. Dépouillement de Métaux; *İng*. Deprival from Metal; *Alm*. Besäuberung aus dem Metall

Simgesel olarak, "tüm özdeksel yararlanma ve çıkar tutkularından arınmak".

Bu terim Masonluğa Kabul Töreni ile bağlantılı olmak üzere kullanılır. Bir mason adayı, kabul töreninin başlamasından önce Düşünme Odası'na / TefekkürHücresi'ne alınır. Buradan çıkarılıp törenin yapılacağı mabede götürülmeden önce, üzerinde bulunan tüm para ve her türlü madenî eşya geçici olarak alınır. Tümüyle simgeselbir nitelik taşıyan bu uygulamaya "madenden arındırılmak", mason adayının bu işlemi geçirmesine de "madenden sıyrılmak" denir.

Bir mason adayının madenden arındırılması ya da sıyrılması, özdeksel değerleri geride bırakmış olduğu anlamına gelir. Aslında bir mason adayından beklenen, bu terimlerin kullanılmasıyla simgelenen bireysel nitelikleri edinmesidir.

Bir diğer deyişle, mason adayına, şunların anlatılmasına çalışılmaktadır:

- Alçak gönüllük, bir masonun ilk ve en önemli erdemidir.
- Masonluk, hiç kimseye bir özdeksel yararlanma olanağı sağlamaz.
- Mason olmak isteyen kimse, önce özdeksel tutkularından arınmalıdır.

Madenden arındırılma ya da sıyrılma işlemi, Düşünme Odası'nın simgesel anlamıyla bağdaştırıldığında şunu da vurgular: "İnsan öldüğü zaman, artık özdeksel değerlere ya da özdeksel bir değer karşılığı olan herhangi bir varlığa gereksinmesi kalmayacaktır."

Magna est Veritas et Praevalebit

Latince: “Gerçek güçlüdür ve hep öyle kalacaktır.”

Mantık

Fra. Logique; *İng*. Logic; *Alm*. Logik

Seçenekler arasında “doğru” olanı ortaya koyabilmek için, sağlam düşünsel işlem biçimleri oluşturmaya yarayan ve sistemli bir akıl yürütmeyi sağlayan yöntem.

Masonik

Fra. Maçonnique; *İng*. Masonic; *Alm*. Maurerisch

1. Masonluk ile ilgili, Masonluğa özgü, Masonluğa ilişkin, ya da Masonluğun amaçlarını gerçekleştirmeye çalışan.

Bu ve benzeri anlamlara gelmek üzere kullanıldığında, “masonik” sıfatı, somut ve nesnel kavramları niteler. Bu kullanıma ilişkin şöyle örnekler verilebilir: “Masonik örgüt”, “masonik kitap”, “masonik belge” v.b.

2. Masonluğun amaçlarına, ilkelerine ya da töresine uygun olan.

Bu ve benzeri anlamlara gelmek üzere kullanıldığında, “masonik” sıfatı,soyutveöznel kavramları niteler.

Bu soyut kullanıma ilişkin şöyle örnekler verilebilir: “Masonik anlayış”, “masonik tutum”, “masonik eğilim” v.b.

Masonculuk

Eş. Masonizm; *Fra*. Maçonnisme; *İng*. Masonism; *Alm*. Maurerismus

Masonluğun amaç, ilke ve yöntemlerini topluca tanımlamak üzere, yer yer kullanılan bir söz gelimi.

Aslında dünya yüzünde “Masonculuk” (Masonizm) ya da bununla eş anlamlı bir öğreti *(doktrin)* yoktur. Çağdaş Masonluğun ritüellerinde yer alan öğretimde,başlı başına bir doktrin değildir. Dolayısıyla, Masonluk ile bağlantılı olmak üzere bu terimin kullanılması yanlıştır.

Bununla birlikte, yukarıdaki betimlemeyi tek bir sözcük ile dile getirmek isteyenler zaman zaman bu terimi kullanmaktadır.

Masonluk

Esk. Farmasonluk, Franmasonluk; *Fra.* **1.** Maçonnerie **2.** Franc-maçonnerie
İng. **1.** Masonry **2.** Freemasonry; *Alm.* **1.** Maurerei **2.** Freimaurerei

1. Duvarcılık ya da yapıcılık.

14. yüzyıl ve öncesinde, Batı toplumlarında, taşçılık ve yapıcılık (inşaatçılık) mesleği ve sanatının herhangi bir dalında çalışmakta olan kişi, "mason" ya da buna benzer bir adla anılırdı. Bu kişinin yaptığı iş de "Masonluk" anlamına gelen bir sözcükle dile getirilirdi. Yapıcılığı derinlemesine bir bilgi ve beceri isteyen bir meslek ve sanat olarak uygulayanlar, tüm halkın "köle" sayıldığı Avrupa toplumlarında çeşitli ayrıcalıklar edinmiş ve "özgür" olarak anılma hakkını elde etmişlerdi. Bundan sonra, başına "özgür" anlamına gelen herhangi bir sıfat eklenmeksizin salt "Masonluk" teriminin Batı dillerindeki karşılıkları, yalnızca "duvar örme ve işleme ustalığı, işçiliği ve sanatı" anlamında kullanılır olmuştu.

18. yüzyılda, bugün Operatif Masonluk olarak andığımız geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatı tarihsel varlığını yitirme durumuna gelince; spekülatif masonlar "özgür" sıfatına da sahip çıktı. Duvarcılık mesleği ve sanatının ise, salt "Masonluk" olarak anılması sürdü.

Günümüzde, Batı dillerinde Spekülatif Masonluğun Operatif Masonluktan farklı olduğu özellikle vurgulanarak belirtilmek istendiğinde; ilgili dilde "Özgür Masonluk" (Hür Masonluk) anlamına gelen terim kullanılır. Bununla birlikte, aynı anlama gelmek üzere salt "Masonluk" teriminin kullanıldığı da görülebilir.

Türkçede ise "Masonluk" terimi hiçbir zaman "duvarcılık" ya da benzeri bir anlama gelmek üzere kullanılmamıştır; bu terim Türkçeye dönüştürülmemiştir. "Masonluk" terimi, kavramsal bakımdan, doğrudan "Spekülatif Masonluk" ile özdeşleştirilmiştir.

2. Tüm insanlar arasında gerçek bir adaletin kurulmasını, insanlar arasında ayırım güdülmemesini, "kardeşlik" terimiyle dile getirilebilecek ölçüde yakınlık ve sevgi sağlanmasını, her bireyin ve her toplumun sürekli barış ve mutluluk içinde esenlikle yaşamasının gerçekleştirilmesini, bireylerin ve insanlığın özgürce evrimdoğrultusunda ilerlemelerini amaçlayan; bunun için kendine özgü ezoterik bir yöntemle çalışmalar yapan topluluk ve bu topluluğun ilkeleriyle çalışma sisteminin tümü.

Bu anlamda kullanılan Masonluk terimi, "Spekülatif Masonluk" ile özdeştir.

Aynı anlamda olmak üzere "Modern Masonluk" ve "Çağdaş Masonluk" terimleride kullanılır. Daha önceleri Batı dillerinden Türkçeye dönüştürülerek kullanılmış olan "Farmasonluk" ve "Franmasonluk" terimleri, günümüzde terk edilmiştir.

3. Mecazi anlamda olmak üzere; bir kötülük ya da şeytanlık yapma işi ve bu işi sık sık yapan kişilerin topluluğu veya dinsizlik.

"Masonluk" teriminin bu anlamda kullanılışı, Masonluğun ne olduğunun bir türlü anlaşılamayışından, anlaşıldığında ise yadırganmış olmasından ya da bir art niyetle Masonluğa karşı çıkılmasının sağlanabilmesi amacıyla doğmuştur.

Bu yanlış kullanım günümüzde bile halk arasında yer yer sürmektedir.

Mertlik

Fra. Virilité*; İng.* Chivalry; *Alm*. Männlichkeit

Kişinin, benimsediği değerleri, açıkça, korkmadan, çekinmeden ve her ne pahasına olursa olsun koruma ve savunma niteliği.

Mertlik, bir bakıma "yiğitlik" kavramıyla da bağdaşır. Masonlukta önemli tutulan erdemlerden biri sayılır.

Mimari Düzenler

Fra. Ordres des Architectures; *İng.* Architectural Orders; *Alm*. Architektischen Orden

Antik Çağ ve sonrasında mimarlıkta uygulanmış olan temel sütun başlığı stilleri.

Bir mimar için "mimari düzenler" terimi çok çeşitli mesleki anlamlara gelebilir. Fakat Masonlukta bu terim yalnızca farklı başlıkları olan Antik Çağ sütun stillerini niteler. Bunların her birine farklı simgesel anlamlar verilir.

Mimari Kitap

Fra. Livre d'Architecture; *İng.* Book of Architecture; *Alm*. Buch der Architektur

Bazı mason kuruluşlarındaki simgesel benimseyiş uyarınca; bir masonik birimin oturumlarına ilişkin tutanakların toplanıp saklandığı dosya ya da sürekli olarak kullanılan tutanak defteri.

Mimarlığın Beş Soylu Düzeni

Fra. Cinq Ordres Nobles de l'Architecture; *İng.* Five Noble Orders of Architecture *Alm*. Fünf Edelorden der Architektur

Antik Çağ ve sonrasında mimarlıkta uygulanmış olan temel sütun başlığı stilleri.

Mimarlığın Beş Temel İlkesi

Fra. Cinq Principes Fondamentaux de l'Architecture;
İng. Five Fundamental Principles of Architecture;
Alm. Fünf Fundamentgrundsätze der Architektur

Operatif Masonluk döneminde, bir yapının "tam ve kusursuz" olarak nitelenebilmesi için tasarımında ve yapımında uyulması gerekli görülmüş olan ilkeler.

Bu ilkeler, Ortaçağ öncesinde mimarlık ve yapıcılık mesleği döneminde saptanmıştır. Her birinin, Çağdaş Masonlukta da simgesel bakımdan birer karşılığı vardır. Bu ilkeler ve çağdaş Masonluktaki simgesel karşılıkları şöyledir:

1. Kullanışlılık : Bilim
2. Rahatlık : Akıl
3. Yeterlik : Bilgelik
4. Sağlamlık : Güç (Kuvvet)
5. Estetik : Güzellik

Bu ilkeler, aynı zamanda birer geleneksel sütun stilinin de karşılığı sayılır.

Mimarlık

Fra. Architecture; *İng*. Architecture; *Alm*. Architektur

Yapı *(bina)* tasarımlama, projelendirme ve inşa etme sanatı ya da mesleği.

Mimarlık, uygarlık tarihinin en önemli ve en eski mesleklerinden biridir. Barınma ve tapınma gereksinmelerini karşılamaya yönelik uygulamalarla başlamış ama bununla kalmamıştır. Binalarda gözetilmesi gereken niteliklerin de sağlanmasını içerdiğinden, salt bir meslek olmanın ötesine geçmiş, bir sanat olmaya dönüşmüştür. Zaman zaman "ulu sanat" ve "şahane sanat" *(royal sanat)* gibi niteliklerle anıldığı da olmuştur.

Masonlukta tüm bilimler arasında nasıl geometriye öncelikli bir önem verilmişse, tüm sanatlar arasında mimarlığa da aynı şekilde bir özel değer verilmiştir.

Eski çağlarda yapıcılık *(inşaatçılık)* mesleği ile mimarlık birbirlerinden ayrılamaz bir bütün olduğu için, Operatif Masonluktan birçok öğeyi simgesel anlamları içinde değerlendirmek üzere almış olan Spekülatif Masonlukta da mimarlık, temel ilkeleriyle birlikte simgesel bakımdan değerlendirilmek üzere önemli bir yer tutar olmuştur.

Masonlukta yalın olarak mimarlıktan söz edildiğinde; özellikle Mimarlığın Beş Temel İlkesi ile tarih boyunca uygulana gelmiş Beş Mimari Sütun Stili'ne değinilir. Filozofik düzeyde bir yorumsal değerlendirme yapıldığında ise, bu sütun stilleri ile mimarlığın temel ilkeleri, birbirlerinin karşılıkları olur.

Masonluğun eski el yazması belgelerinden bazılarında, mimarlık ile Masonluk ve geometri kavramları âdeta özdeşleştirilerek kullanılmıştır. Hangisinde yalnızca çağdaş sözlük anlamına uygun mimarlıktan, hangisinde sadece bir bilim olarak geometriden söz edilmekte olduğunu çıkarabilmek zordur.

Miskinlik

Fra. Indolence; *İng*. Indolence; *Alm*. Trägheit

Dünya malından ve benlikten cayarak içe kapanma.

Bu olgu, alçak gönüllülüğün ve özverinin aşırılığa kaçırılmasıdır. Tarih boyunca olduğu gibi günümüzdede birçok ezoterik nitelikli kurum, üyelerinden tüm bireysel isteklerini giderip kendi kendileriyle baş başa kalarak bilgeliğe varmalarını bekler. Bu tutum bireyi toplumdan soyutlar hatta koparır; uyuşuklaştırır ve verimsizleştirir. Doğu kaynaklı bazı inanç sistemlerinde de görülür.

Masonluk, temelden miskinliğe karşıdır. Çünkü miskinlik, bir insanın toplumuna ve insanlığa hiçbir katkıda bulunamadığı gibi, kendisine de hiçbir yarar sağlamaz.

Mistik

Esk. Mutasavvıf, Sırrî; *Fra*. Mystique; *İng*. Mystic, Mystical; *Alm*. Mystisch

1. Gizemciliğe (Mistisizme) eğilimli kişi.

2. Yalnızca inisiyeler (tekris olmuşlar) tarafından anlaşılabilecek olan bir sözcük, dil, simge ya da ritüelin niteliği.

Bu sıfat, Yunancadaki "mist" *(gizemli, kapalı)* kökünden türetilmiştir. Önceleri din adamlarının ya da dinsel nitelikli kurumların uyguladıkları ritüelik törenler için kullanılmıştır. Sonradan düşünürlerce de bir öğretinin ezoterik özelliğini vurgulamak amacıyla kullanılmasına başlanmıştır.

Bu sıfatın içerdiği kapalılık, kimi zaman ve yerde "gözlerin kapalı oluşu" yani bilememe ve bilinemezlik anlamında değerlendirilmiştir. Kimi zaman ve yerde ise, "öğrenilen bilgilerin birer giz şeklinde saklanışı" olarak alınmıştır. Sıfatın kullanım tarzı sonraları değişime uğramış, genel olarak "gizemsel ve sezgisel nitelikli bilgi ve öğretiler" anlamına gelir olmuştur. Nitekim Gizemcilik ya da Mistisizm de buradan doğmadır.

Kimileri çağdaş Masonluğu tümüyle mistik nitelikli bir kurum, ritüellerini de gene mistik nitelikli öğretiler olarak benimser. Kimileriyse yer yer içerdiği mistik öğelerinden tümüyle arındırma eğilimini güder.

"Mistik" sözcüğünü kötüleyerek, âdeta *"korkunç bir sakınca"* olarak niteleyenlerde vardır. Hatta bu sıfat yer yer salt özdekçi *(materyalist)* ve biraz da ön yargılı ve toleranssız bir yaklaşımla *"dinsel inançlarla ve dogmalarla bağlantılı"* gibi bir anlama gelmek üzere hatta "metafizik" ile bağdaştırılarak da kullanılmakta, pozitif bilime karşıt sayılmaktadır.

Monogram

Fra. Monogramme; *İng*. Monogram; *Alm*. Monogramm

Sözlük anlamı bakımından "tek harfli sözcük".

Sözlük anlamına karşın monogram, aslında herhangi bir özel adın, birbirinin içine geçmiş iki ya da üç harfle oluşturulan bir simge ya da bir amblem ile gösterilişidir; dolayısıyla bir şekilden oluşur.

Monogram, bir simge olarak da nitelenmekle birlikte, aslında tek ve kesin bir anlam taşır. Herhangi bir monogramın anlaşılabilmesi için, hem ilgili konunun hem oluşturulmasında kullanılmış dilin ve alfabenin bilinmesi gerekir. Bunları bilmeyenler için bir monogram, anlamı açık olmayan bir şekildir; bilenler için ise bir şifredir.

Monogramlar, bazı mason rit ve sistemlerinin çeşitli derecelerinde, ilgili derecenin sözcükleriyle bağlantılı olarak yer alır. Bu oluşturmalarda, öncelikle Yunan (Grek) harfleri kullanılmıştır.

Mutluluk

Esk. Saadet, Bahtiyarlık; *Fra*. Bonheur, Félicite; *İng*. Happiness; *Alm*. Glückseligkeit

İsteklerin gerçekleşmesiyle edinilen gönül hoşluğu ve iç rahatlığı.

Tarih boyunca çoğu kurumlar, felsefeler, dinler ve inanç sistemleri, gerek bireysel gerek toplumsal boyutta insanların mutluluğunu sağlamayı amaç edinmiştir. Nitekim Masonlukta da zaman zaman -özellikle simgesel derecelerde- yapılan çalışmaların tüm insanların barış ve mutluluğuna yönelik olduğu belirtilir.

Çoğu felsefe sistemleri, mutluluğu, "yalancı ile gerçek" ya da "geçici ile kalıcı" olmak üzere ikiye ayırmıştır. Kavram bakımından mutluluğu "sevinç", "haz", "huzur", "bolluk" gibi kavramlarla özdeşleştirip, salt özdeksel *(maddi)* anlamda değerlendirenler de olmuştur. Buna karşılık, özellikle bazı dinlerde, bireyin yaşamı boyunca gerçek mutluluğa erişemeyeceği, asıl mutluluğun ancak ölümden sonraki yaşamda söz konusu olabileceği ileri sürülür.

Bazı gizemci *(mistik)* öğretiler de, mutlu olmak isteyen kişinin, yaşamı boyunca çile çekmesini zorunlu görür. Salt özdekçi *(materyalist)* düşünceye göre ise "mutluluk" ancak başkalarını sevindirerek sağlanabilir.

Kimine göre bireysel boyutta gerçek mutluluk, ancak bilgilerin ve erdemlerin gelişimiyle yani bilgelik düzeyinin yükselmesi ve böylelikle yetkinliğe doğru yönelmekle edinilebilir.

Mühür

Fra. Sceau; *İng.* Seal; *Alm*. Siegel

1. Yetkili olmayanlarca açılmaması gereken bir nesne ya da yerin, açılmadığını göstermek üzere üzerine yerleştirilen, ancak açılmayı engellemeyen kilit.

Bu tür mühür, Masonlukta pek enderdir. Bazı derecelerde bu tür bir mühür, mecazî ya da simgesel bir anlam taşımak üzere kullanılır. Özellikle "dudakların mühürlenmesi" deyimiyle, "susmak ve sır saklamak gerektiği" belirtilir.

Demek ki şimdi önce o kavramlara bakmalıyız.

Susma

Esk. Sükût; *Fra*. Silence; *İng.* Silence; *Alm*. Schweigen

Yeri ve zamanı olmayan, gereksiz ve yararsız hatta zararlı bile olabilecek konuşma ve açıklamalardan kaçınma.

Susma, her masonun iyice öğrenmesi gereken olumlu alışkanlıklardan biridir. Bunun öğretmeni yoktur; her mason, ne zaman nerede ve nasıl susacağını, kendi görgü ve deneyimleriyle, akıl yürüterek öğrenir.

Susma, "hiçbir zaman ve hiçbir ortamda konuşmayıp, durgun ve kendi içine kapanık kalma" anlamında alınmamalıdır. Susma olgusu, yerinde, gereğinde ve zamanında konuşmayı da içerir; ancak, konuşmayı, anlatmayı ya da açıklamayı ölçülendirir. Dolayısıyla bilgelikle ve ölçülü davranmanın, aynı zamanda saygılı ve tutarlı oluşun bir ürünüdür.

Susmanın kaynağı bilgisizlik de olabilir. Belli bir konuda yeterince bilgisi olmayan kişi, bilgiçlik taslayarak konuşmak yerine susmayı yeğlemelidir. Bu da "insanın bilgisizliğini bilmesi" demektir.

Bir de bunun tam tersine; bir ortamda birçok kişinin bilgiçlik taslayarak ileri geri ya da olur olmaz konuşması durumunda, konu üzerinde gerçekten bilgili olan kişi susma yolunu tutar.

Kendinden daha bilgili ve deneyimli olanlardan yararlanmak isteyen kişi de susmalıdır. Bu tür susma, hem bir alçak gönüllülük göstergesidir, hem de o bilgili ve deneyimli kişiye gösterilmesi gereken saygının yansısıdır.

Susma, aynı zamanda bir önlem sayılır. Çevresindekilerin düşünce, inanç, eğilim, anlayış ve kavrama yeteneklerini, bilgi düzeylerini, tolerans sahibi olup olmadıklarını bilmeyen kişi, kendi bildiklerini ve düşünülerini ortaya sermeden önce susarak dinlemeyi denemelidir. Bu tutum, en azından başkalarının kendisine karşı olumsuz bir ön yargı edinmesi, tepki göstermesi olasılığını giderir.

Özetle susma, sınırsızcasına hep suskun kalma olgusu değildir; gereğince ve uyumluca konuşmak, gereksiz ve sırasız sözlerden sakınmayı becerebilmektir.

Sır Saklamak

Esk. Ketumiyet; *Fra.* Discrétion; *İng.* Secrecy; *Alm.* Geheimniskeit

Duyulan, görülen, öğrenilen, yapılan bir şeyi ya da yaşanılan bir olayı, bunları bilmesi gerekmeyen kişilere söylememek ve anlatmamak.

Buna **"ağız sıkılığı"** da denebilir.

Çağdaş Masonlukta sır saklamak, her mason için, söz verişleriyle bağlı olduğu bir yükümlülüktür. Bu yükümlülük, zaman zaman ve yer yer, ritüelik olarak da anımsatılır.

Bir mason için sır saklamak, bir yükümlülük olduğu kadar bir erdemdir. Sır saklamanın erdemli bir tutum oluşu, genel olarak insanın herhangi bir yerde duyduğunu, gördüğünü, öğrendiğini ve başından geçenleri başkalarına da anlatıp aktarmak eğiliminde oluşundan ileri gelir.

Sır saklayabilmek için, insanın, aklını kullanarak ve buyruk gücüyle kendini denetim altında tutabilmesi, bir diğer deyişle kendine egemen olabilmesi gerekir.

Spekülatif Masonlukta sır saklamanın gereği, bir yandan Operatif Masonluk olarak anılan geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatından kalma bir yöntemdir. Ancak bundan daha önemli ve daha öncelikli olmak üzere, Spekülatif Masonluğun ezoterik niteliğinden ileri gelir. Bu noktada, Spekülatif Masonluktaki sır saklama olgusunun, gerek Operatif Masonluktan gerekse çağlar öncesinin ezoterik nitelikli ekol ve kurumlarından, hem şekil hem de işlev bakımından hayli farklı olduğunu da gözden kaçırmamak gerekir.

Eski çağların ezoterik ekol ve kurumlarında sır saklamak, bu ekol ve kurumların, çalışmalarını ezoterik yönteme bağlı olarak yapmalarıyla özdeş nedenlerden ileri gelmiştir. Operatif Masonlukta sır saklamak ise meslek ve sanatın inceliklerini koruyabilmek için zorunlu olmuştur. Bu yalnızca Operatif Masonluk için değil, hemen tüm meslek ve sanatlar için geçerli bir olgudur. Günümüzde de çoğu meslek ve sanat sahipleri, meslek ya da sanatlarıyla bağlantılı bilgileri, aynı meslek ya da sanattan olmayanlara açmaz.

Tarihte, doğal olayları ve olguları, bunların oluşumunu sağlayan evrensel yasaları, neden ve sonuçlarını, bilimsel ve ussal yöntemlerle anlamak ve değerlendirmek çabasına girişen insanlar çıkmıştır. Bu çabalarını ve elde ettikleri bulguları açıkça ortaya koydukları zaman, genellikle toplumun sert tepkisiyle karşılaşmışlardır. Bilimsel ve ussal yöntemlerle gerçekleri araştırma çalışmalarına, böylece elde ettikleri doğrulara gösterilen tepkilerin kaynağının, toplumda yerleşmiş olan batıl inançlar ve bağnazlık olduğu, bunların bilgisizliği körüklediği anlaşılmıştır. Bunun üzerine, özgür düşünce sahibi insanlar, kendi bilgilerini, kendi kapalı toplulukları içinde birer sır ya da giz olarak saklamak zorunda kalmışlardır.

Türk-İslam toplumunun bir zamanki meslek ve sanat kurumu olan Ahilerde şöyle bir temel kural benimsenmiştir: *«Bilgiyi ehil olana ver, fakat ehil olmayana sakın verme!»*. Bu öğüt sonradan genişletilmiş ve *«Bilgiyi onu almaya ehil olana vermemek, ehil olmayana vermek ile eş değer bir suçtur.»* denilmiştir.

Bunlardan şöyle bir sonuç çıkarılabilir: *"Bireyin kendine özgü bir sırrı olamaz. Sır toplumsal bir olgudur ve tek bir kişi tarafından değil, seçkin kişilerin oluşturduğu bir topluluk içinde paylaşılarak saklanır."* Dolayısıyla, diğer tüm meslek ve sanatlar gibi Operatif Masonluğun da önce çıraklık, sonra kalfalık aşamasında öğrenilen ve gizli tutulan sırları olmuştur.

Özellikle Ortaçağ sonrasının Operatif Masonluğunda ustalık aşamasındaki sır, daha çok "kendinden sonrakileri eğiterek yetiştirmek ve yönetmek bilgisi" şeklinde belirginleşmiştir. İşte bu, sır sözcüğünün Spekülatif Masonluktaki anlam ve değerlendirmesine biraz yaklaşır.

Çağdaş Masonlukta sır saklamanın gereği şöyle de özetlenebilir: «Geniş halk kitleleri, bir türlü gerçekleri anlayabilecek düzeye gelememiştir. İçlerinde bu düzeye gelmiş olan tek tük kimselerin ise, bunları kötüye kullanması olasılığı vardır.»

Aslında bu özetleme Çağdaş Masonluğa özgü, yakın geçmişimizde oluşturulmuş bir görüş değildir. Binlerce yıl önce, Eski Mısır'da Hermetizmde ortaya konulmuş olan şöyle bir kural vardır: *«Gerçekler, hem çok akıllı hem de akılsız insanlardan saklanmalıdır. Çünkü akılsız olanlar bunları öğrenirlerse çıldırabilir. Akıllı olanlar ise, bunlardan kendi çıkarları uğruna yararlanıp başkalarına kötülük edebilir.»*

Spekülatif Masonluk, örgütsel düzenini kurarak çalışmalarına etkin olarak başladığı 18. yüzyılın ikinci çeyreğinden bu yana, ön yargılı ve art niyetli birtakım kişi ve zümrelerin saldırılarına uğramıştır. Bu kişi ve zümreler, masonik öğretimi ve çalışmaları, ya kendi inanç ve eğilimlerine uygun bulmadıkları ya da çıkarlarına aykırı gördükleri için; olduğundan farklı göstererek antimasonik etkinliklerinin malzemesi olarak kullanmıştır. Dolayısıyla günümüzdeki Masonlukta sır saklamak, yalnızca bir geleneksel uygulama olarak kalmamış, eski ezoterik ekol ve kurumlarda olduğu gibi, kurumun korunması amacını taşımayı sürdürmüştür.

Masonluğun, çoğunluğunun tutucu ve bilgi düzeyi yetersiz olan toplumlarda yadırganmasının bazı nedenleri şöyledir:

- Gerçeklerin araştırılmasında sürekli olarak bilimsel ve ussal yöntemin önerilmekte oluşu;
- Bireyin özgürlüğünün sınırsızlığının savunulması ve kişilere özgür düşüncesahibi olmalarının aşılanması;
- Ön yargıların giderilmesine çalışılması ve özellikle insanlar arasında hiçbir ayırım gözetmeyen bir eşitlik ve kardeşlik peşinde koşulması.

Tüm ezoterik ekol ve kurumlarda olduğu gibi, Spekülatif Masonlukta da sırsaklamak, salt bireysel bir olgu değildir. Bir mason, başka hiçbir masonun bilemeyeceği türden bir "masonik sır" sahibi olamaz. Sır saklamak, ancak saklanacak sırların paylaşılmasıyla bir anlam kazanır. Bundan ötürü de, sır saklamasını bilemeyen ya da beceremeyenbir masonun, yalnızca kendine değil, genel olarak Masonluğa da zararı olur.

Sır saklamanın erdemliğinin bilincine varmak, bunu içine sindirerek bir değer olarak benimsemek, kişiye mutluluk da verir.

Buraya "mühür" konusundan gelmiştik. Şimdi bu sözcüğün ikinci anlamına bakalım.

2. Bir yetkilinin bir belge üzerindeki imzasını onaylayan damga.

Masonlukta bu anlamda iki tür mühürden sözedilebilir. Bunlardan biri bir masonik kuruluşa özgü olan mühürdür; buna günümüzde "damga" ya da "kaşe" denir.Diğeri ise bir göreve ya da bir dereceye ilişkin mühürdür.

Masonluğun simgesel derecelerinde, her yeni kurulan locaya, bağlandığıobediyansın büyük üstadı ya da onun adına bir mühür verilir. Bu mühür saygıdeğer üstat / üstad-ı muhterem(üstad-ı muhterem) tarafından saklanır ve gerektiğinde kullanılır. Locaya yeni bir saygıdeğer üstat / üstad-ı muhterem seçilip görevine başladığında, önceki saygıdeğer üstat / üstad-ı muhterem, locanın mührünü yeni saygıdeğerüstadaaktarır.

Geleneksel olarak bir obediyansın merkezinde iki, şubelerinde birer mühür bulunur. Merkezdeki mühürler büyük üstat ile büyük sekreter mühürleridir. Şubelerdekimühürler ise, ilgili masonik örgütün özelliğine göre bir büyük üstat yardımcısı(kaymakamı)mührü olabildiği gibi, bölge büyük üstadı ya da il büyük üstadı mührü olabilir.

Masonluğun ileri ve yüksek derecelerinde çalışan kuruluşların da, simgesel derecelerde çalışan bir obediyans gibi mühürleri vardır.

Müzik

Fra. Musique; *İng*. Music; *Alm*. Musik

1. Ses ve tonların uyumlu bir şekilde düzenlenerek uygulanması sanatı.

Müzik, insanın kullanmış olduğu en eski sanatlardan biridir. Yedi Bağımsız Bilim'in altıncı sırasında yer alır. Çoğu zaman ve yerde "insanlığın evrensel dili" olarak nitelenir. Mason kuruluş ve birimlerinin oturumlarında, gerek ritüelik gerekse birfon oluşturmak amacıyla sık sık kullanılması da bundan ileri gelir.

2. Bir mason birimi ya da kuruluşunun toplantılarında ritüelik ya da fon olarak kullanılan melodi ve şarkı gibi öğeler.

Masonlukta müzik, işlevi bakımından iki ayrı şekilde değerlendirilerek kullanılır. Biri, mabede giriş ve çıkışlarda, ayrıca oturum sırasında herhangi bir konuşmanın yapılmadığı boşluklarda bir tür "fon müziği" oluşturulmasıdır. Diğerinde ise müzik ritüelik olarak gereklidir ve ritüelin bir bütünleyici öğesi niteliğini taşır. Protokol uygulanan törenlerde mabede giriş sırasında çalınan müzik de ritüelik sayılır.

Masonlukta fon müziği olarak çalınacak parçalar genellikle sınırlandırılmamıştır. Bazı mason kuruluşları, ne zaman hangi müzik parçasının çalınacağını belirlemiş olsalar da bu bir kesin zorunluluk sayılmaz. Müziğin bir ritüelik özellik taşıması durumunda ise, en azından ne zaman ne tür müzik parçalarının çalınacağına ilişkin âdeta gelenekselleşmiş kurallar vardır.

Bazı mason kuruluşlarında yalnızca org müziği çalınabilir. Hatta bazılarında doğrudan mabedin uygun bir yerine yerleştirilmiş org kullanılır. Çoğu uygulamalarda ise orkestra ve oda müziği de çalınabilir. Ancak, kullanılacak olan müziğin mutlaka çok sesli klasik nitelik taşıması gerekli görülür.

Bazı mason kuruluşlarının uygulamalarında, -özellikle oturumların sonlarına doğru- hep birlikte ya da bir özel koro tarafından ilahîler söylenir. Bu uygulama, Masonluğa 18. yüzyıl başlarında bir gelenek olarak yerleştirilmiş, bazı mason kuruluşlarınca günümüze dek korunmuştur.

Nitekim Masonluğun 1723 tarihli temel yasasının son bölümünde, localarda okunacak marşlara ve şarkılara yer verilmiştir. Ancak sonradan bunlara daha başkaları da eklenmiştir.

Namus

Esk. İffet; *Fra.* Honneur; *İng.* Honour; *Alm.* Ehre

Toplumun töresine ve benimsenmiş ahlâk kurallarına uyma duygusu ve olgusu.

Bu sözcüğün "doğruluk ve dürüstlük" anlamına gelmek üzere kullanıldığı da olur. Bir bakıma "onur" ile eş anlamlı fakat ayrıntıda biraz farklıdır.

"Onur" ile "namus" arasındaki fark şöyle özetlenebilir: Onur, ancak akıl yoluyla ve bireysel istençle edinilebilir. Namus ise, öncelikle toplumsal ya da zümresel -hatta aileseldgöreneklere ve bunlarla bağlantılı duygulara dayanır. Namusun temeli töre olduğu için, bir insanın namuslu olup olmadığının değerlendirilmesi ya da yargılanması görelidir.

Natüralizm

Eş. Doğalcılık; *Fra.* Naturalisme; *İng.* Naturalism; *Alm.* Naturalismus

Bilim, felsefe ve sanatlarda, doğayı temel alan akım ve öğretilerin genel adı.

Ne (Nec) Plus Ultra

Latince: “Başka bir şey yok.”

Bu deyimin Türkçe karşılığı *“Buraya kadar!”* ya da *“Hiçbirşey kalmadı.”* olarak da verilebilir. Bu deyim, genellikle Masonluğun ritüelik öğretilerinin sona erdiği derecede kullanılır. Böylece bundan sonra öğrenilecek başka bir şey kalmadığı değil, masonik öğretimin kapsamının bu kadar olduğu belirtilir.

Nemli Salon

Fra. Salle humide; *İng*. Humid Hall; *Alm*. Feuchthalle

Mecazi anlamda olmak üzere, bazı zaman kardeş sofrasının bir karşılığı.

Türkçede kullanılmayıp Batı dillerinden çevrilmiş olan bu terim doğrudan kardeş sofrasını değil, bu sofranın kurulduğu yeri niteler. Böyle bir sıfatla nitelendirilmesinin gerekçesi içeceklerin burada bulunması sanılabilirse de aslında bu mecazî terimin kullanılışının “su” ile simgesel bağlantısı vardır.

Neoplatonizm

Esk. Yeni Eflâtuniye; *Fra*. Néo Platonisme; *İng*. New Platonism; *Alm*. Neuplatonismus

Antikçağ sonrasının gizemci *(mistik)* felsefe sistemlerinden biri.

Bu akım Platon’un **“**İdealizm**”** olarak nitelenen felsefesinin, bazı değişiklik ve ekler yapılarak canlandırılmasıyla oluşturulmuştur.

Nezaket

Fra. Courtiosie*; İng*. Kindness; *Alm*. Höflichkeit

1. Ağırbaşlı, saygılı ve incelikli davranış.

2. Özenli ve önlemli olma.

Numaraloji / Numeroloji

Fra. Numérologie; *İng*. Numerology; *Alm*. Numerologie

Sayılara anlamlar vermek, harflerin sayısal karşılıklarını kullanmak ve bunların tümünü gizemci *(mistik)* bir şekilde değerlendirerek, sözcüklerin ve kişilerin adlarının gizemli anlamlarını çıkarmak şeklindeki uğraşı.

Eski ezoterik ekollerin ve gizemci nitelikli inanç sistemlerinin birçoğu, numeraloji ile yakından ilgilenmişlerdir. Bu uğraşıya, öğretilerinin ya da inanç sistemlerinin kapsamında önemli bir yer verenler de olmuştur. Bunların arasında, Pitagorculuk ile Kabala, özellikli ve ağırlıklı bir yer tutar. Spekülatif Masonluktaki çeşitli sayıların simgesel değerlendirme ve yorumlarının yapılmasında da sık sık Pitogorculuğa ve Kabalistlerin katkılarına başvurulur.

Nur (Nûr)

Eş. Işık; *Fra*. Lumière; *İng.* Light; *Alm*. Licht

Aydınlığı sağlayan kaynak.

Bu sözcük, bir kavram olarak **Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası**'nda 2011 yılından bu yana kullanılmaktadır. Daha önce bunun yerine **"Nur-u Ziya"** terimi kullanılmaktaydı. Özgür Masonlar Büyük Locası'nda bunun yerine **"Gerçek Işığı"** terimi benimsenmiştir. Kadın Mason Büyük Locası, aynı anlamda olmaküzere, diğer iki büyük locada eskiden kullanılmış olan "Nur-u Ziya" terimini kullanmayı sürdürmektedir. (2020)

"Işık" başlığı altında belirtilmiş olduğu üzere, Masonlukta **"aydınlık"** kavramı,**bilgi** ve **bilgelik** sözcüklerinin simgesel karşılığı olarak kullanılır. Tarih boyuncahemenher ezoterik ekolde, din ve tarikatlarda, aydınlık *"iyi, doğru ve güzel"* olanı, karanlık ise *"kötü, yanlış ve çirkin"* olanı nitelemek üzere kullanılmıştır.

Bireyin amacı **"karanlıktan aydınlığa geçiş"** simgesel deyişiyle dile getirilir. Bunu sağlayan ise ışık ya da nurdur. Bu yüzden "nur" ya da "ışık", gerek bir kavram gerekse somut bir aydınlatıcı öğe olarak tüm ezoterik kurum ve örgütlerde önemli bir yer tutmuştur.

"Nur" Masonluktaki soyut simgelerin en önemlilerinden biridir. Masonluğa Kabul Töreni'nin sonunda nur almış olan bir masonun, bunu alışıda simgesel birniteliktaşır. Çünkü bu uygulamayla yeni masona verilen ışık, onun tüm masonik yaşamıboyunca sürecek olan aydınlanmasının müjdecisidir.

Böylece bu nur ya da ışık masonik tekris ya da aydınlanmanın tümünü kapsayan bir simgesel terim olmaktadır. Adaya nur ya da ışık verilmesinden önceki ortamdaki "karanlık", simgesel olarak bilgisizliğin, bağnazlığın, dogmalara kapılmışlığın, batıl inançların ve daha birçok olumsuzluğun yerini tutar.

Masonlukta, bireyin tüm olumsuzluklardan sıyrılması amaçlanır. Nur ya da ışık alınarak geçilen "aydınlık" ise güç elde etmektir; olumlu erdemlerdir; iyilik ve doğruluktur; onur ve dürüstlüktür; bilimsel ve akılcı gerçeklerdir; sevecenlikvealçak gönüllülüktür; sevgi ve bilgeliktir; mutluluktur. Aydınlık, insanca bir yaşamyolunda insanın evrimidir.

Masonluğa Kabul Töreni sonunda kendisine "nur" yani "ışık" verilmiş olan kişi,bir anda tüm olumsuzluklarından kurtulup, tüm olumluluklarla bezenmiş bir olgunluğa erişmiş değildir. Ona, olgunlaşmanın ve gelişmenin doğrultusuna girebilmesi için bir başlangıç*(inisiyasyon)* kapısı açılmıştır.

Bu kavram, masonik eğitim ve öğretimin verilmesinde kullanılan tüm öğeleri içerir. Bu bakımdan **simgeler**, **alegoriler**, **özdeyişler** ve ritüellerin bir**öğütleme**yada**aşılama** içeren bölümlerinin her biri ayrı bir nur sayılır. Bunların birleşimi Masonluktaki aydınlığı oluşturur; bir masonun aydınlanmasını sağlar.

Nura Kavuşmak

Eş. Işığa kavuşmak

1. Masonluğa Kabul Töreni'nin sonunda simgesel olarak "nur" (ışık) alarakmason topluluğuna katılmak ve böylece Masonluğun ezoterik öğretimine ulaşma olanağını elde etmek.

2. Bilgisizliği bir yana bırakarak, dogmalardan ve batıl inançlardan sıyrılarak, bağnazlığa düşmekten sakınarak, özgürce ve bireysel buyrultu gücüyle evrim doğrultusunda ilerleme ve gerçekleri araştırarak bulma olanağını elde etmek.

Nura Kavuşturmak

Masonluğa Kabul Töreni'ni yöneterek, bu törenin sonunda adaylara simgeselolarak "nur" (ışık) verilmesini sağlamak.

Bu terim, bir locada saygıdeğer üstat / üstad-ı muhterem tarafından MasonluğaKabul Töreni sonunda yapılan ritüelik işlemi nitelemek üzere kullanılır.

Nur-u Ziya / Nuru Ziya

1. Masonlukta simgesel olarak "karanlıktan aydınlığa geçiş" şeklinde belirtilen olayın gerçekleşmesini sağlayan öğelerin tümü.

Türk Masonluğu'nda bu terimeskiden kullanılırken, önce Özgür Masonlar Büyük Locası bunun yerine "Gerçek Işığı" terimini kullanmaya geçmiş, daha sonra Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası da "nûr" terimini kullanmaya başlamıştır. Türk Masonluğu'nda bu terim, günümüzde sadece Kadın Mason Büyük Locası tarafından kullanılmaktadır. (2020)

2. Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nı nitelemek üzere kullanılan bir söz gelimi.

Bu söz gelimi, Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın merkezinin İstanbul'da Nuru Ziya Sokağı No. 25 adresinde yer almasından kaynaklanır.Aslında sadece orası için geçerli olmakla birlikte bir genel terim olarak da kullanılmaktadır.

Bu sokağın adı özgün olarak "Polonya Sokağı" idi. Sonradan bu sokaktaki 25 numaralı bina Türk Yükseltme Cemiyeti tarafından satın alındığında, sokağın adının da "Nur-u Ziya Sokağı" olarak değiştirilmesi sağlanmıştı.

Ancak yakın geçmişimizde Beyoğlu Belediyesi, sokağın tabelasını "Nur-i Ziya Sokağı", binanın numarasını da 13 olarak değiştirdi.

(Bu fotoğraf binanın 1929 yılındaki kullanıma başlangıcı sırasında çekilmiş.)

Gerçek Işığı

Esk. Hakikat Nuru; *Eş.* Nur-u Ziya; *Fra*. Lumière de la Vérité;
İng. Light of the Truth; *Alm*.Wahrheitslicht;

İnsanın dogmalardan, boş inançlardan, imgelerden ve varsayımlardan sıyrılmasını, evrimsel doğrultuda olgunlaşarak ilerlemesini sağlayan öğelerin birleşimi.

Gerçek ışığı, bir anlamda "gerçeğin verdiği ışık", bir diğer anlamda "gerçeği ortaya çıkaracak olan ışık" olarak tanımlanır. Her iki durumda da ışık*(nur)* sözcüğü, kişinin karanlıktan aydınlığa geçiş olanağını sağlayan öğelerin birleşimini niteleyen bir simgesel kavramdır.

Karanlık, "kötü, yanlış ve çirkin olan", aydınlık ise "iyi, doğru ve güzel" anlamında kullanılır. Bu durumda, gerçeğin verdiği ışık, kötülüklerden iyiliklere dönüşümü sağlayan bilinç ve buyrultu, yanlışlıklardan doğrulara yönelmeyi sağlayan bilgi, çirkinliklerden güzelliklere geçmeyi sağlayan erdemlerden oluşur.

Tüm bunlar, BİLİM - AKIL - BİLGELİK üçlemesinde birleşir. Gerçeği ortaya çıkaracak olan ışık da, gene bilim ve akıl verilerinin bilgelik ile birleşimidir.

Dolayısıyla, her iki tür anlamlandırmada da gerçek ışığı, "bilim - akıl - bilgelik" üçlemesini simgesel bir yaklaşımla hem özetler hem de betimler. İnsanı dogmalardan kurtaracak, boş inançlardan koruyacak, imge ve varsayımlara kapılmasını önleyecek, böylelikle bilgi ve erdemlerini geliştirerek olgunlaşmasını, evrim yolunda ilerlemesini sağlayacak olan çalışma, doğanın tüm olay ve olgularını bilimsel yöntem ve akıl yoluyla inceleyip bilgelikle değerlendirmektir.

Okültizm

Eş. Gizlicilik; *Fra*. Occultisme; *İng*. Occultism; *Alm*. Okkultismus

Evrene ilişkin gerçekleri, kendilerine özgü birtakım bilim dışı ve yer yer gizli tutulan yöntemlerle araştırmayı öngören öğreti ve sistemlerin genel adı.

Okültizm, aslında bilimsel bilginin dinsel dogmalarla çatışmasından doğmuştur. Bir diğer deyişle, gerçeklerin bilimsel yöntemle araştırılmasından kaynaklanmıştır.Fakat gözlem, deney ve akıl yürütme yöntemlerinin bir arada ve birbirlerini bütünleyerek uygulanmalarıyla elde edilen bilgilerin saklanması zorunlu görülmüştür. Bu zorunluluk, dinsel kurumların çok güçlü ve halk üzerinde çok etkili oluşlarından ileri gelmiştir. Bununla da yetinilmeyerek, yalnızca çalışmaların ve elde edilen verilerin değil, uygulanan yöntemlerin de gizli tutulması gerekli bulunmuştur.

Ancak böylece doğan Okültizm, salt bilim alanında kalmamış, bilim dışı alanlara da sürüklenmiştir. Bunun bir nedeni de, doğanın ve evrenin gerçeklerine bilimsel yöntemle kısa süre içinde varılamayışı, çok uzun zaman alacak uğraşılara girişmenin gerekmesi, bunun kişileri moral çöküntüsüne uğratmasıdır. Bu nedenle Okültizmde başka yol ve yöntemlerin denenmesine girişilmiş, insanların gizil (potansiyel)güçve yeteneklerinin geliştirilip kullanılarak, doğaüstü güçlerle ilişki kurmaya çalışmak suretiyle, gerçeklerin daha kolay ve daha hızlı elde edilebileceği öngörülmüştür.

Böylece Okültizm, önce büyü ile bağdaşmış, sonra astroloji ve alşimi ile de kaynaşmıştır Günümüzde "parapsikoloji" olarak anılan uğraşı da Okültizmin kapsamında yer almıştır. Bu arada okültist ekol ve kurumlar, simgecilik üzerinde yoğun çalışmalar yapmış, mitoloji ile de yakından ilgilenmişlerdir.

Ortaçağ ve sonrasında Okültizm, birtakım gizli formüller, yöntemler ve işlemlerle, doğayı anlamayı, doğa ile bütünleşmeyi, hatta doğaya egemen olmayı sağlayabilecek bir tür inançsistemi olmaya dönüşmüştür.

Onur

Esk. Şeref, Haysiyet; *Fra*. Honneur, Dignité; *İng*. Honour, Dignity; *Alm*. Würde

Bireyin kendine saygı duyması ve başkalarının indinde de saygın kişi olması.

Onur, masonik erdemlerin tümü içinde en üstünü olarak tutulur. Bir masonun, tüm diğer bireysel niteliklerinden önce onurlu bir kişi olması gerekir. Nitekim yüzyıllar boyunca birçok ülkede Masonluk, yalnızca masonların onur sahibi kişiler oldukları bilindiği için yüceltilmiştir. Buna karşılık, bazı yerlerle kendi onurunun önem ve değerini düşünmeksizin, toplumun töresine aykırı birtakım girişimlerde bulunarak bundan ötürü suçlanmış ve ayıplanmış, hatta tutuklanarak yargı giymiş bazı kimselerin "mason" oldukları anlaşılınca; bu kez yalnızca o kişiler değil, tüm Masonluğun onursuzlukla damgalandığı görülmüştür. Dolayısıyla, her zamanveher yerde onurunu korumak, bir masonun, yalnızca kendine karşı değil, Masonluğa karşı da önemli görevlerinden biridir.

Onur sözcüğünün Türkçedeki bir diğer karşılığı da "öz saygı" (izzetinefis) olarak verilir. Kişinin bu erdemi, diğer erdemleriyle pekişir ve öz varlığını tanıyabildiği oranda gelişir.

Orient

Batı dillerinden bazılarında "doğu".

Bu terim, ayrı dilde "doğu" anlamına gelen bir başka sözcük bulunsabile,bazıritüellerde geleneksel olarak kullanılır. Öte yandan Fransızcada orient sözcüğü aynı zamanda "ortaklık", "birliktelik" gibi bir anlam da taşır.

Oriental Felsefe

Fra. Philosophie orientale; *İng*. Oriental Philosophy; *Alm*. Orientalishe Philosophie

Avrupa'da oluşturulmamış ve Avrupa'ya göre Doğu'dan gelmiş felsefe, düşünü yöntemi ve inanç sistemlerine, Batı dünyasında verilmiş bir genel nitelik.

Ortodoksluk

Fra. Orthodoxie; *İng*. Orthodoxy; *Alm*. Orthodoxie

1. Sözlük anlamı: Geleneklere ve özgün kurallara sıkı sıkıya bağlı oluş.

2. Uygulamadaki anlamı: Hıristiyanlıkta Doğu Kilisesi'nin benimsediği veyürüttüğü, Batı (Roma) Kilisesi'nin tutumuyla çelişkili dinsel inanç.

3. Bir kişinin dinsel inancı bakımından Ortodoks Kilisesi'nin üyesi olması durumu.

Ölçülülük

Esk. İtidal; *Fra*. Tempérance; *İng*. Temperance; *Alm*. Mässigkeit, Besonnenheit

Aşırı olmama.

Ölçülülük, Masonlukta en önemli ve en değerli tutulan bireysel niteliklerden biridir. Bazı mason örgütlerinde "direşme", bazısında ise "sağgörü" anlamına gelenbirdiğer terim ile birlikte bir döviz olarak yer alır.

Ölçülülük, bir masonik erdem olmasına karşın, ritüellerde bir terim olarak pek geçmez. Buna karşılık, ritüellerin içerdiği masonik öğretime bu açıdan bakıldığında, masonlara yönelik öğütlemelerin, hep ölçülü olmayı ve aşırılığa kaçmamayı önerdikleri görülür.

Ölçülülük, bazı yerde ve kimi zaman "ılımlılık", "dengelilik" ve "tutarlılık" ile aşağı yukarı eş anlamlı olmak üzere de kullanılır. Bir erdem olarak, masonik nitelikli olarak benimsenen diğer masonik erdemlerin sınırlarının belirlenmesini de sağlar.

Bu belirleme, bireysel bilinç ve buyrultu ile gerçekleştirilir. Bu bakımdan ölçülülük, bir yandan bireyin özeleştiri yoluyla kendini bilmesinden oluşurken, diğer yandan bilgeliğin önemli öğelerinden biridir.

Demek ki bu noktada "sabır" ve "sağgörü" kavramları da gündeme giriyor.

Sabır

Fra. Patience; *İng*. Patience, Fortitude; *Alm*. Geduld

İstenmeyen, hoşlanılmayan, onaylanmayan, sıkıntıya neden olan hatta acı verenbir duruma gönülsüzce fakat bilinçli katlanma.

Masonlukta sabırlı olmak, -hemen her toplumda olduğu gibi- bireysel erdemlerden biri olarak benimsenir.

Sabır, o sıradaki durumun olumsuz oluşuna karşılık, zamanla olumluyadönebileceğinin beklenişinden doğar; "umut"tan kaynaklanır ve yine umuda bağlanır.

Tutucu Masonluktaki anlayış ve değerlendirmeye göre; sabırlı olmak bir Tanrı buyruğudur ve dinsel inancın bir zorunluluğu sayılır. Bu tür bir tanımın gereği olan "katlanma", her şeyin Tanrı'dan geldiği, "kaza ve kader"i kimsenin değiştiremeyeceği ilkesine dayanır. Sabır, insanın dünyada geçirmesi gereken sınavlardan başarıyla çıkabilmesi için gerekli sayılır.

Liberal Masonluktaki anlayış ve değerlendirmeye göre ise, sabırlı olmanın, ne Tanrı inancına ne de dinsel yükümlülüklere bağlanması gerekir. Sabır, akıl yoluyla, bilgiyle, deneyimle ve bilgelikle edinilen, insanı giderek daha çok olgunluğa yönelten, bireyin buyrultusuyla oluşturup denetleyebileceği bir erdemdir. Amaca ulaşabilmek için gerekli olan "direşme"nin bir öğesi sayılır.

Sağgörü

Esk. Basiret; *Fra.* Discrétion; *İng.* Prudence; *Alm.* Klugheit

Doğru, uygun, olumlu, tutarlı ve yararlı olanı benimseyerek uygulama.

Sağgörü bir erdemdir. Zamanla, bilgiyle, deneyimle elde edilir. Sağgörülü bir kimse, karşılaştığı bir olay ya da bir durum üzerine; ön yargısız, akıllı, soğukkanlı ve ölçülü davranır. Doğru ile yanlışı birbirine karıştırmamaya, yanılgıya ve adalete aykırı düşmemeye özen gösterir.

Şimdi öteki… Ötesi…

Sonsuzluk

Esk. Ebediyyet, Namütenâhîyyet; *Fra.* Eternité, Infinité;
İng. Eternity, Infinity; *Alm.* Ewigkeit, Unendlichkeit

Ölçüsüzlük ve sınırsızlık.

Bu terimin, bilimsel anlamı ve açıklaması ile filozofik *(felsefi)* anlamı ve açıklaması, birbirlerinden çok farklıdır.

Bilimsel bakımdan sonsuzluk, doğayı ve evreni oluşturan nesnelerin, sayılamayacak ve ulaşılamayacak şekilde ölçüsüzlüğünü, sınırsız oluşunu dile getirir.

Bu bakımdan ele alındığında, sonsuzluğun bir uzantısı **"makrokozmos"** olarak da anılan büyük evrende, diğeri **"mikrokozmos"** olarak anılın küçük evrendedir.

Mikrokozmosta bugün için bilinen en küçük nesneden daha küçüğünün bulunması olasılığı vardır.

Makrokosmosta ise evrenin bugün tasarlanan boyutundan çok daha büyük olması olasılığı üzerinde durulmaktadır. Hiçbir sayı, ne tüm sayıların en küçüğü ne de tüm sayıların en büyüğüdür.

Felsefe, "sonsuzluk" kavramını başka bir yönden açıklamaya çalışır. Bu bakımdan iki ayrı yaklaşım sözkonusu olur. Bunlardan biri metafizik, diğeri diyalektik felsefedir.

Metafizik felsefede sonsuzluk, "Tanrı'nın bir niteliği" olarak görülür. Dolayısıyla belirsizdir ve tanımlanamaz. Diyalektik felsefede ise sonsuzluk, "sonlu oluşun karşıtı" şeklinde tanımlanır; herhangi bir sonlu olgu, kendi karşıtı olan sonsuzluğu tanıtlar.

Bilim ile diyalektik felsefe, "evrenin ilksiz ve sonsuz özdeksel değişimler süreci" olduğunda birleşir. Buna göre sonsuzluk ile sonluluk, diyalektik karşıtlıklardır; birinin var olabilmesi için ötekinin de varlığı gerekir. Sonlu olan her olgu, karşıtı olan sonsuzlukla çelişme içinde olduğu için, sürekli olarak sonsuz değişimlere uğrar. Böylelikle, özdeğin *(maddenin)* biçim, nitelik, ilişki, gelişim ve devinim bakımından sonsuz özellikler edinişi açıklanır.

Öğreti

Esk. Akide; *Fra.* Doctrine; *İng.* Doctrin; *Alm.* Doktrin

Belirli bir kapsamı olan ve belirli kalıplara bağlı kesinleştirilmiş görüş.

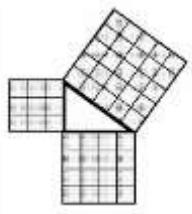
Birçok kurum, düşünür ve ekolün, kendilerine özgü öğretileri vardır. Bu terim, zaman zaman Masonlukta da "**öğretim**" terimiyle eş anlama gelmek üzere kullanılmaktadır; fakat bu kullanım yanlıştır, çünkü "öğreti" ve "öğretim" sözcükleri, tanım ve anlamları bakımından ayrıdır.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bazı masonik örgütler, ritüelik öğretimlerini, kesin ve değişmez olarak niteledikleri açıklamalara bağlamış, dondurmuş ve bir öğretiye dönüştürmüştür.

Bu yaklaşım, özellikle Tutucu Masonluk anlayışını benimseyen masonik kuruluşlarda görülür. Buna karşılık, Liberal Masonluk anlayışını benimseyen kuruluşlar, Masonlukta öğretimin gerekli olduğunu benimser, Masonluğun kendine özgü bir öğretisinin yani bir "masonik doktrin"in bulunması görüşüne karşı çıkar.

Öklit'in Kırk Yedinci Problemi

Fra. Quarante-septiéme Probléme; *İng.* Fourty-seventh Problem; *Alm.* Siebenundvierzigtes Problem

Geometride yer yer Pitagor Kuramı (Pythagoras Teoremi) olarak anılan, dik kenar bir üçgenin özelliklerinin çözümüne ilişkin bir matematiksel problem.

Bu kuram şöyledir: «Dik kenar bir üçgenin dik kenarlarının karelerinin toplamı, hipotenüsün karesine eşittir.» Bu ünlü ve önemli geometrik ilişki, en kolay ve en yaygın olarak kullanılan şekliyle, dik kenarların birinin üç birim, diğerin dört birim alınmasıyla gösterilir.

Öklit'in 47. Problemi de bu noktada başlar: ***«Kısa ve dik kenarların uzunlukları hangi tam sayılar olmalıdır ki, hipotenüs de bir tam sayı olsun?»*** .... Bu problemin çözümü çok önemlidir. Çünkü pratikte sonsuz nitelikli bir yaklaşık sayı ile kesin sonuç alınamaz.

3 ve 4 ile 5 ve 12 sayılarının katları aranılan ilişkiyi sağlamaktadır. Bundan sonra aynı sonucu veren sayılar sonsuzca sürer: 7 ve 24, 9 ve 40, 11 ve 60, 13 ve 84, 17 ve 144 gibi. Ancak Spekülatif Masonlukta yalnızca ilk ilişki önemlidir.

Spekülatif Masonlukta, dik kenarlarından biri 3 birim, diğeri 4 birim olan bir üçgenin en kısa kenarının "çırak" derecesindeki bir masonu, buna dik olan kenarın "kalfa" derecesindeki bir masonu, hipotenüsün ise "üstat" derecesindeki bir masonu simgeledikleri benimsenmiştir.

Bu üçgenin geometrik yöntemle çözümünü gösteren yukandaki şekil, birçok obediyansta bir locadaki bir önceki ya da herhangi bir diğer eski saygıdeğer üstadın / üstad-ı muhteremin alâmeti olarak değerlendirilmektedir.

Bir diğer simgesel yoruma göre; bu problemin çözümündeki büyük kare saygıdeğer üstat / üstad-ı muhterem, orta kare birinci nazır, küçük kare de ikinci nazır olarak düşünülür.

Öklit geometrisi önce üçgenlerle, sonra karelerle, daha sonra ise çemberlerle (dairelerle) ilgilenir. Buna göre de, üçgen bir çırak masonun, kare bir kalfa masonun çember de bir üstat masonun simgeleridir.

Öklit'in 47. Problemi'ni gösteren çizimin genel olarak yetkinlik ve gerçekliğin özetinin simgesi olduğu da söylenir.

Ölüm

Esk. Vefat; *Fra.* Mort; *İng.* Death; *Alm.* Todesfall

1. Doğumun karşıtı ve yaşamın sonu.

Masonik çalışmalarda sık sık karşılaşılan **"Doğum-Yaşam-Ölüm"** şeklindeki üçleme, doğanın diyalektik olgusunun bir yansımasıdır. Bunların arasında ölüm, doğuma ve yaşama oranla üzerinde daha fazla durulan bir konudur.

Bu konuya, özellikle bir kavram olarak daha çok önem verilmesi, çağımıza gelininceye dek "ölüm" olayının tam olarak anlaşılamamış ve kesin bir şekilde çözümlenememiş bulunmasından ileri gelir.

Dinler ve dinsel inançlar kendilerine göre bu konuyu çözümlemişlerdir fakat bu çözümleme savları arasında büyük çelişkiler vardır ve hepsi de kendi bildiğinin kesin ve "saltık gerçek" olduğunu ileri sürer. Hiçbiri kanıtlanamadığı için, hepsi de ancak birer "varsayım" niteliği taşır. Bunların doğruluğuna, sadece nedenleri ve nasılları sorulmadan inanılabilir. Dolayısıyla, dogmaya bağlanıldığında, "ölüm" olgusunun açıklanmasına gerek kalmaz.

Ölüm, çağlar boyunca insanın hoşlanmadığı gerçeklerin başında gelmiştir. Yaşama çok bağlı olan, yaşamayı çok seven insan, bir gün öleceğini bir türlü içine sindirememiştir. Bu huzursuzluktan sıyrılma yolunu da, "ölümün bir son olmadığı" ya da "yaşamın bedensel ölümden sonra da süreceği" türündeki inançlarda ve avunmalarda aramıştır.

Canlı varlıklarda "beden"in ve "ruh"un ayrı ayrı bulunduğu, bedenin ölümünden sonra ruhun sonsuzca yaşayacağı düşünüsü insana çok çekici gelmiş, onu hayli rahatlatmıştır. İnsanın "ölüm" konusu üzerine düşünmeye başlamasıyla birlikte doğan çeşitli dinler de, bedensel ölümden sonraki yaşamın varlığı görüşünü benimseyip desteklemiştir. Böylelikle ölüm, bir "son" olarak değil, **"yeni ve daha üstün bir yaşamın başlangıcı"** olarak kabul edilmiştir.

2. Bir masonun, üyesi olduğu Masonluk kuruluşundan çıkarılarak, masonik nitelik ve yetkilerinin kaldırılması.

Bir masonun herhangi yetkili bir kurulun kararıyla Masonluktan çıkarılması olayı, simgesel dille "masonik ölüm" olarak anılır. Bu, bir masona Masonlukta verilebilecek olan en ağır cezadır; hangi durumlarda ve nasıl suçların işlenmesi üzerine böyle bir ceza verilebileceği, mason kuruluşlarının tüzüklerinde belirtilmiştir.

Bir mason kendi dileğiyle Masonluktan ayrılırsa ya da üyesi olduğu locanın kararıyla "düzensiz" *(gayri muntazam)* ilan edilirse, dönüş yolu kendisine açıktır. Bu nedenle de Masonluktaki simgesel dille **"uykuya yatmış"** olarak nitelenir. Oysa bir kimseye çıkarma (ihraç) cezası verildiğinde, artık o simgesel olarak "ölmüş" sayıldığından, yürürlüğe konmuş olan bu kararın geri alınması söz konusu olamaz.

Masonlukta bu konunun hemen arkasından bakılması gereken iki başlık var.

Ruhun Ölümsüzlüğü

Fra. Immortalité de l'Ame; *İng*. Immortality of the Soul; *Alm*. Unsterblichkeit der Seele

Bedene canlılığını sağlayan öğe olan ruhun varlığının sonsuz olduğuna ilişkin inanç.

Tutucu nitelikli mason kuruluşlarının benimseyişine göre, Masonlukta bu inanç zorunludur.

Bu konu üzerinde hayli tartışılmıştır. Günümüze kadar bu tartışmalardan herhangi bir olumlu sonuç elde etmek bir yana dursun, bunlar anlaşmazlık ve bölünmelere yol açmaktan başka bir işe yaramamıştır.

Bu tartışmaların kimisi filozofik ya da akademik bir nitelik taşır; kimisi ise, konuyu salt "Masonluktaki örgütsel düzen" bakımından ele alır.

Filozofik ya da akademik bir nitelik taşıyan tartışmalar, önce "ruh" ve "ölüm" kavramlarının tanımlanmasıyla başlar.

Kavramlar üzerinde uyuşmaya varılabilirse; "ruhun ölümsüzlüğü" kuramını benimseyen ile bunu yadsıyanlar, karşılıklı olarak kendi görüşlerinin doğruluğunu kanıtlamaya uğraşır. Bu tartışmada, karşıt tezleri savunanların genellikle kendi görüşlerinde direttiği görülür; dolayısıyla bir uzlaşma sağlamak olanağı pek zordur.

Masonluktaki örgütsel düzen bakımından yapılan tartışmalarda ise, kavramlar bir yana bırakılıp "ruhun ölümsüzlüğüne inanma" koşulunun, Masonlukta yer alıp alamayacağı konusu üzerinde durulur.

Tutucu Masonluk anlayışını benimseyenler, bu inancın, Masonluğun temel ve kaçınılmaz koşullarından biri olduğu, buna inanmayanların Masonluğa kabul edilemeyeceği, bu tür kişileri üyeliğe alanların da bir "masonik örgüt" sayılamayacağını ileri sürer.

Liberal Masonluk anlayışını benimseyenler ise, hiçbir masonun böylesine zorunlu bir "inanç koşulu" altına sokulamayacağı, bu koşulun bireyin "vicdan özgürlüğü"nü ortadan kaldırdığı, dolayısıyla Masonlukta da böyle bir inancın zorunlu tutulamayacağını, isteyenin inanabileceğini fakat bunun bireyin kendine bırakılması gerektiğini savunur.

Bu çelişkiler üzerine, tartışmanın izleyen aşamasında Tutucu Masonluk anlayışını benimseyenler, Liberal Masonluk anlayışını benimseyenleri "ateistleri destelemek" ile suçlar. Bunun üzerine Liberal Masonluk anlayışını benimseyenler de Tutucu Masonluktan yana olanlara "dogmatik" sıfatını yakıştırır. Tartışma çığırından çıkar.

Bu tartışmaların sürdürülmesi, Masonluğun evrensel boyutta örgütsel bölünmelerini perçinlemekten başka hiçbir işe yaramamakta, Masonluğun amaçlarının gerçekleşmesi bakımından hiçbir olumlu aşama sağlayamamaktadır.

Yeniden Doğuş

Esk. Basülbadelmevt; *Fra.* Résurrection; *İng.* Resurrection; *Alm.* Wiedergeburt

Ölümden sonra yaşama dönüş.

Ölüm ile birlikte her şeyin son bulması olgusu, öteden beri insanları rahatsız etmiştir. İnsan, bir gün yaşamın sona erebileceğini bir türlü kabullenememiştir.

Bundan ötürü hemen tüm dinlerde ve metafizik felsefelerde, bedensel ölümün bir "son" olmadığı, bu olaydan sonra da yaşamın bir başka yerde, bir başka şekilde, bir başka boyutta ya da bir başka anlamda süreceğine ilişkin köklü bir inanç güçlendirilmiştir. Bu inanç, değişik dinlerde ve felsefelerde bazı farklılıklarla benimsenmiştir ama temeli hep aynıdır.

Yeniden doğuşa ilişkin düşünü, öncelikle "ruhun ölümsüzlüğü" kavramıyla bağdaşır. Buna göre; özdeksel *(maddi)* olan beden ölse bile, ruh özdeksel olmadığı için ölmez. Bazı inanışlara göre kendi başına yaşamayı sürdürür; bazılarına göre ise bir başka bedene geçer. Bazı inançlarda bu beden, yine insan bedeni olabildiği gibi bir hayvan bedeni de olabilir. Bazı dinsel inanç sistemlerinde, ruhun, zamanı geldiğinde yeniden canlanacak olan önceki bedeniyle bütünleşmeyi beklediği benimsenir.

Bazı ezoterik kurumlarda "yeniden doğuş" bambaşka bir anlamda değerlendirilir. Buna göre; o ezoterik kurumun üyesi olmayan insanlar "yaşayan ölüler" olarak nitelendirilir. Tekris (inisiyasyon) yöntemiyle örgüte alınan yeni üye, ölümden yaşama geçer; yeniden doğmuş olur. Bu benimseyiş, Essenler ile Nazarenlerin temel inanış ilkelerinden biridir ve ilk dönemlerinde Hıristiyanlığı da etkilemiştir.

Masonlukta "yeniden doğuş" kavramı başlı başına bir olaydır ve masonik kuruluşlar arasındaki anlaşmazlıkların temellerinden birini oluşturur. Ancak bu konudahangitür yeniden doğuştan söz edilmekte olduğu açıkça ortaya konmamıştır.

Sözü edilen yeniden doğuş, şu olasılıklardan hangisidir?

a) Bazı eski dinsel inanç sistemleriyle birtakım Doğu inançlarında ve teist nitelikli dinlerde benimsendiği tarzda "yeniden bedenleşme";

b) Hıristiyanlığın oluşumunu hayli etkilemiş olan Essenlerin benimseyişindeolduğu gibi, birtakım ezoterik kurumlarda öngörülen "tekris yöntemiyle ölüler dünyasından kurtulup canlıların dünyasına doğmak".

Çoğunluk, ikinci olasılığı göz ardı eder ve birinciye sarılır.

Çünkü birincisi kolaydır; dinsel dogmaya bağlıdır. İkincisi ise zordur; bununanlaşılıp kavranması oldukça derin bir felsefi düşünme tarzını gerektirir.

Bazı mason kuruluşları, bir kimsenin "mason" olabilmesi için, belirli ve nitelikleri tanımlanmış bir Tanrı inancının yanı sıra, yaşamın ölümden sonra yineleneceğineyani "yeniden bedenleşme" olgusunun doğruluğuna inanmasınızorunlu tutar.Bunu "ruhun ölümsüzlüğüne inanmak" diyerek özetler. Bir mason kuruluşunun düzenli (muntazam) sayılabilmesi için de üyelerde bu inancın gözetilmesinin zorunluluğunu ileri sürer.

Bazı mason kuruluşları ise, bireyin "vicdan özgürlüğü"nü Masonluğun en önemli temel ilkesi olarak görür. Bu nedenle de böyle bir inancın, ne masonlar ne de mason kuruluşları için zorunlu tutulabileceğini, herkesin kendince isterse inanabileceğini, inanmıyorsa onun Masonluktan uzak tutulamayacağını savunur, ne kadar çokkoşul konulursa, birlik ve bütünlüğün oluşturulmasının o denli zorlaşacağını ileri sürerler.

Ön Yargı (Önyargı)

Esk. Peşin hüküm; *Fra.* Préjugé; *İng.* Prejudice; *Alm.* Vorurteil

Herhangi bir kişi ya da konu üzerinde, ayrıntılı bilgi edinmeksizin, belirli olaylara, başkalarının anlattıklarına ve dış görüntülere dayanarak varılmış kanı.

Masonların, varsa, ön yargılarını gidermeleri ve hangi konuda olursa olsun önyargılı olmaktan sakınmaya çalışmaları, masonik öğretimin başta gelen öğelerindendir.Hatta bazı ritüellerde, ön yargının olumsuzluğu, örneklemelerle vurgulanır.

Genel olarak insanlar hakkında ön yargılar beslemek, "ayırım" yapmak demektir; bu da Masonluktaki eşitlik anlayışıyla çelişir. Görüşler, davranışlar, edimler ve eğilimler üzerinde ön yargılı olmak, insanı yanılgılı bir karar vermeye yöneltir; bağnazlığa sürüklenme tehlikesiyle de karşı karşıya getirir. Üstelik ön yargılar insanı boşuna kibirlendirmekten başka işe yaramaz.

Hiçbir gerçek, ön yargılı bir yaklaşımla araştırılamaz. Hiçbir bilimsel bilgi ön yargılarla elde edilemez. Gerçeklerin araştırılmasında en etkili araç olarak kullanılan bilimsel yöntem, herhangi bir konuda "varsayım" ile başlar. Eğer varsayımın mutlakadoğruyada yanlış olduğu ile başlanırsa, "doğru" olanın kaçırılması ve düş kırıklığına uğranılması olasılığı artar. Bu da insanın bilimsel yönteme olan güvenini zayıflatır. Oysa bilimsel yöntem ön yargılı olmamayı gerektirir.

Öngörü

Esk. Teferrüs; *Fra.* Prévision; *İng.* Anticipation; *Alm.* Voraussicht

Yakın gelecekteki bazı olayların nasıl gelişeceğini sezinleme yeteneği.

Aslında hiçbir metafizik ya da mistik niteliği yoktur. Çoğunlukla öngörü, bireysel bir yetenektir. Kimilerince bir "gizil güç" olarak nitelenirse de yılların bilgi birikimine, deneyimlere ve bilgece akıl yürütmeye dayanır. Bu bakımdan, "gelecekteki olayları görmek ya da bilmek" olarak tanımlanan önsezi *(hissikablelvuku)* ile eş anlamlı değildir.

Öngörü, ancak sağgörü (basiret) terimiyle yakın anlamlı tutulabilir. Öngörünün sağgörüden farkı ise, en uygun olacak tutum ve davranışın, ya da en doğru kararın, bir olayın yaşanması sırasında değil, yaşanmadan önce seçilmesini sağlamasıdır.

Önlüksüz

Fra. Sans Tablier; *İng.* Apronless; *Alm.* Schurzlos

Mason olmamış kişi.

Bu terim, "haricî" terimiyle eş anlama gelmek üzere kullanılır. Masonluğa kabul törenin sonunda, bir adayın artık "mason" olduğunu kanıtlayan somut olay, kendisine çırak derecesinin önlüğünün takılmasıdır. Bu bakımdan, mason olmayan herkes "önlüksüz" sayılır.

Bu terim zaman zaman toplum içinde, özellikle sosyal ilişkilerin kurulduğu toplantı ya da organizasyonlarda; birçok masonun arasında mason olmayanların bulunması durumunda da kullanılır. Bir mason, bir başka masona bir haricîyi tanıtırken ya da ondan sözederken, onun da "mason" olduğu gibi bir yanlış anlama ya da yanılgılı davranışı önlemek bakımından tanıttığı ya da sözünü ettiği kişinin "önlüksüz" olduğunu belirtebilir.

Önlüksüz Mason

Fra. Maçon sans tablier; *İng.* Apronless mason; *Alm.* Schurzlos Maurer

Bilgi ve erdem bakımından bir "gerçek mason"un bireysel niteliklerini taşıyan, ancak mason olmayan kişi.

Bir kişinin, Masonlukta kazanabileceği bilgi ve erdemlere sahip olabilmesi için mutlaka Masonluğa girmiş bulunması gerekmez.

Mason olmamakla birlikte, Masonluğun amaçlarına uygun ve masonik ilkelerle uyumlu çabalar gösteren, bireysel düşünü ve inançlarında Masonlukta önerilen ve öğütlenen yolu zaten tutmuş olan, tutum ve davranışları bir "gerçek mason"dan beklenenlere pek benzeyen çok insan vardır.

Bu kişiler, Masonluğa girme olanağıyla karşı karşıya gelmemiş, böyle bir olasılığı hiç düşünmemiş olabilir. Kendilerine önerilmesine karşın Masonluğa girmek istememiş de olabilirler. Ancak mason önlüğünü kuşanmamış oldukları için de "önlüksüz mason" olarak nitelenirler. Bu bir aşağı görme değil, bir onurlandırmadır.

Övgü

Fra. Ode; *İng*. Ode; *Alm*. Ode

Genellikle dinsel bir nitelik taşıyan, dizeli ve ritimli sözler toplamı.

Bu anlamdaki övgü, Tutucu Masonlukta, bazı derecelerin ritüellerinde görülür.

Öz Deyiş (Özdeyiş)

Esk. Vecize; *Fra*. Maxime, Aphorisme
İng. Maxim, Aphorism; *Alm*. Aphorismus

Bir düşüncenin kısa ve özlü olarak, genellikle özgün olarak kimin tarafından söylenmiş olduğu bilinen, bazı zaman benzetmeler yapılarak anlatımı.

Masonik öğretim, özellikle öğütleme ve öz deyişlerden oluşur. Bunların üzerinde düşünülüp kapsamları genişletildiğinde, aslında çok derin ve ayrıntılı anlamlar taşıdıkları görülür. Ritüellerde masonik felsefeye tüm ayrıntılarıyla girilmeyerek özdeyişlerle yetinilmekte oluşu, hem her masona kendi düşünülerini oluşturma ve geliştirme olanağını verir hem de öğretimin dondurulmayarak çağdaşlaştırılabilmesini sağlar.

Öz Saygı

Esk. İzzet-i nefs; *Fra*. Respect de Soi-même; *İng*. Self-respect; *Alm*. Selbstrespekt

Bir kişinin kendisine duyduğu saygı.

Kimilerine göre bir kişi ancak bir başkasına saygı gösterebilir; kendi kendisine saygı duyması diye bir şey olamaz. Bu savın doğru olarak kabul edilmesi durumunda, hiç kimsenin kendi kendisini yargılaması, kendi kendisini eleştirmesi diye bir şey de olamaz. Bir diğer deyişle, bu görüş uyarınca insanın kendi kendisini eğiterek geliştirmesi söz konusu değildir.

Bu sav yanlıştır. Çünkü insan eğer kendisi için bir şeyler yapamıyorsa, başkaları için hiçbir şey yapamaz. Bundan ötürü, aslında kendisine saygısı olmayan bir insanın başkasına da saygısı olmaz. Bir insan başkasına saygı gösterebilir; fakat bu "saygı duymak" ile aynı şey değildir. Oysa kişi kendisine, öz varlığına saygı gösteremez; ancak saygı duyabilir.

Bir mason kendisini, tüm bireysel nitelikleriyle kendisine saygı duyacak bir tarzda yetiştirmeye çaba göstermelidir. Masonik öğretim bunu gerektirir. Özsaygısı olmayan bir mason "gerçek mason" olabilmekten çok uzaktır. Çünkü öz saygı, bir bakıma "onur" ile özdeşleşir. Ancak onursuz bir insan kendine saygı duyamaz.

Öz Seçim

Fra. Cooptation; *İng*. Cooptation; *Alm*. Kooptierung

Bir topluluğun, kendisini oluşturan üyelerini kendisinin seçerek belirlemesi.

Masonlukta bu terim, özellikle bir ritin ya da masonik sistemin egemen yönetici otoritesi olan kurul ya da konseyin üyelerini seçme yöntemini nitelemek üzere kullanılır. Aslında, Masonluğa yeni girenlerin de bu yöntemle alındıkları söylenebilir.

Öz seçim Masonluğa özgü bir yöntem değildir. Çağlar boyunca birçok meslek örgütünde ve ezoterik nitelikli kurumda uygulanmıştır. Nitekim bu yöntemin uygulanışından ötürü, Ortaçağ öncesindeki Roma Kolejleri'nde, mesleğe ya da sanata yeni alınan bir üyeye "cooptatus" denirdi.

Özerklik

Esk. Muhtariyet; *Fra*. Autonomie; *İng*. Autonomy; *Alm*. Autonomie

Herhangi bir kurum ya da örgütün, kendi iç işlerini yürütmedeki bağımsızlığı.

Masonluğun simgesel derecelerinde çalışan localar, genellikle kendilerinin federatif bir tarzda oluşturdukları bir "obediyans"a bağlıdır. İleri ya da yüksek derecelerde çalışan atölye, şapitr ve benzeri bir masonik birim ise, uygulamakta olduğu ritin ya da masonik sistemin, bir egemen yönetici otoritesine bağlıdır. Gerek bu egemen yönetici otorite gerekse otoritesini kullanabildiği çevre Masonlukta "jüridiksiyon" olarak da anılır.

Her loca bağlı olduğu obediyansın, her atölye ya da şapitr de bağlı olduğu yüksek derece otoritesinin tüzük, kural, yönerge ve kararlarına uymak, çalışmalarını buna göre yürütmek zorundadır. Ayrıca, her masonik birim, Masonluğun yasalarına, amaçlarına, temel ilkelerine, töresine ve geleneklerine de uymak zorundadır. Aksi halde masonik düzenini yitirir. Tüm mason locaları, atölyeleri, şapitrleri ve benzeri birimler, çalışmalarında, her bakımdan kendi istediklerini yapamaz. Olağan dışı sayılabilecek bir girişimde bulunmadan önce, bağlı olarak çalıştıkları kurumun yetkili organından izin almak zorundadırlar.

Bu kural ve zorunluluklar, masonik birimlerin özerkliğini zedelemez. Simgesel derecelerde çalışan bir loca, çalışmalarına başlamadan önce bir obediyans tan patent alarak, o obediyansın federatif örgütlenmesi içinde bir öğe niteliğini kazanır. Bunu kendi özgür buyrultusuyla yapar. Hiçbir obediyans, bir locayı, kendisine bağlamak üzere zorlayamaz. Ayrıca hiçbir obediyans, doğrudan kendi egemen yönetimi altında çalışacak localar kuramaz. Aksi halde, ona "obediyans" denilemez.

Bir obediyansa bağlı olarak çalışmak, bir locanın kendi iç işlerindeki özerkliğini kaldırmaz. Bir loca, federatif bir örgüt olan obediyansın en yetkili organı olan genel kurulunda temsil edilir ve söz hakkını korur. Obediyansın genel tutumunun, tüzüklerinin ve ritüellerinin değiştirilmesi için girişimde bulunabilir. Ancak bu hakkını demokratik yöntem ve kurallara uyarak kullanır.

İleri ve yüksek derecelerde ise durum farklıdır. Atölye, şapitr ve benzeri masonik birimler, doğrudan ilgili ritin ya da masonik sitemin egemen otoritesince kurulur. Dolayısıyla, ileri ve yüksek derece çalışmalarında sınırlamalar çok doğaldır ve belirli bir düzenin gereğidir.

Bununla birlikte, bu tür masonik birimler de uyguladıkları ritin ya da masoniksistemin otoriter kuruluşunun tüzük, ilke ve ritüelleri ile bu kuruluşun oluşturduğu yetkili organların kararlarına aykırı olmadığı sürece; kendi iç işlerindeki ve çalışmalarındaki özerkliklerini korur. Bu bağlamda simgesel derecelerde çalışan localardan farklı olan durum, ritin egemen yönetici otoritesinin genel tutumuna, düzenlemiş olduğu tüzük ve ritüellere hiçbir şekilde karışamamalarıdır. Bir diğer deyişle, Masonluğun ileri ve yüksek derecelerinde simgesel derecelerde olduğu gibi *"demokratik"* değil, "otokratik" bir düzen vardır.

Gerek simgesel gerekse ileri ve yüksek derecelerde, bir masonik birimin özerklikalanı şöyle özetlenebilir:

- Oturum gündemlerinin ve bu gündemlerin kapsamının saptanması;
- Yönetsel işlemlerin yürütülmesi ve uygun bulunan kararların alınması;
- Üyelerinin, kendi çalışmakta oldukları dereceler içinde yükseltilmesi;
- Üyelerine belirli bir süre için izin verilmesi, düzensizlik kararlarının alınması, düzene dönüş istemlerinin kabul edilmesi;
- Görevlilerinin seçimi.

Özerklik haklarını kötüye kullanan ya da izin almaksızın aşan masonik birimler hakkında, ilgili obediyans ya da jüridiksiyonun tüzükleri uyarınca "disiplinsizlik" işlemi yapılır. Böyle bir birimin kapatılması da kararlaştırılabilir.

Özgür Mason

Esk. Farmason, Franmason; *Eş.* Hür Mason, Hürmason
Fra. Franc-maçon; *İng.* Freemason; *Alm.* Freimaurer

Operatif Masonluk döneminde, bir locaya çırak olarak alınıp burada yapıcılıkmesleği ve sanatının incelikleri ile töresini öğrenerek yetişen ve uygulayan kişi; Spekülatif Masonlukta ise, yöntemine uygun olarak "tekris"in (inisiyasyonun) ilkaşamasından geçerek Masonluğa girmiş olan kişi.

Batı dillerinde "özgür mason" anlamına gelen terimlerin ilk kez 14. yüzyıl ortalarında kullanıldığı görülür. O dönemlerde bu terim özenle seçilmiş, herhangi bir "mason"ile "özgür mason" arasındaki farkın vurgulanmasına dikkat edilmiştir. Bunun nedenide, birer meslek sahibi olan mimarlar ve yapıcılar (inşaatçılar) ile gelişigüzel işçiler ve taş yontucular arasında bir ayırım sağlama gereksinmesinin duyulmuş olmasıdır.

Operatif Masonluğun tarihsel köklerinde, özellikle Roma İmparatorluğu dönemindeki Kolejler'de, oldukça geniş tutulmuş bir özgürlük bulunduğu bilinir. Orta Çağın feodal toplum düzeni içinde ise, tüm halk kurumları gibi, yapıcılık işleriyle uğraşanların da gerek bireysel gerekse örgütsel özgürlükleri kaldırılmıştır. Operatif masonların, Orta Çağ öncesinde olduğu gibi özgürlük hak ve ayrıcalıklarına yeniden kavuşabilmeleri 14. yüzyılı bulmuştur.

Operatif Masonluk dönemindeki özgür mason, yalnızca toplum içinde özgürlük hakkı olan bir kişi değil, aynı zamanda mesleğini ve sanatını uygulamada da bağımsız bir kişiydi. Özgür masonlar, kentten kente, ülkeden ülkeye dolaşır, her nerede iş bulurlarsa orada çalışırlardı.

Ancak bu ölçüdeki bir özgürlük, "manastırlar"ın çatısı altında çalışmakta oldukları daha önceki dönemlerde de yok değildi; o sıralarda olmayan, meslek ve sanatlarını uygulamadaki özgürlüktü. Masonlar, yapacakları işi, özellikle dinsel çevrelerce tanımlanan kalıplara uydurmak, Katolik Kilisesi'nin dolaylı denetimi ve baskısı altında çalışmak zorundaydı.

İşte 14. yüzyıl ortalarında kazanılmasına başlanmış olan özgürlük, bu etkenlerden sıyrılabilmiş olmaktı. Bunu sağlayan da, operatif masonların, uygulamaya konan meslek ve sanatlarının önemi ve değeriydi.

14. yüzyıl sonları ile 15. yüzyıl başlarında, "özgür mason" teriminin Batı dillerindeki karşılıkları, bir benzerlik nedeniyle yanlış anlaşılarak da kullanılmıştır. Şöyle ki; Türkçede "Malta taşı" adıyla bilinen ve çok yumuşak olduğu için kolaylıkla yontulup işlenen bir taş türü, Batı dillerinde, Türkçedeki sözlük karşılığı "özgür taş" olarak verilebilecek bir terimle anılır. Özellikle bu tür taş üzerinde çalışanlara da "özgür taş masonları" anlamına gelen bir ad verilmiştir. Bu anlamdaki kullanımda, aslında özgür olan "taş masonları" değil, masonların kullandıkları taşın niteliği olduğu için bir karışıklık doğmuştur.

Orta Çağ sonrasında "özgür mason" teriminin Avrupa'nın hemen hemen her ülkesinde, o ülkede kullanılan dildeki karşılığını bulurken, Masonluğun tarihinde yeni bir çığır daha açılmıştır. Aslında geleneksel yapıcılık mesleğinden olmayan bazı kişilerin, salt spekülatif nitelikli çalışmalarda bulunmak üzere mason localarına üye olarak alınmalarına başlanmış, bu kişilere "kabul edilmiş masonlar" denilmiştir.

18. yüzyıl ortalarında Operatif Masonluk varlığını yitirirken, Spekülatif Masonluğun aynı oranda güçlenerek yaygınlaştığı görülür. İşte bu ortamda daha önce "kabul edilmiş" olarak anılan masonlar, bu niteliği terk ederek, "özgür" sıfatına da sahip çıkmıştır.

Bundan ötürü, mason örgütlerinin arasında hayli tartışma doğmuştur. Eski geleneklere sıkı sıkıya bağlı kalınması zorunluluğunu savunanlar "özgür ve kabul edilmiş masonlar" teriminin kullanımını benimsemiştir. Spekülatif Masonluğun Operatif Masonluğa olan bağımlılığını ortadan kaldırarak, çağdaş yöntemlere yönelenler ise kendilerine yapılan baskılara aldırmaksızın, salt "özgür mason" terimini sahiplenmişlerdir. Bu durum, günümüze gelininceye kadar da pek değişmemiştir.

Günümüzde, Masonluğu, sürekli bir evrim geçiren çağdaş bir anlayış içinde değerlendiren örgütlerde, üyeler ya özgür mason (hür mason) ya da salt mason olarak anılır.

Masonluğun operatif dönemden kalma eski geleneklerine bağlılığını sürdürmesinin kaçınılmaz ve değiştirilemez olduğunu savunan örgütler ise, çoğunlukla "özgür mason" terimini benimsemiş olmakla birlikte, bunun yalnızca bir kolaylık ve kısaltma olduğunu, asıl ve tam unvanın "özgür ve kabul edilmiş mason" olduğunu belirtir.

Operatif Masonluk döneminde bir özgür masonun bu niteliği, yalnızca bir takım nesnel özgürlükleri belirtirdi. Bunların başında, meslek ve sanatını serbestçe ve dileğince uygulayabilmek, istediği zaman istediği kadar çalışmak, mal ve mülk edinebilmek, toprağa bağlı kalmaksızın bir başka yere göç edebilmek, ayrıcalıklı sınıflara tanınmış haklardan bazılarını kullanabilmek sayılabilir. Oysa günümüzde, bu tür ve benzeri özgürlükler, Masonluğun ilgi alanı dışında kalmaya başlamıştır. Çünkü bunlar, insanların doğal haklarından sayılır olmuştur.

Masonluk, operatif niteliğinden tümüyle sıyrılıp salt bir düşünü ve ülkü birliği olmaya dönüşünce; halkına doğal insan hak ve özgürlüklerini tanımayan ülkelerde barınamaz ve yaşayamaz olmuştur. Birkaç istisna dışında, demokrasi ve sosyal özgürlükleri benimsemeyen, totaliter bir rejimle yönetilmekte olan ülkelerde, mason locaları ve örgütleri yoktur.

Totaliter rejimin tutmadığı ülkelerde ise, masonik etkinliklere başlandığı gözlenir. Bu nedenle de çağdaş özgür mason, tüm nesnel özgürlüklerine sosyal yapının birgereği olarak sahip, ayrıca başka insanlara, kurumlara, inançlara ve düşünülere zorunlu bağımlılığı bulunmayan kişidir.

Mason localarının büyük çoğunluğu, yüzyıllardan beri şöyle bir geleneği korur: Masonluğa alınma istemiyle mabet kapısına gelen bir adaya kim olduğu sorulur. Aday da bu soruyu yanıtlarken, kimliğini açıklamakla yetinmez; ayrıca "özgür bir insan" olduğunu da vurgulayarak belirtir.

18. yüzyıl ve öncesinde bu özgürlük *"özgür bir ana babadan özgür bir yurttaş olarak doğmuş"* olmak anlamına gelirdi. Günümüzde ise, **"kişinin düşünce, inanç ve sosyal yaşamındaki özgürlüğü"** olmaya dönüşmüştür.

Bir diğer deyişle bu özgürlük, "bilgisizliğe tutsak olmamak, dogmalara ve batıl inançlara saplanmış olmamak, bağnazlıktan ve olumsuz tutkulardan sıyrılmış olmak" anlamındadır.

Özgür Masonluk

Esk. Farmasonluk, Franmasonluk; *Eş.* Hür Masonluk, Hürmasonluk
Fra. **1.** Franc-maçonnerie; **2.** Maçonnerie Libérale
İng. Freemasonry; *Alm.* Freimaurerei

1. Çağdaş Spekülatif Masonluk.

Bu terimin tarihteki kavramsal gelişimi, "özgür mason" teriminin paralelindedir. Türkçede pek bir kullanımı görülmez; çünkü Türkçede salt "Masonluk", doğrudan aynı anlama gelmektedir ve başına "özgür" *(hür)* sıfatının eklenmesine gerek yoktur. Ancak özellikle Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası "Hürmasonluk" terimini kullanmayı sürdürmektedir. Batı dillerinde ise bu sıfat olmazsa, "Masonluk" teriminin karşılıkları "duvarcılık" ya da "taş ve tuğladan örülme duvar" gibi anlamlara gelir.

2. Türkçede "Liberal Masonluk" olarak benimsenmiş ve öteden beri kullanılmakta olan terimin, günümüzde Fransızcada kullanılması öngörülen karşılığının Türkçeye tam çevirisi.

Özgür Doğmuş

Fra. Né Libre; *İng.* Free-born; *Alm*. Freigeburt

Köle niteliği olmayan bir ana babadan ve "köle" niteliği taşımaksızın doğmuş olma durumu.

Masonlukta bu terimin kullanımı 18. yüzyıla özgüdür. O tarihlerde ülkeler ve halklar daha henüz Orta Çağ'ın feodal toplum düzeninin etkisinden kurtulamamıştı. Bir toplumda "özgür" sayılan ayrıcalıklı pek az sayıda kimse vardı; geniş halk kitlelerini oluşturan insanların her biri "köle" sayılırdı. Masonluğa girebilmek ve "mason" sıfatını taşımak için ise özgür olmak gerekirdi.

Dolayısıyla, Spekülatif Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasası hazırlanırken, bir locaya üye olarak alınacak kimselerin nitelikleri arasında "özgür doğmuş olmak" koşuluna da yer verilmişti. Bu koşul, Masonluğun 18. yüzyıl boyunca düzenlenmiş olan diğer temel yasa değişikliklerinde hatta İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1815 tarihli temel yasasında da korunmuştu.

19. yüzyılın ilk yarısında, Masonluğun temel yasası kapsamında yer alan bu terim üzerinde hayli tartışma çıktı. Bu terim, insanlar arasında açıkça ayırım güdüyor ve Masonluğun temel ilkelerinden biri olan "eşitlik" ile çelişki yaratmasının yanı sıra, evrensel amaçlarına da ters düşüyordu. Masonluğa alınabilecek kişilerin *"özgür doğmuş"* olmalarının gerekli görülmesi demek, "köle" olarak doğmuş insanların varlığını kabullenmek bir yana dursun, onların hiçbir zaman kölelikten kurtulamayacağını da onaylamak demekti.

Bu yüzden, dünya yüzündeki tüm mason kuruluşları, benimsedikleri temel yasadaki bu terim olduğu gibi kalmakta olsa bile, bunu "özgür insan olmak" şeklinde yorumlayarak değerlendirmeye yöneldi. Dünya yüzünde kölelik henüz tümüyle sona ermemişti; bu gerçek yadsınamazdı ama kölelik düzeni içinde dünyaya gelmiş olan bir insanın özgürlük hakkı da alınamazdı. İngiltere Birleşik Büyük Locası ise, bu konuda yorumile de yetinmeyip kendi temel yasası üzerinde bir değişiklik yaparak *"özgür doğmuş olmak"* yerine "özgür insan olmak" koşulunu getirdi.

20. yüzyılda her yerde "özgür insan" şeklini almış olan bu terimin, daha çağdaş anlamlara çekilmesine başlandı. Kölelik düzeni de artık tümüyle ortadan kalkmış olduğu için, bir özgür insan, salt nesnel özgürlüklerine sahip bir kişi olarak değil, öncelikle "özgür düşünce sahibi" bir kişi olarak nitelenir oldu. Fakat "özgürdüşünce" kavramı dinsel dogmalar ile çelişki yarattığı için, birçok mason kuruluşu 20. yüzyılın sonlarına dek bu terimi tüzük ve ritüellerinde de açıkça kullanmayı başaramadı.

Özgür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası (genel terim)

Fra. Grande Loge des Maçons Libres et Acceptés;
İng. Grand Lodge of Free and Accepted Masons;
Alm. Grossloge der Freien und Angenommenen Maurer

Genellikle Gelenekçi Masonluk ya da Tutucu Masonluk anlayışını benimseyen, çoğunluğu Anglosakson Masonluğu topluluğu içinde yer alan büyüklocaörgütlerinin adının kapsamında kullandıkları terim.

Mason obediyanslarının adının kapsamında bu terimin kullanılmasıyla, Operatif Masonluk döneminden kalma eski ilke ve geleneklerin, hiç değiştirilmeksizin korunduğu ve sürdürüldüğü vurgulanmaktadır. Hatta bazımasonkuruluşları,kökenlerini eskiden alma ve eskiye bağlı kalmakta oluşlarını, bu terime bir de "eski" anlamına gelen bir sıfat ekleyerek perçinler. Bu amaçla, çoğu kez bir büyük locanın adının kapsamında **A.F.A.M.** şeklinde bir kısaltma yer alır.

Aslında bu kısaltmanın Batı dillerindeki açılımının Türkçedeki karşılığı **"Eski Özgür ve Kabul Edilmiş Masonlar"** anlamına gelir. Pek ender olarak da salt "Özgür ve Kabul Edilmiş Masonlar" teriminin tamkarşılığı olan **F.A.M.** şeklindeki kısaltmanın kullanıldığı da görülebilir.

Öte yandan, "özgür ve kabul edilmiş" sıfatını kullanmayan, fakat gene de gelenekçi ya da tutucu nitelikli bir Masonluk anlayışını benimseyen obediyanslar da vardır.

Kimileri, aslında liberal nitelikli bir Masonluğu benimsemiş olmasına karşın, bu terimi yanlışlıkla kullanır. Kimileri de bunun bilincinde olmakla birlikte, bu adı bir gelenek olduğu için benimsemiş bulunduğunu, adın kapsamının masonik görüş ve anlayışlarını yansıtmayacağını belirtir.

Bir mason örgütünün gelenekçi ya da tutucu nitelikli bir Masonluk anlayışını benimsemesi, hatta Anglosakson Masonluğu topluluğunda yer almakta oluşu, örgütünün adının kapsamında bu terimi kullanmasını zorunlu kılmaz. Nitekim gelenekçi ya da tutucu nitelikli Masonluk anlayışını benimseyen birçokbüyüklocanın adının kapsamında "özgür ve kabul edilmiş" anlamına gelen bir söz geçmez.

Özgürlük

Esk. Hürriyet; *Fra*. Libérté; *İng*. Freedom; *Alm*. Freiheit

Tutsaklıktan ve zorunlu ya da bilinçli istenç dışı bağımlılıktan kurtulmuş olma durumu ve niteliği.

Masonlukta özgürlük anlayışı, düşünce ve vicdan özgürlüklerindenbaşlayaraknesnel özgürlüklerin tümünü içerir. Ancak öncelikle, toplumsal ya da ulusal nitelikli bir özgürlükten çok, bireysel düzeydeki bir özgürlük üzerinde durulur.

"Bireysel özgürlük" kavramının tanımı şöyle yapılabilir: "Hiçbir zorlama, korku, umut, baskı, ödül alma, kandırılma ya da benzeri etkiler altında olmaksızın ve bunlara kapılmaksızın, kişinin kendi kendine serbestçe karar verebilmesi ve bu kararlarını uygulayabilmesi."

Böyle tanımlanmasına karşın, gerek doğanın insan buyrultu ve gücüyle değiştirilemez yasaları uyarınca gerekse bir toplum içinde yaşamanın ortak kurallarından ötürü, bireysel özgürlüklerin bir başlangıç noktası (alt sınırı), bir de sona eriş noktası (üst sınırı) vardır. Bu sınırlar, özgürlüğün türüne göre değişir.

Genellikle bir kişinin özgürlüğünün, bir başka kişinin özgürlüğüyle sınırlandığı söylenebilir. Ancak, birtakım dogmaları olanlar ve geleneklerine aşırı tutuculukla bağlananlar, bunları özgürlüğün üstünde tutabilir. Böyle bir yaklaşımı ya da tutumu benimseyenler, bireysel özgürlüklerin sınırlarını belirlemekte de çok duyarlıdır.

Düşünce Özgürlüğü:

Düşünce özgürlüğü, dogmalardan, baskılardan ve her türlü ön yargıdan arınmış olarak, kendi düşünülerini oluşturabilme yeteneği ve bunları başkalarına da aktarabilme olanağıdır.

Bu özgürlük, ilk bakışta açık ve basit, hatta olağan görünmekle birlikte, aslında tüm özgürlükler arasında en zor elde edilebilenidir.

Bu özgürlüğün "düşünme özgürlüğü" terimiyle eş anlamlı tutulduğu da olur. Oysa "düşünme özgürlüğü" yalnızca özgür olarak düşünmeyi, değerlendirmeyi ve yargılamayı içerir; düşünülerin başkalarına aktarılmasını ve başkalarıyla paylaşılmasını kapsamaz. Salt bireysel bir özgürlüktür. Oluşumunda toplumun etkisi ve varlığının zorunluluğu vardır ama işleyişinde toplumdan soyutlanmıştır.

Bir diğer deyişle, düşünme özgürlüğünün edinilebilmesi için, buna olanak tanıyan bir toplumun varlığı gereklidir ama kendini toplumdan soyutlayan bir kişi düşünme özgürlüğünü sürdürür.

Düşünce özgürlüğü ise düşünme özgürlüğünü de kapsar. Ancak bu özgürlükten söz edilebilmesi için, düşünme özgürlüğüne sahip bir kişiden başka en az bir kişi daha bulunmalıdır. Bu ikinci kişi, berikinin düşünme özgürlüğüne saygı gösterip, toleransla karşılayıp, düşündüklerini kendisine de aktarmasına izin verirse, düşünce özgürlüğü oluşur. Bu nedenle düşünce özgürlüğü tümüyle toplumsal bir olgudur; toplumun bir niteliğini yansıtır.

"Düşünce özgürlüğü" kavramını "özgür düşünce" kavramıyla da bir tutmamak, hatta karıştırmamak gerekir. Düşünme özgürlükleri kısıtlı olan kişiler, başkalarının kendilerinden daha geniş bir özgürlükle düşünebilmelerinden hoşlanmaz. Bu hoşlanmayışın temellerinden biri kıskançlık, diğeri ise korkudur. Bunun içinde baskı yoluyla ya da duygusal yönden etkileyebilecekleri kimselere ön yargılar kazandırmaya, onları dogmalar edinmeye yöneltirler.

Tarihte, gerek bireysel boyutta düşünme özgürlüğünün gerekse toplumsal boyutta düşünce özgürlüğünün kaldırılabilmesi için, bilinçli eylemsel girişimler görülmüştür. Hatta bu uğurda baskılar yapılmış, kaba güç bile kullanılmıştır. Her iki özgürlüğün belirli bir azınlığın tekelinde tutulmasına çalışılmıştır.

Kişinin, yetkin bir düşünme özgürlüğüne sahip olabilmesi için, şu niteliklere uyar olması gerekir:

- Başka birinin her dediğini, kendi akıl süzgecinden geçirmeksizin onaylamamakve benimsememek;
- Kendini varsayımsal güçlü buyrultulara bağlamamak; düşünmekten vekarşılaştırma yapmaktan korkmamak;
- Görüşlerinde, bilgilerinde ve kanılarında diretmeyerek, yanılgıyı da benimsemeye hazır olmak;
- Nedenleri, bağlantıları ve nasılları araştırmaktan geri kalmamak.

Düşünme özgürlüğü kişinin kendini geliştirip yetkinleşme doğrultusundailerlemesini sağlar. Bu bakımdan kişi ancak bireysel boyutta bir doyuma ulaşabilir; ama düşündüklerini başkalarına aktaramaz, başkalarıyla paylaşamazsa mutsuz olur.

Bu nedenle düşünme özgürlüğü, buna sahip olan kişiye yetmez; mutlaka düşünce özgürlüğünün bulunduğu bir ortamarar ve bunu bulmak ya da yaşadığı toplumda bunu gerçekleştirebilmek için savaşır.

Düşünce özgürlüğü, masonik bakımından değerlendirildiğinde, Liberal Masonlukile Gelenekçi ve Tutucu Masonluk anlayışlarını benimseyen masonik örgütler ve topluluklar arasında önemli bir fark bulunduğu görülür.

Liberal Masonlukta düşünce özgürlüğüne hiçbir sınır konulmaz. Gelenekçive Tutucu Masonluk anlayışlarında ise düşünce özgürlüğü, bazıpeşinkabullerve benimseyişlerden sonra geçerlilik kazanır; özellikle "dinsel inanç" konusunda, bir masonun sınırsızcasına özgür düşünceli olması, düşünme özgürlüğünü sınırsızcasına kullanabilmesi, bu bağlamda masonik ortamda da hiçbir sınırı olmayan bir düşünce özgürlüğünün varlığı kabul edilemez. Aslında bu, Gelenekçi ya da Tutucu Masonluk anlayışını benimseyenlerin düşünce özgürlüğüne değil "vicdan özgürlüğü"ne sınır koymasıdır.

Vicdan (Bulunç) Özgürlüğü:

Bu özgürlük, insanın, tüm inançlarında hiçbir koşula ve sınırlamaya bağlı olmayışı, kendi vicdanından başka hiçbir güce hesap verme zorunluluğunu duymayışıdır.

Vicdan özgürlüğü, her türlü yasanın ve gücün dışındave üstündedir. Bireyi, inandıklarını başkalarına zorla kabul ettirme tutku ve girişiminden de alıkoyar. Böylece bireyi, kendisininkilerden başka türlü olan inançlara karşı hor görme ve saldırı eğilimlerinden de korur.

Kendilerinin olmayan inanç verilerini, başkalarının zoru ya da etkisiyle savunanlar da vardır. Bunlar, vicdan özgürlüğünden pay alamamış, bu özgürlüğü edinememiş, kendilerini bundan yoksun etmiş kimselerdir.

Farklı Masonluk anlayışları, vicdan özgürlüğü görüşleri bakımından da ayrılır.

Liberal Masonlukta kişinin dinsel, töresel ve ülküsel inançlarına hiçbir sınır konulmaz; hiçbir koşulla bağlanmaz.

Gelenekçi Masonlukta kişi için vicdan özgürlüğü, ancak belirli bir dinin inançlısı olmasından sonra başlayabilir.

Tutucu Masonlukta ise, bir masonun mutlaka bir dinsel inancının bulunması zorunlu görülür. Ancak buna kesin ve belirli koşullar da katılmıştır. Bir diğer deyişle, Tutucu Masonlukta öngörülen belli bir dinsel inanç vardır.

Nesnel Özgürlükler:

Bu özgürlükler, insana doğuştan verilmemiş olup, insanın sonradan toplum içinde kazandığı özgürlüklerdir.

Spekülatif Masonluğun ilk kuruluş ve gelişme evrelerinde, "özgürlük" kavramı, salt nesnel özgürlükleri kapsamak üzere kullanılmıştır. Ancak o sıralarda, bu tür özgürlüklerin bile "doğuştan gelme" ve "soya bağlı" olduğu benimsenmiştir.

Masonluktaki bu özgürlük anlayışı, 19. yüzyılda önemli değişimlere uğramıştır.

Çağımızda ise nesnel özgürlükler, bir insanın temel haklarından sayılır olmuştur. Ancak, çağımızda da temel devlet gücünü dinsel kurumlardan alan ya da totaliter bir rejimle yönetilen ülkelerde, nesnel özgürlüklerin olabildiğince kısıtlanması sona ermemiştir. Bireylere nesnel özgürlükleri bakımından göz açtırmayan ülkelerde, genellikle mason locaları ve dernekleri de barınamamaktadır.

Nesnel özgürlüklerin, önde gelir beş türünden söz edilebilir:

a) Politik Özgürlük: Herhangi bir toplum yönetim biçimini, herhangi bir politik örgütün amaçlarını ve sistemini dilediğince benimseyebilmektir. Ancak bu özgürlüğün gerçekten "özgürlük" olarak nitelenebilmesi için, bireyin, benimseyişlerine körü körüne bağlanarak tutsak olmaması, bunlara ilişkin amaçları her ne pahasına olursa olsun gerçekleştirebilmek üzere aşırı hırslara ve tutkulara kapılmaması gerekir.

b) Sosyal Özgürlük: Dilediği yaşam biçimini, uğraşılarını, eğlencelerini, meslek ve sanatını, sosyal ilişkilerini seçebilme, istediği yerde yaşayabilme, toplumdaki her türlü olanaktan yararlanabilmek hakkına sahip olmaktır.

c) Ekonomik Özgürlük: Çağın uygarlık düzeyinin gerektirdiği ölçüde sürekli bir kazanç olanağına sahip olmaktır. Bu özgürlüğün bir diğer tanımı da "parasal değerlere ve çıkarlara tutsak olmamak" şeklinde verilir.

d) Davranış Özgürlüğü: Hiçbir baskı ve etki altında olmaksızın, başkalarına dazarar vermeksizin, istediği zaman istediğini yapabilmektir.

e) Söz Özgürlüğü: Düşünce ve görüşlerini kendine saklamak zorunda olmamak, başkalarının da hak ve özgürlüklerine engel olmaksızın bunları sözle ve yazıyla açıklayabilmektir.

Nesnel özgürlüklerin her biri, töresel kurallar dışında hiçbir alt sınırı olmayan, ancak başkalarının aynı özgürlüklerinin kısıtlanmaması için üst sınırları bulunan özgürlük türleridir. Bu üst sınırın herhangi bir gerekçeyle aşılması, bencilik ve ayırımcılıkla eş değerdir; özgürlüğün kötüye kullanılmasıdır. Dolayısıyla nesnel özgürlüklerin üst sınırı, toplum içinde insanlar arasında eşitlik ve adalet sağlar.

Özgürlük - Eşitlik - Kardeşlik

Esk. Hürriyet - Müsavat – Uhuvvet; *Fra*. Liberté – Egalité – Fraternité;
İng. Freedom - Equality – Fraternity; *Alm*. Freiheit - Gleichheit - Brüderlichkeit

Masonluğun üç temel ilkesinden oluşan üçleme.

Bu üçleme, bazı mason kuruluşlarınca salt bir "döviz" olarak, bazılarınca ise bir ritüelik "seslenme" olarak kullanılır.

Bazı mason kuruluşları için bu üçleme, Masonluğun en önemli üç temel ilkesini bir arada yansıtır.

Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik biçimindeki üçlemenin Büyük Fransız Devrimi'nin temel sloganı olarak benimsenip kullanılmış olması nedeniyle, Masonluğa da buradan girdiği ileri sürülmüştür. Oysa Fransa'daki bazı mason localarının eski tutanakları incelendiğinde; bu üçlemenin ilk kez 1746 yılında yani Büyük Fransız Devrimi'nin başladığı kabul edilen tarihten 43 yıl önce kullanılmış olduğu görülmektedir.

Antimasonik yazarlar, Büyük Fransız Devrimi'ni masonların yaptığını kanıtlamaya pek meraklıdır. Bunun için de Masonluktaki bu üçlemeyi örnek olarak gösterip, masonları "ihtilâlci" olarak nitelendirirler. Böylece masonlar "kötü ve zararlı kişiler" sınıfına sokulur.

Büyük Fransız Devrimi'nin ileri gelenlerinden çoğunun mason olduğu hiç de saklanmasına gerek olmayan bir gerçektir. Ancak, bu devrim o tarihte Fransa'ya "cumhuriyet"i getirirken, bu ülkedeki mason localarının tümüyle dağılmalarına da neden olmuştur. Cumhuriyetçi masonların, bu üçlemeyi, kendi politik eylemlerinin sloganı olarak kullanmış olmalarına pek şaşmamak gerekir; ancak buradan yola çıkarak, Masonluğu genelde "ihtilâlcilik" ile özelde ise Büyük Fransız Devrimi ile bağdaştırmak, gerek tarihsel gerçeklere gerekse akıl ve mantığa aykırıdır.

Çünkü Büyük Fransız Devrimi sırasında masonlar arasında cumhuriyetçiler kadar (hatta belki de daha çok sayıda) kralcılar vardır. Fransa Büyük Doğusu'nun o tarihteki büyük üstadı da kralcılardan biriydi ve Büyük Fransız Devrimi'nden sonra giyotinle idam edildi.

Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik üçlemesi, Fransa'da Avrupa Birliği'nin ortak para birimine geçilmeden önce kullanılan paraların üzerinde yazılıydı. Eğer bu üçleme tek bir kuruma mal edilecek olursa, buna bakılarak *«Masonluk Fransa'nın uydusudur.»* ya da *«Fransa Masonluğa bağlıdır.»* diye, her ikisi de yanlış yargılara varılabilirdi. Böyle yargılar, ancak bilgisizlikten kaynaklanan kısır düşüncelerin ürünü olabilir. Kaldı ki bu üçleme dünya yüzündeki mason kuruluşlarından büyük bölümünde kullanılmaz. Üstelik bu üçleme ve içerdiği üç kavram, ne Fransa ne de Masonluğun tekelindedir; antimasonik tutumlu çevrelerce kullanıldığı da görülür.

Özgürlük, eşitlik ve kardeşlik kavramları, bundan yüzyıl kadar önce bugüne oranla farklı bir anlamda değerlendirilerek kullanılıyordu. Tarihsel dönemlerin değişen ve gelişen koşulları, bazı anlamlandırmaları gereksiz kılar ve çağ dışı bırakırken, aynı kavramlara yeni ve çağdaş boyutlar kazandırmıştır. Dolayısıyla, "Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik" üçlemesinin 20. yüzyıldaki değerlendirilişi, 19. yüzyıldan hayli değişiktir. Bu değerlendirmenin, 18. yüzyıla oranla ise artık pek ilgisiz olduğu söylenebilir.

Aynı üçleme, gelecekte kullanıldığında, bugüne oranla farklı bir anlam taşıyacaktır.

Masonlukta bu üçlemenin en önemli ve en değerli yönü, bu ilkelerden her birinin, diğer ikisini bütünlemesidir. Öyle ki, içlerinden biri olmayınca, -diğer ikisinin birer ilke olarak kendi değerlerini korumakla birlikte- âdeta boşlukta kaldığı söylenebilir. Bu nedenle de özgürlük, eşitlik ve kardeşlik, Masonluktaki öncelikli simgelerden biri olan Eş Kenar Üçgen'in kenarları olarak nitelendirilir.

Özgürlük - İsteklilik - Çaba

Fra. Liberté - Volonté - Zèle; *İng*. Freedom - Fervency - Zeal;
Alm. Freiheit - Glühendlichkeit - Eifer

Bazı mason kuruluşlarınca, bir masonun, masonik çalışmalarıyla bağlantılı olarak benimsenmiş üçleme.

Bu üçlemede özel olarak vurgulanmak istenen özgürlük, tutsak olmamak değil, "bireyin kendini serbest ve rahat bulma durumu"dur. Buna göre bir mason, masonik çalışmalarını, zorunlu olduğu için değil, buna gönüllü olduğundan ve herhangi bir şekilde baskı altında ya da kısıtlı olmaksızın yürütmelidir.

Dolayısıyla bu tür özgürlük, istekliliğe bağlıdır. Masonik çalışmalarda bulunmaya gerçekten de istekli (gönüllü) olmayan bir mason, bunun için gerekli olan özgürlüğü de duyumsayamaz, masonik amaçların gerçekleştirilebilmesi doğrultusundaki çalışmalarda kendinden beklenen ölçüde çaba gösteremez.

Çaba, durağanlığı gidermek, ilerleme ve gelişmeyi gerçekleştirebilmek için gereklidir. Yararlı sonuçlar verecek bir çaba gösterebilecek olan kişinin özgürolması gerektiği gibi, kişi kendi özgürlüğünü de göstereceği çaba oranında pekiştirebilir.

Bu üçleme, 18. yüzyılın ikinci yarısında İngiliz Masonluğu ortamında Fransız Masonluğu'nda beliren "Özgürlük-Eşitlik-Kardeşlik" üçlemesine rakip olarak çıkarılmıştır. Her bir öğesinin birbirine bağlı olduğu benimsenen bu üçleme, tebeşir, odun kömürü ve kil ile simgelenir.

Öznel

Esk. Enfüsî, Zatî; *Eş.* Sübjektif; *Fra.* Subjectif; *İng.* Subjective; *Alm.* Subjektiv

Özneye değgin olan.

Öznel *(sübjektif)* sıfatı nesnel *(objektif)* sıfatının karşıtıdır. Tümelliğe karşı bireysel, genelliğe karşı kişisel, özdekselliğe *(maddiyata)* karşı tinselliği *(maneviyatı)* dile getirir. Olaylar ve olgular karşısında, görüş ve benimseyişlerde öznel oluş, kişiden yana bir göreliliği *(izafiyeti)* ortaya koyar.

Nesnel

Esk. Aynî, Vakıî; *Eş.* Objektif; *Fra.* Objectif; *İng.* Objective; *Alm.* Objektiv

Nesneyle ilgili ve nesneye bağlı olarak, düşünceden ve yorumdan bağımsız olan.

Kimi zaman özdeksel *(maddî)* sıfatıyla eş anlama gelmek üzere de kullanılır. Bununla birlikte, aslında bireysel duygu, düşünü, eğilim ve beğenilerden etkilenmeyen bir olgu ya da anlayışı yansıtır. Bu bakımdan "öznel" (sübjektif, nispî, izafî) sıfatının karşıtıdır.

Papağan

Fra. Perroquet; *İng.* Parrot; *Alm.* Papagei

Mecazî olarak; masonik ritüelleri, ritüelik diyalogları ve sorulu yanıtlı öğretimi, asıl anlamlarını yeterince kavramaksızın, ezberleyen mason.

Bütün bunları ezbere bilmek, hem bir yetenek hem de çalışma gerektirdiği için, özellikle 18. yüzyılda bu ezberciler beğeniyle karşılanırdı. Ancak sonraları, sözcük ve tümcelerin ezbere bilinişinden çok, anlamlarının kavranması önem ve değer kazandı. İşte bu mecazî nitelik de bu nedenle kullanılır oldu. Bununla birlikte, günümüzde de bazı loca ve obediyanslarda özellikle görevlilerin tüm derecelerin ritüellerini baştan sona ezbere bilmeleri zorunlu tutulur. Çoğu uygulamalarda asıl önemli olan, ritüelin uygulanmasında hiçbir aksaklık olmamasıdır.

Paramasonik

Fra. Paramaçonnique; *İng*. Pseudo-masonic; *Alm*. Paramaurerisch

Amaçları, ilkeleri ya da çalışma yöntemleri bakımından Masonluk ile yakınlık ve benzerlik gösteren, aslında bir masonik kuruluş sayılmayan kurum ve sistemlerin genel niteliği.

Herhangi bir sıfata eklenen "para" şeklindeki ön ek, sözlük anlamı bakımından, "benzer", "noksan", "taklit", "yan" gibi nitelikler belirtir.

Bilimsel alanlarda sık sık kullanılan bu ön ek, "masonik" sıfatının başına getirildiğinde, "Masonluğa benzer"yada "bütünüyle masonik olmayan" anlamını sağlar.

"Paramasonik" terimi, iki ayrı tür sistem ya da örgüt için kullanılır:

a) Masonluğa kadınları da kabul eden sistem ya da kuruluşlar;

b) Amaçları ve ilkeleri bakımından ya da çalışma yöntemlerinin ezoterik oluşu nedeniyle, Masonluğa yakın ya da benzer yanlar taşıyan örgütler, tarikatlar, dernekler ve bunların sistemleri.

Kadınların da mason olabileceğini benimseyen örgütlerin görüş açıları gözönüne alındığında; "paramasonik" terimi göreli bir niteliğe bürünür. Çünkü bu örgütlere göre, kadınlar da mason olabilir ve kuruluşları hiç de "paramasonik" değil, aksine, doğrudan "masonik" bir nitelik taşır. Masonlukta "paramasonik" olarak nitelenen diğer örgütlerin ise kendilerinin de "masonik" olduklarına ilişkin bir savları yoktur.

Bu terim bir aşağılama ya da küçültme değildir. Masonluk ile benzerlikleri olan diğer birçok ezoterik örgüt ve kuruluşun indinde, Masonluk da bir "para" nitelik taşır. Örneğin, Rozkruacılara göre Masonluk *"pararozkrua"* sayılır.

Özellikle Türkiye'de, her isteyeni aralarına hemen kabul etmeyen yani bir özseçim yöntemi uygulayan, çalışmalarını yalnızca kendi üyelerinin katılımıyla sürdürüp, ender olarak konukların toplantılarına katılmasına izin veren, dolayısıyla "yarıkapalı" bir nitelik taşıyan, ancak ezoterik olmayan bazı kuruluşlar da paramasonik sanılmıştır.

Bunların arasında Lions ve Rotary kulüpleri başta gelir. Oysa Batı ülkelerinde benzerleri pek çok olan bu sosyal ilişki ve hizmet kurumlarına "paramasonik" denilmez.

Bir kuruluş ya da örgütün paramasonik olarak nitelenebilmesi için, her şeyden önce "ezoterik sistem"e uygun olarak çalışması, bir öğretiminin bulunması, dolayısıyla kendine özgü birtakım ritüellerinin olması, amaç ve ilkelerinin de Masonluğun amaç ve ilkelerine yakın düşmesi gerekir.

Bu demektir ki, bir örgüt, amaç ve ilkeleri Masonluğun amaç ve ilkelerine benzese bile, çalışmaları ezoterik değilse "paramasonik" sayılamaz. Bu bakımdan tarihte zaman zaman yanlışlıklar yapılmış, hiçbir öğretimi olmayan, ancak belli bir doktrine bağlanan birtakım örgütler de "paramasonik' olarak nitelendirilmiştir.

18. ve 19. yüzyıllarda, özellikle Batı Avrupa ülkelerinde birçok paramasonik örgüt kurulmuştur. Bunlardan pek azı uzun süre yaşayabilmiştir. Çağdaş paramasonik kuruluşların çoğu ise Amerika Birleşik Devletleri'nde yoğunlaşmıştır.

Parapsikoloji

Esk. Mâbâderruhhiyât; *Fra.* Parapsychologie;
İng. Parapsychology; *Alm.* Parapsychologie

Ruh bilimin ötesiyle ilgilenen bir uğraşı alanı.

Ruh bilim ya da psikoloji alanındaki uğraşılara tarih öncesi çağlarda başlanmış olmasına karşın, bu çalışmaların bir "bilim dalı" olarak kabul edilebilmesi ancak yakın geçmişimizin ürünüdür.

Parapsikoloji ise, bu bilim dalının da sınırlarını aşan ve yöntemleriyle yeterli bir uyum göstermeyen psişik olayları konu alır. Yer yer Okültizm ve büyü ile de bağdaştırılır. Bunun nedeni salt bilimcilerin belirledikleri ölçülere uymaması, verilerinin görsel ve sezgisel, kuramlarının ise varsayımsal boyutta kalarak deneyepek gelmemesidir.

Özellikle 18. yüzyıl sonlarında, Masonluğa parapsikolojik yöntemlerin uygulanmasını da yerleştiren bazı ritler ve sistemler oluşturulmuştur.

Çoğu mason kuruluşları ise öteden günümüzde bile bu tür beri Masonluğa parapsikolojinin sokulmasına karşı çıkmıştır. Buna karşın, bilgileri geliştirmeye çalışan ve böyle yöntemlerle çalışan, gerek masonik gerekse paramasonik niteliklikuruluş ve sistemler vardır.

Pitagorculuk

Eş: Pitagorasçılık, *Fra.* Pythagorisme; *İng.* Pythagorism; *Alm.* Pythagorismus

Pitagor'un öğretileri üzerine kurulmuş olan dinsel ve töresel felsefe.

Bu felsefe, öncelikle birtakım dinsel inançlardan kaynaklanan bir töre anlayışı üzerine kuruludur. Pitagorcuların görüşleri uyarınca; evrenin gerçeklerini anlayabilmek için önce erdemli bir ruh sahibi olmak gereklidir. Ruhun ölümsüzlüğüne, beden öldüğü zaman ruhun bir canlıdan diğerine geçtiğine inanmak, bu felsefenin temel ilkelerinin en başta geleni olarak benimsenmiştir.

İlk ilkesine bakılarak Pitagorculuğun bir tür dinsel inanç sistemi olduğu sanılabilir. Fakat bu felsefe salt dinsel bir nitelik taşımakla kalmaz. Bilgi ve bilimle, özellikle aritmetik ve geometri ile kaynaşır. Her düşünü, her kavram, sayılar ve geometrik şekillerle simgelenir. Pitagorcuların bu konudaki benimseyişi özetle şöyle anlatılır:

"Her şey sayılardan oluşur ve sayılara döner. Doğadaki uyum ve güzellik, sayılar arasındaki oranlanma ve dengeden başka bir şey değildir. Tanrı, "sonsuzsayı"yı içeren birliktir. Göksel cisimler, tanrısal gücün evrendeki eylemleridir. Bunların devinimleri müziği oluşturur.

Canlı ve cansız, tüm varlıklar, bir evrim geçirir; biçim değiştirerek öncekindendaha yüksek bir aşamaya ulaşır. Böylece, her varlık Tanrı'ya yakınlaşma yolunu tutar. İnsan, en gelişmiş, Tanrı'ya en çok yaklaşmış varlıktır.

İnsanın bedensel ölümünden sonra ruhu, kendisi gibi diğer ruhların bulunduğu göksel katlara çıkar; yeniden bedenleşeceği zamanı bekler. Yetkinleşmiş ruhlar, yeniden bedenleşme şekillerini kendileri seçebilir."

Böylece, bir yandan filozofik ve bilimsel, diğer yandan da gizemci *(mistik)* bir öğreti olan Pitagorculuk, kendinden sonraki idealist felsefelerin çoğuna kaynak olmuştur.

Spekülatif Masonluğun çalışma sistemi ve çeşitli derecelerin ritüelleri oluşturulurken, Pitagorculuktan da büyük ölçüde yararlanılmıştır.

Politika

Esk. Siyaset; *Fra.* Politique; *İng.* Politics; *Alm.* Politik

Devlet işleri ve yönetimiyle ilgilenerek, ilkelerine ve yöntemlerine karışma durumu ya da eylemi.

Masonluğun, gerek kurumsal gerekse örgütsel boyutta hep politikanın dışında tutulmasına çalışılmıştır. Hatta Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasası, bundan sonra çıkarılmış diğer yasaları ve her mason kuruluşunun genel tüzükleri, gerek Masonluğa politikanın sokulmasını, gerekse Masonluğun politikaya karıştırılmasını hatta masonik birimlerde politik konular üzerinde tartışmalar yapılmasını yasaklamıştır. Ancak bu yasaklama, bir masonun, bireysel olarak politikayla uğraşmasını engellemediği gibi, masonik birimlerde de politik kurumların ve sistemlerin bilimsel ve yan tutmayan bir yaklaşımla incelenmesine engel değildir.

Politikanın Masonluktan, Masonluğun da politikadan uzak tutulmasına çalışılmasının bir nedeni, bu konu üzerinde çıkabilecek karşıtlıkların çekişmelere yol açabilmesi ve mason kardeşler arasındaki birlik, bağlılık ve sevgiyi zedeleyebilmesidir. Bir diğer neden ise, Masonluğun evrensel niteliğini yitirerek belirli bir politikanın doğrultusuna sürüklenebilmesi ya da masonik birim ve örgütlerin politik amaç ve emeller uğruna kullanılması tehlikesidir.

Buna karşın, Masonluk hiçbir zaman ve hiçbir yerde politikayı sokulmamış ya da politik emellerle kullanılmamış da değildir.

Bunun en açık örneklerinden biri, etkinlikleri 18. yüzyıl ortalarına doğru âdeta doruğuna varmış olan "Stuartist Masonluk"tur. Nitekim Masonluğun böylece bir devlet yönetimini ele geçirebilmek üzere asıl amacından saptırılışı, bundan böyle politikanın dışında tutulabilmesi için daha titiz davranılması gerektiğini de göstermiştir.

Bununla birlikte, Masonluğun tarihi boyunca birçok ülkede yer yer politikaya karıştırılıp, politik emeller doğrultusunda kullanılmış olduğu görülmüştür. Daha da önemlisi, birçok ülkede politik etkinlikler Masonluğa sokulmuş, bu nedenle ilgili masonik örgütler bundan zararlı çıkmış, Masonluğun adına da gölge düşürülmüştür.

Masonluğun politika dışında tutulması zorunluluğu, genellikle "iç politika" bakımından geçerli olmuş, "uluslararası politika" bakımından ise hemen hemen hiç yürümemiştir. Birçok ülkenin masonları ve mason örgütleri, uluslararası düzeyde politikaya âlet edilmiş, bu doğrultuda kullanılmışlardır.

Profan

Fra. Profane; *İng*. Profane; *Alm*. Profan

Herhangi bir ezoterik örgüt ya da kuruluşun herhangi belirli bir derecesi bakımından, o dereceye henüz alınmamış kişi.

Bu sözcük Latincedeki "pro fanum" teriminden alınmadır. Özgün sözlük anlamı bakımından "mabedin dışındaki" ya da "mabetten önce" demektir. Bu da, "mabede girmemiş olan kişi" ya da "kutsallığın dışında kalmış olan kişi" anlamındadır. Ezoterik kurum ve örgütler bakımından **"haricî"** sözcüğüyle özdeşleşir.

Bu terimle bağlantılı olarak,

Neofit

Fra. Néophyte; *İng*. Neophyte; *Alm*. Neuaufgenommener

Masonluğa Kabul Töreni'nde, mabede alınmış bulunan ancak henüz kendisine "mason" unvanı verilmemiş olan kişi.

Yunancadaki **"**neophytos" sözcüğünden alınma olan neofit, sözlük anlamı bakımından "yeni doğmuş" ya da "henüz ekilmiş" demektir. Hıristiyanlığın başlarında bu yeni dine girmeyi benimsemiş ve bu amaçla gerekli görülen törene katılan bir kişiyi nitelemek üzere kullanılmıştır. Herhangi bir bilim dalını ya da sanatı yeni öğrenmeye başlamış olan bir kişi için de kullanılır.

Psikoloji

Eş. Ruhbilim; *Fra*. Psychologie; *İng*. Psychology; *Alm*. Psychologie

İnsanın davranışları ile birlikte zihinsel olusumlarını da bir arada değerlendirerek, neden-sonuç ilişkilerini irdeleyen bilim dalı.

Psikoloji, gözlemlerin deneylerle desteklenip kuramlarının oluşturulmasının zorluğundan ötürü hep "bilim dışı" sayılmış ve ancak yakın geçmişte gerçek bir bilim dalı olabilmiştir. Zihin ile bağlantılı olduğu gerekçesiyle psikolojiyi bir tıp alanı olan "psikiyatri" ile de karıştırmamak gerekir.

Pulsanti Operietur

Latince: "Vurana açılacaktır."

Bu deyiş, bazı mason localarınca, bir döviz olarak mabet kapısının dışına asılır. Bununla, mabede girebilmek için, çalışması yapılmakta olan derecenin vuruşunun bilinmesinin gerektiği de belirtilmiş olmaktadır.

Quadrivium

Latince: "Dört yol kavşağı".

Bu terim, eskiden, mecazî olmak üzere "öğrenim yollarının birleştiği yer" anlamında kullanılırdı, Yedi Bağımsız Bilim içinde "bilgisel" nitelikli olanlarının yani aritmetik, müzik, geometri ve astronominin birleştikleri yeri nitelerdi.

Üç olana da bakalım.

Trivium

Latince; "Üç yol kavşağı".

Bu terim, eskiden mecazi olarak "bilgelik yollarının birleştiği yer" anlamında kullanılırdı. Yedi Bağımsız Bilim'den "yetenek" ile ilgili olanlarının birleştikleri yeri nitelerdi. Dil bilgisi *(gramer)*, müzik ve söz söyleme sanatı *(hitabet)*, Yedi Bağımsız Bilim'in yeteneğe bağlı oldukları kabul edilenlerdi.

Ritüelik

Fra. Rituélique; *İng*. Ritualistic; *Alm*. Gebräuchlich

1. Ritüel ile ilgili ya da bağlantılı olan, ritüele uygun düşen, ya da ritüelin gerektirdiği biçimde olan.

2. Ritüelin kapsadığı ya da ritüelden alınma olan.

3. Ritüele benzer ya da ritüelin esinlendirdiği şekilde.

Ritüelizm

Fra. Rituélisme; *İng*. Ritualism; *Alm*. Gebrauchschriftismus

1. Bir ritüele uyularak çalışma zorunluluğunu benimseyen bir sistem ya da öğretinin temel niteliği.

2. Uygulanan ritüelin üzerinde hiçbir değişiklik, bireysel yorum ya da farklı bir uygulama yapmaksızın, ritüelin kapsamına baştan sona kesinlikle bağlı kalarak, hiçbir ekleme ya da çıkarma yapmadan çalışmayı benimsemek ve savunmak.

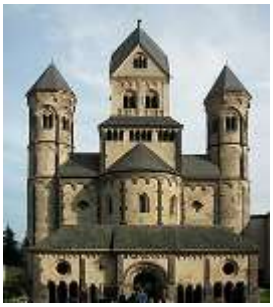
Romanesk

Fra. Romanesque; *İng*. Romanesque; *Alm*. Römisch

5.-12. yüzyıllarda Avrupa'da uygulanmış olan geleneksel mimari stili.

Romanesk, sözlük anlamı bakımından "Roma tarzı" demektir. Bununla birlikte, kendi içinde, aralarında yer yer farkları olan birkaç stile ayrılır.

Doğu kültürünün etkisi altında kalınarak geliştirilmiş olan bu stildeki yapılar, genellikle bir orta alan ve yan koridorlarıyla, başlıksız yarım kemerleriyle, küçük pencereleri ve kubbe şeklindeki tavanlarıyla belirgindir.

Bu mimari stili, Avrupa'da önce Komo Ustaları tarafından uygulanmış, Gotik Mimari Stili doğuncaya kadar da operatif masonlarca kullanılmıştır. Operatif Masonluğun 17. yüzyılda âdeta çöküntüye uğramasının nedenlerinden biri, operatif masonların sıkı sıkıya bağlı oldukları Gotik Mimari Stili'nin gözden düşmüş olmasıdır. Bu dönemde Romanesk yeniden canlandırılmış, fakat çağdaş bilim ve tekniğin olanaklarıyla birlikte yeni bir estetik anlayışı getirdiğinden, bundan böyle Neoromanesk *(Yeni Roma Stili)* olarak anılmıştır.

Royal

Esk. Ruveyal; *Fra.* Royal; *İng.* Royal; *Alm.* Königlische

Batı dillerindeki sözlük anlamı bakımından "krallıkla bağlantılı", "krallığa ilişkin" ya da "krallığa özgü".

Eski çağlarda, hemen tüm devletlerin yönetim tarzı bir monarşik sistem üzerine kuruluydu. Herhangi bir kurumun ya da olgunun "royal" niteliğiyle anılması, onaen yüksek payeyi vermek ve saygı göstermek gereğini dile getirirdi.

Günümüzde de bu sözcüğün aynı anlamdaki kullanımı yer yer sürdürülmektedir Ancak, Spekülatif Masonlukta da sık sık kullanılan bu sıfat, günümüzde bir simgesel anlam da taşır.

Bu sıfatın Türkçedeki tam karşılığı, "yüce ve güzel" olarak da benimsenebilir. Bu anlam "şahane" olarak verildiğinde tam karşılığını bulur. Karşılığı yer yer "krallık" ve "kralî" şeklinde de kullanılmaktadır. Ancak bu tür kullanımlar, sözcüğün yalnızca eski ve monarşik dönemlere ilişkin somut anlamını dile getirmekte, simgesel anlamını belirtmek bakımından yetersiz kalmakta hatta yanlış olmaktadır. Bu bakımdan ve herhangi bir yanlış anlamayı önleyebilmek için en doğrusu, hangi anlama geldiği bilinerek doğrudan "royal" sözcüğünü kullanmaktır.

Royal Sanat

Esk. Kralî Zanaat; *Fra.* Art royal; *İng.* Royal Art; *Alm.* Königlische Kunst

Birçok eski masonik belgede, Operatif Masonluktan söz edilirken, bu mesleğe verilmiş olan nitelik.

Operatif Masonluğun bu nitelikle anılmasının belirgin bir nedeni yoktur. Bu konuda, birbirleriyle çelişkili birkaç ayrı kuram oluşturulmuştur:

a) Operatif mason locaları, öncelikle ve özellikle kral ve prenslere hizmet etmiştir. En değerli yapıtları, katedrallerin yanı sıra saray ve konaklardır.

b) Operatif Masonluk, sıradan bir yapıcılık mesleği değildir. Operatif masonların yapıtlarında, işlev ve sağlamlığın yanı sıra, özellikli bir estetik, hem bilgiye hem de duyguya dayalı bir ince sanat vardır. Bu sanat, yapıtın verilmiş olduğu ülkede, kral ya da prensin sahiplenmesine sunulmuştur.

c) Monarşik devlet yöneticileri yani kral ve prensler, her zaman ve her yerde operatif masonları ve bu mesleği korumuştur. Bunlardan birçoğu, kendilerini, mason localarının âdeta baş yöneticisi olarak bile görmüştür. Bu nedenle deoperatifsanat, bir "krallık sanatı" niteliğinde tutulmuştur.

Kimi masonik yazarlara göre ise Masonlukta bu terimin kullanılışının, "krallık" ile bir ilgisi yoktur. Burada "royal sanat" terimi, bir yüceliğin, bir üstünlüğün, "şahane" oluşun vurgulanması amacıyla, simgesel olarak kullanılmaktadır. Operatif Masonluk, salt bir yapıcılık mesleği olarak kalmayıp, spekülatif öğeler de içermiş olduğu için, bu nitelikle anılmaya hak kazanmıştır. Bazı yorumcular da bu yetkinliği dinsel birdüşünü ve eğilimle birleştirmiştir.

Rozkrua

Lat. Rosae-Crucis; *Fra.* Rose-Croix; *İng.* Rose-Croix, Rosy Cross; *Alm.* Rosenkreuzer

Sözlük anlamı bakımından **"gül haç"** ya da **"güllü haç"** demek simgeyle bağlantılı ritüelleri uygulayan, genelde ezoterik, özelde masonik dereceler ya da sistemler.

Masonluğun çeşitli ritlerindeki birçok derece olup, çaprazyerinde bir kırmızı gül bulunan simge ve bu Rozkrua adını taşır. Öyle ki herhangi bir Rozkrua derecesini içermeyen mason ritinin pekender olduğu söylenebilir. Öte yandan, bu adı taşıyan paramasonik nitelikli kuruluşlar da vardır.

Rozkruacılık çağdaş Masonluğun esin kaynaklarından biri sayılabilir. Ancak, Spekülatif Masonluğun oluşumundan kısa bir süre sonra bu iki kurumun yolları ayrılmıştır. 18. yüzyıl ortalarına doğru Masonluk hızlı bir gelişim içine girerken, Rozkrua Tarikatı'ndan pek söz edilmez olmuştur.

Spekülatif Masonluktaki ilk Rozkrua derecesi 1747 yılında Fransa'da oluşturulmuştur. Bu oluşumun Rozkrua Tarikatı ile doğrudan herhangi bir bağlantısı yoktur. Ancak oluşumunda, tarikatın birtakım ilkelerinden esinlenilmiş olduğu da açıkça bellidir.

Bu derecenin en önemli özelliklerinden biri, Masonluğun simgesel derecelerindeki "bilgelik" (hikmet), "güç" (kuvvet) ve "güzellik" sütunlarının yerine "inanç", "umut" ve "yardımseverlik" (sevecenlik) sütunlarının getirilmesi, derecenin öğretiminin de bu ilkeler üzerine kurulmasıdır.

Masonlukta bu üç kavram, benimsenen anlayışa bağlı olarak çok değişik şekillerde değerlendirilebilmektedir. Bazı mason kuruluşlarında bu derece tümüyle dinselyada gizemci *(mistik)* nitelikli bir kimliğe bürünürken, bazılarında tümüyle insancı *(hümanist)* ve bilimsel bir nitelik taşır.

Ruh

Fra. **1.** Ame **2.** Essence, Esprit;
İng. **1.** Soul **2.** Spirit;
Alm. **1.** Seele **2.** Essenz, Geist

1. Canlı varlıklarda, salt özdeksel (maddi) olan **"beden"**den ayrıolduğu veasılcanlılığı sağladığı benimsenen öğe.

Bu benimseyiş, öncelikle dinlere ve dinsel nitelikli inançlara, ayrıca gizemci düşünülere ve metafizik nitelikli felsefelere özgüdür. Bu bakımdan ruh bedenin karşıtıdır. Birçok dinsel inançta doğrudan *"Tanrı"* kavramıyla bile özdeşleştirilir.

Özellikle **ikilemci** (düalist) felsefelerde ve bu tür bir felsefeyi temel alan dinsel inançlarda, canlı varlığın, biri özdeksel *(maddi)*, diğeri tinsel *(manevi)* olmak üzere iki karşıt öğeden, yani **"beden** ile **ruh"**tan oluştuğu benimsenmiştir.

Bu sözcüğün yer yer **"tin"** sözcüğüyle eş anlama gelmek üzere kullanıldığı da görülebilir. Ancak bu iki sözcük arasında belirgin bir fark vardır. Tin, canlı varlığın düşünsel yanını dile getirir; bu bakımdan da yalnızca insana özgüdür; diğercanlılarda tinden söz edilmez. Oysa her türlü canlı varlığın bir "ruh" taşıdığından söz edilir.

"Ruh" diye bir olgunun varlığı ve her canlının bedenden başka bir de ruhu bulunduğuna ilişkin inanç çok eskidir. Bu sözcüğün hemen tüm dillerdeki karşılıkları, *"hava"* ve *"soluk" (nefes)* anlamına gelir. Çoğu dinsel inançlarda, ilkel canlılığın, toprağa tanrısallığın üflenmesiyle yani nefes yoluyla gerçekleştiği benimsenmiştir.

Teist nitelikli dinlerde ruhun, *"Tanrı"* kavramıyla âdeta özdeşleşmiş olduğu görülür. Bedenin ölümlü oluşuna karşılık r**uhun ölümsüz olduğuna ilişkin** inanç da buradan kaynaklanır. Asıl varlığın ruh olduğuna, bedenin ise ruh için bu dünyadaki bir biçimsel kalıptan başka bir şey olmadığına inanılır.

2. Bir şeyin özü ya da en önemli noktası.

Sözcüğün bu anlamdaki kullanımı âdeta mecazî bir nitelik taşır. Ancak, insanın tüm duygularının kaynağını da betimler.

Sağduyu

Esk. Aklıselim; *Fra.* Bon sens; *İng.* Common sense; *Alm.* Gesunde

Akıl yoluyla davranma ve yargı ya da karar verme yeteneği.

Bu sözcüğün kapsamında "duyu" bulunmasına karşılık, tanımı bakımından sağduyu, sezgisel duyulara kapılmamayı dile getirir. Herhangi bir olay ya da olgu karşısında, salt akıl yoluyla bir yargıya ya da karara varabilen, doğru ve uygun olanı seçerken buyrultusunu kullanarak akıl verilerinden uzaklaşmamayı becerebilen bir kimseye "sağduyulu" denir.

Bu terim zaman zaman "sağgörü" ile karıştırılırsa da; ikisi aynı şey değildir. Sağgörü bir erdemdir; sağduyu ise bir yetenek ya da beceridir. Sağduyulu bir tutum veya davranış "erdemli" olmayabilir. Sağgörüsüyle sağduyusu arasında uyum oluşturabilen bir kişiye ise sözcüğün tam anlamıyla **"bilge"** denebilir.

Sahte Masonluk

Fra. Maçonnerie sauvage; *İng.* Spurious Freemasonry; *Alm.* Unechte Maurerei

Masonluğun amaç, ilke ve yöntemlerine uymamakla birlikte, "masonik" olduğunu ileri süren birtakım kuruluş ve sistemlerin niteliği.

Bu terim oldukça göreli bir değerlendirmeyi dile getirir.

Dünyadaki mason kuruluşlarının hemen hepsi, kendi düzenlerinin ve uygulamakta oldukları sistemin, masonik bakımdan tam ve doğru olduğunu savunur. Bundan ötürü herhangi bir masonik kuruluş, kendi ilkeleri ve yöntemleriyle tam bir uyum içinde olmayan diğer mason kuruluşlarını "sahte" olarak niteleyebilmektedir. Bu anlamda sahte Masonluk, "düzensiz (gayri muntazam) Masonluk" yada "klandesten" terimleriyle eş anlamlı olarak da kullanılabilmektedir. Kadınların mason olabileceğini benimseyen ve kadın mason örgütleriyle ilişki kuran kuruluşların uygulamalarını bile "sahte" olarak niteleyenler vardır.

Sanat

Fra. Art; *İng*. Art; *Alm*. Kunst

Yaratıcılığın, duyguların, sezişlerin, özlemlerin, dileklerin, düşünülerin ve hayal gücünün sözle, sesle, yazıyla, çizimle, müzikle yansıtılması ve bu sürecin sonunda ortaya çıkan yapıt.

Masonlukta sanata çok önem verilir. Çünkü sanat, güzelliği, inceliği, yaşama zevkini ve engelleri aşma direncini yoğunlaştırır. Nesnel gerçekleri yaratıcı düşüncenin ürünleriyle süsler, duyguları derinleştirir, karmaşık olanı sezinlemeye ve simgelerden yorumsal zenginlikler üretmeye katkı sağlar. Özgün (orijinal) ve özgür yapıtlar, alışılmış kalıpları aşarak gerçeğe yönelme arayışına zengin esin kaynakları oluşturur.

Kimilerinin deyişine göre «Masonluk, hem taş hem de heykeltıraş olarak kendini yeniden yaratma sanatıdır.»

Ancak "sanat" ile "zanaat"ı birbirine karıştırmamak gerekir.

Sani-i Azam-ı Kâinat

Evrenin Ulu Yaratanı.

Türk Masonluğu'nda bu terim, Cumhuriyet öncesinde yanılgılı olarak seçilmiş ve kullanılmıştı. Sonradan bunun yerine **"Kâinatın Ulu Mimarı"** terimi benimsendi.

Bir ara (1950'li yılların sonlarına doğru) yine eski yanılgıya düşülerek, "Kâinatın Ulu Yaratanı" teriminin kullanılması sözkonusu oldu. Ancak bu kısa sürdü ve sonunda "Evrenin Ulu Mimarı" terimi benimsendi.

Bazı mason kuruluşları, Masonlukta bir **"yüce yaratıcı ilke"**nin benimsenmesini zorunlu görür. Hatta daha açık olarak, Tanrı'nın 'tüm varlıkların yaratanı" olduğunun benimsenmesini bir ön koşul olarak ileri süren masonik kuruluşlar da vardır. Bu yaklaşım Tutucu Masonluk anlayışının temel özelliklerinden biridir. Fakat Tutucu Masonlukta bile, ritüelik olarak, "yaratan" terimi kullanılmaz.

Saygı

Esk. Hürmet, İhtiram; *Fra*. Respect; *İng*. Respect; *Alm*. Respekt

Değer verme duygusu ve bu duygunun tutum ve davranışa yansıması.

Saygı, "töre"nin temellerinden biridir. Üç türünden söz edilebilir:

a) İnsanın kendine olan saygısı: Öz saygı olarak da nitelenen bu saygı, diğer saygıların gerçekleşebilmesinin ön koşuludur. Kendine saygısı olmayan bir kimsenin başkalarına gerçek saygı göstermesi beklenemez; bu ancak bir saygı gösterisi yani bir yapmacık olabilir.

b) İnsanın başkalarına saygısı: Saygı sözcüğü genellikle bu anlamı dile getirmek üzere kullanılır. Bu açıdan her masona, "saygılı kişi" olması önerilir ve öğütlenir. Ancak bu tür saygı baskıyla ya da zorlamayla gerçekleştirilemez; içtenlikle değer vermeyi hatta sevgiyi gerektirir. Baskı ve zorlamayla elde edilebilecek olan *"saygı"* değil, ancak "boyun eğme" olabilir. İnsanın topluma karşı saygı göstermesi bu saygının çoğullaşması ya da bütünleşmesidir.

c) İnsanın doğaya olan saygısı: Bu tür saygı, insanın ileri düzeyde bilinçlenmesi, doğanın önem ve değerini kavramasıyla gerçekleşir. Bu saygının da sevgi ile pekişmesi gerekir. Bazı dinlerde Tanrı'ya ya da tanrılara saygı gösterilmesine ilişkin beklenti, bu tür saygının özel şeklidir.

Saygın

Esk. Şâyân-ı hürmet, Muteber; *Fra.* Estimé, Respectable
İng. Esteemed, Respected; *Alm.* Geachtet, Respektiert

Saygı gören ya da kendisine saygı gösterilmeye yaraşır olan.

Saygınlık, öteden beri bir masonun önemli niteliklerinden biri sayılmıştır. Bu, özellikle Operatif Masonluk döneminde böyle olmuştur. Masonların saygın kişiler oluşları, Masonluğun da bir kurum olarak saygınlığını sağlamıştır.

Hiç kimse kendi kendini saygınlaştıramaz. Kişinin saygınlığı, ancak çevresinin onu öyle benimsemesiyle gerçekleşebilir. Fakat insan, toplum içinde saygınlık edinmek için uğraşabilir; bu da öncelikle toplumun benimsediği töreye ve adalete uymakla, bilgili ve erdemli bir kişi olmakla sağlanır.

Semitizm

Fra. Sémitisme; *İng.* Semitism; *Alm.* Semitismus

Yahudiliğin dinsel ve toplumsal ülküsü.

Semitizm, Hz. Musa'nın getirmiş olduğu dinin kurallarına uygun bir toplum oluşturma, bunun için Yahudiler arasında birlik ve bütünlük oluşturma ülküsüdür.

Bu ülkünün dinsel ve sosyal yanları vardır. Politik yanı ise **Siyonizm** olarak anılmıştır.

Sentez

Fra. Synthèse; *İng.* Synthesis; *Alm.* Synthesis

Bir tezile bunun karşıtı olan antitezin çelişki ve çatışmalarından doğan, daha evrimsel düzeydeki olgu.

Serenissime / Serenissimo

Latince: "Pek berrak".

Mecazî bakımdan bu sözcük "durgun" ya da "sorunsuz" anlamına da gelir. Bir locanın çalışmalarının yapılabilmesi için gerekli koşulların sağlandığı ve ortamın elverişli olduğunu belirtir.

Bazı ülkelerde, bir obediyansın, aynı zamanda büyük üstadın niteliği olarak da kullanılır.

Sevecenlik

Esk. Şefkat; *Fra*. Miséricorde; *İng.* Tenderness; *Alm*. Zärtlichkeit

Koruma ve yardımcı olma amacıyla, gönülden ve iyi niyetle gösterilen yakınlık.

Bu kavram, çoğunlukla yanlış değerlendirilmiş *"yoksullara ve güçsüzlere acıyarak yardım eli uzatma"* anlamında alınmıştır. Bu tür bir yaklaşımın temelinde, öncelikle bireysel doyum sağlama eğilimi vardır. Oysa sevecenliğin asıl kaynağı "sevgi"dir. Farkı ise mutlaka bir gereksinmesi olana ve tek yanlı olarak yöneltilmesidir. Bu gereksinme, özdeksel *(maddî)* olabileceği gibi, tinsel *(manevî)* de olabilir.

Sevecenliğin hiçbir karşılığı yoktur. Sevecen olan ve sevecenlik gösteren kişi, bundan bir olumlu sonuç sağlayabilecek olursa, sevinç ve mutluluk duyabilir.

Sevgi

Esk. Muhabbet; *Fra*. Amour; *İng.* Love; *Alm*. Liebe

Gönülden bağlanmayı sağlayan üstün bireysel duygu.

Sevgi, "seven"den "sevilen"e yönelen bir duygusal veriştir. Dolayısıyla, hem "seven"in hem de "sevilen"in varlığını gerektirir.

Burada "seven" insan ile özdeşleştirilirse; "sevilen"in niteliğine göre üç ayrı tür sevgiden söz edebilme olanağı doğar:

a) Bir başka insana olan sevgi;

b) İnsan dışında, doğanın bir varlığına ya da genel olarak doğaya olan sevgi.

c) Bir tanrısal güce ya da doğaüstü olarak nitelenen bir varlığa yöneltilen sevgi.

Masonlukta konu olan sevgi, insanın, özellikle ve öncelikle insana ve insanların oluşturduğu topluma karşı beslediği sevgidir. Bu tür sevgi, her insanın sürekli olarak gereksinme duyduğu, başkalarından hem almayı beklediği hem de başkalarına vermek istediği, alınca da verince de mutluluk duyduğu bir tinsel *(manevi)* değerdir.

Sevgi, dostluğun bağı ve toplumsal birliğin temelidir. Kötülükleri, çekişmeleri, çatışmaları, kini, kıskançlığı, bencilliği, umursamazlığı giderir.

Ancak insan, yaratılışından sevgi dolu oluşuna karşın, yaşamı boyunca karşılaştığı çeşitli olay ve olguların etkisi altında kalarak, başkalarından almayı beklediği sevgiyi, onlardan esirgemeye yönelebilir.

Bu durum, insanların genelde vermekten çok alma eğiliminde bulunmalarından ileri gelir. Sevginin önemini ve değerini anlayamayan bir insan bunu kötüye kullanınca, beriki sevgisini esirgemeye başlar.

İnsanın sevgi verebilmesi için, almanın mutluluğunun yanı sıra, vermenin de mutluluk getirdiğinin bilincine varması hatta belki de bunu yaşamında deneyimle kavraması gerekir. Masonik öğretimin bir bölümü de, masonlara bu bilinci kazandırmayı amaçlar. Masonlukta masonlara bunu denemek de öğütlenir.

Sevgi, buyrukla, zorlamayla, baskıyla, ödüllendirme umutları ya da cezalandırma korkusu verilerek oluşturulamaz ve yerleştirilemez. Totaliter rejimlerin ve dinlerden birçoğunun, insanlar arasındaki sevgi bağlarının geliştirilmesi gerektiğini öngörmelerine karşın, bunu gerçekleştiremeyişlerinin nedeni de buradan kaynaklanır.

İnsanın, duygularını olumlu yöne çevirerek gerçek sevgi oluşumunu canlandırabilecek en etkili yöntem, onun kendi kişiliğini, öz varlığını bilinçli olarak tanımasını sağlamaktır.

Dolayısıyla, gerçek sevgi, ancak bireysel özgürlük ortamında ve bireysel buyrultu gücüyle yaratılabilir ve yaşatılabilir.

İnsanın öz varlığını tanıma çabası, doğal olarak "öz eleştiri" ile bağdaşır. Kendi kendini eleştirebilen insan, sevgi almayı önemsediği oranda sevgi vermenin önemini ve değerini de kavrar. Sevildiğinde mutlu olduğu gibi, severek mutlu olmayı da başarır.

Bu olumlu sonuç, bilinçaltındaki içtepisel sevginin, bilinç üstüne çıkarılarak, bireysel istenç ve beceriyle kontrol edilebilmesidir.

Sevebilmek, yalnızca öz eleştirisini yapabilen bilgili ve olgun kişilere özgü bir yetenek de değildir. Bilgisizlik ve bağnazlık içinde yaşayanlar, batıl inançlara ve dogmalara saplanmış olanlar da sevgi oluşturabilirler.

Fakat bu sevgi ya içtepisel ya inançsal ya da fanatiktir. Böyle bir sevgi, kişilere, insanlar arasında ayırım yapma ve ayrıcalık gütme eğilimi getirir; bu da sevginin sınırlı kalması, ön yargılara ve koşullara bağlanması demektir. İnsan sevgisinin, hele insanlık sevgisinin yüceliği, ön yargılardan arınmış ve koşulsuz olmasındadır.

Masonlukta genel sevgi anlayışı **"kişide toplumu ve toplumda insanlığı sevmek"** şeklindedir.

Bu sevgi, bireysel buyrultuyla yönlendirilen ve denetlenen bir **"bilinçli sevgi"** dir.

Böylesine bir sevgi, **"seven"** in **"sevilen"** e önce ilgi duymasını, sonra da onu iyice tanımasını gerektirir. Eğer bir kişi, bir diğer kişiye ilgi duymuyorsa, ilgi duysa bile yeterince tanımıyorsa, onu bilinçli olarak sevebilmesi olanaklı değildir.

Masonlukta benimsenerek önerilen sevgi, körü körüne bir sevgi olmadığı için, çok daha yüce boyutlara ulaşır. Bu, duyarak, düşünerek, anlayarak verilen ve aynı şekilde alınan bir sevgidir. Böylesine bir sevgiden ötürü hiçbir karşılık beklenmez. Özden öze ve içten içe uzanan böylesine bir sevgi, güzellikleri oluşturur. Masonluktaki kardeş sevgisi de bu türden bir sevgidir. Hiçbir kan ya da aile bağına dayanmadığı için, tümüyle bilinçlidir. Bu sevgi, güven, dayanışma, bütünleşme ve birlik içinde güçlenmeyi sağlar.

Sezgi

Esk. Tehaddüs; *Fra.* Intuition; *İng.* Intuition; *Alm.* Intuition

Bilginin, okuma, dinleme, gözlem, inceleme, araştırma ve sınama yoluyla öğrenilmesine gerek kalmaksızın kendiliğinden edinilmesi.

Duyumsayış *(hissetme)* ve "açıkça belli olmayanın farkına varmak" anlamında da kullanılır.

Teist dinlerde sezgi "vahiy" ile özdeşleşir. Özellikle metafizik nitelikli felsefelerin tuttukları ve savundukları bir yöntemdir.

Gizemci *(mistik)* kurum ve öğretilerde sezgi, gerçeklerin anlaşılıp öğrenilebilmesi bakımından tek geçerli yol olarak alınır. Bu kurumlarda sezgi, doğaüstü birkaynaktan gelen bilgiyi edinme ve öğrenme, gerçeklere birdenbire erme şeklinde benimsenir.

Diyalektikte, metafizik nitelikli felsefelerin yaklaşımına karşı çıkılır; fakat sezgi diye bir olgunun varlığı tümüyle yadsınmaz. Diyalektik yöntemin benimseyişi uyarınca; sezgi, deneyim ve düşünmenin belli bir birikimi sonunda nitelikten niceliğe geçişle birdenbire gerçekleşen bir "bilme olgusu"dur.

Simgecilik

Esk. Remziyye; *Eş.* Sembolizm(a);
Fra. Symbolisme; *İng.* Symbolism; *Alm.* Symbolismus

Düşünce ve kavramları anlatmak için simgeler tasarlama, başkalarınca oluşturulmuş simgeleri inceleyip değerlendirme ve anlamlandırma uğraşısı, sistemi ya da öğretisi.

İnsanlık tarihinde simgeciliğin, insanın duygu, düşünü ve izlenimlerini birtakım şekiller aracılığıyla anlatmaya başladığı çağlara kadar uzanan eski bir geçmişi vardır. Yazının kullanmasına başlanmadan önce, düşünü ve kavramlar salt simgeler kullanılarak anlatılmıştır. Bu ilkel kullanımda, simgelerin yararı, herkesin onları kolayca anlayabilmesinden ötürüdür.

Simgeciliğin tarihteki başlangıcı, insanlar arasında "birbirleriyle anlaşabilme (iletişim kurma) olanağını sağlayan bir ortak araç yaratma" amacını gütmüştür. Çağımızda bile, sağır ve dilsizlerin birbirleriyle konuşmaları sırasında elleriyle ve yer yer mimikleriyle birbiri ardınca hızla yaptıkları işaretlerin tümü aslında birer simgedir.

İlkel insanlar arasında, karşı karşıya gelip sözle ya da işaretle konuşmak yetersiz görülüp, karşı karşıya gelmeden de iletişim sağlama gereksinmesi duyulunca; simgecilik daha çok önem kazanmıştır. Kullanılan simgelerin sistematikleştirilerek kurallaştırılmasıyla, simgesel yazı türleri doğmuştur.

Simgesel yazıdan söz edilince; genellikle önce Eski Mısır'ın hiyeroglifleri anımsanır. Ancak Eski Mısır hiyeroglifleri, dünya yüzündeki tek simgesel yazı türü değildir. Tarih öncesi çağlarda simgesel yazı dünyanın birçok yerinde kullanılmış, çeşitli simgesel anlatım ve yazı türlerinin örnekleri günümüze kadar gelebilmiştir. Bunların tümü arasında Mısır hiyerogliflerinin üstünlüğü, tarihin o dönemlerinde ve o ülkede simgeciliğin âdetabir bilim, uygulamasının da bir teknik sanat haline getirilmiş olmasındadır.

Yazı karakterlerinin harflere ve rakamlara dönüşmesiyle birlikte, simgeciliğin eski önemini yitirmeye başladığı görülür. Ancak tarihin bu döneminde, öteden beri kullanılmakta olan birçok simge canlılığını ve değerini korumuş, hatta bunlara yenilerinin eklenmesi de sözkonusu olmuştur. Bu eklemeler, insanların yeni kavramlar tasarlamaya başlamalarından ve bu kavramları yazıya geçirme gereksinimini duymalarından kaynaklanmıştır. Birçok düşünü ve birçok kavram, sözcükler ve sözcük kümeleri (terimler) yerine simgeler kullanılarak anlatıldıklarında, hem daha öz hem daha güçlü, hem daha dayanıklı olur.

Simgelerin yorumlanma ve değerlendirilmeleri kültür ve anlayış farklarından etkilenir ama dil farklılıklarından etkilenmez. Dolayısıyla, birbirine yakın yada benzer kültürlerde, eş düzey uygarlıklarda simgeler kullanılarak bir evrensel dil oluşturulabilir. Bununla birlikte, yazının kullanımına başlanmasından sonra simgecilik, genel olmaktan çok özel olmaya dönüşmüştür. Tarihin bu döneminde ve sonrasında, dinlerin ve ezoterik nitelikli kurumların simgeciliğe sahip çıktıkları görülür.

Dinler, simgeleri dondurmuş, böylelikle kendi kurumlarında simgeciliği yok etmiştir. Bunun nedeni yorumun dogmayı zayıflatmasına olanak tanımamaktır.

Ezoterik ekol ve kurumlarda ise simgeler ve simgecilik, iletişimin öncelikli öğeleri olarak kullanılmıştır. Ancak simgecilik yalnızca ezoterik ekol ve kurumlara özgü kalmamıştır; dinlerin dogmatik tutumlarına karşı çıkan gizemci *(mistik)* tarikatlarda, meslek örgütlerinde ve özellikle sanat alanında kendine ayrıcalıklı bir yer bulmuştur.

Simgeciliğin Masonluğa girişi, diğer birçok eski ekol ve kurumda olduğu gibi, önceleri korunma gereksinmesinden kaynaklanan bir **"gizlilik önlemi"** niteliğini taşımıştır. Operatif Masonluk döneminde, -sınırlı düzeyde olsa bile-bir simgecilik vardır. Spekülatif Masonluk ise simgeciliğe, çok farklı bir boyut, yeni bir uygulama şekli getirmiştir.

Spekülatif Masonlukta, çağlar öncesinin ezoterik ekol ve kurumlarından kalma birçok simge, yer yer benzer, yer yer de farklı anlamlarda kullanılıp değerlendirilmiştir. Operatif Masonluğun birçok meslek öğesine simgesel anlamlar verilmiştir. Bunların ötesinde Spekülatif Masonlukta, özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısında yalnızca Masonluğa özgü birçok yeni simge tasarlanmıştır. Birçok masonik kavramın anlatımında, simgeler, ritüelik öğretimin en etkili araçları olarak değerlendirilmiştir.

Çağdaş Masonlukta, simgeciliğin, birbiriyle taban tabana çelişkili iki ayrı tür uygulamasının olduğu görülür:

a) Tutucu Masonluktaki Yaklaşım: Masonik simgelerin her birinin belirli, kesin, değişmez anlamları ve açıklamaları vardır. Bu anlamlar değiştirilemez. Değiştirilirse, Masonluk öz niteliğini yitirir, başka bir kuruma dönüşür.

b) Liberal Masonluktaki Yaklaşım: Simgelerin yorumlanıp anlamlandırılması, bireyin inanç ve eğilimlerine göre değişken olabilir, çağın değişen ve yenileşen gerekleri ile gerçeklere daha uygun bir esneklik içinde bulunabilir.

Masonlukta simgeciliğe ilişkin bu farklı yaklaşımlar, Masonluk anlayışları arasındaki çelişkilerden kaynaklanır. Böyle farklı değerlendirmeleri söz konusu olabildiğine bakılacak olursa, simgeciliğin bir göreli nitelik taşıdığı söylenebilir.

Simgesel

Esk. Remzî; *Eş*. Sembolik;
Fra. Symbolique; *İng*. Symbolic, Symbolical; *Alm*. Symbolisch

Simgeyle bağlantılı, simgeyle ilgili ya da bir simge niteliği taşıyan.

Simgesel Dil

Esk. Remzî Lisan; *Eş*. Sembolik Dil
Fra. Langue symbolique; *İng*. Symbolic Language; *Alm*. Symbolische Sprache

Kavramların ve düşünülerin, öncelikle simgeler kullanma yoluyla anlatılması.

Bu terim, "salt simgelerden oluşan bir dil" anlamına çekilmemelidir. Kavramların ve düşünülerin anlatımında ne kadar çok simge kullanılırsa; böyle bir anlatımın evrensel boyutta anlaşılabilmesi o kadar kolaylaşır. Ancak bunun sağlanabilmesi için, yakın düzeyde bir uygarlık ve benzer nitelikleri çok olan bir kültür de gereklidir.

Simgesel dilin kullanımında simgelerin yanı sıra, alegoriler ile özdeyişler de önemli bir yer tutar.

Simgesel Terim

Esk. Remzî Tabir; *Eş*. Sembolik Terim; *Fra*. Terme / Expression symbolique ;
İng. Symbolic Term / Phrase; *Alm*. Symbolischer Ausdruck

Açık ve nesnel bir anlamı bulunan fakat öznel olarak bir başka kavramı temsil etmek üzere kullanılan söz.

İşlevleri bakımından "simgesel terim" ile "simge" arasında bir fark yoktur. Ancak, simge çok daha geniş kapsamlıdır; bir "söz" olabileceği gibi, bir "şekil", bir "nesne" bir "hareket" ya da bir "işaret" olabilir. Simgesel terim ise, bunlardan yalnızca söze ilişkindir. Tek bir sözcük olabildiği gibi, birkaç sözcükten oluşabilir. Fakat bir simge niteliği taşıyan bir özel ad (örneğin Hiram Abif), bir simgesel terim sayılmaz.

Bir sözcüğün ya da sözcükler kümesinin "simgesel terim" olarak nitelenebilmesi için, güncel dilde kullanılmakta olan bir sözlük anlamının da bulunması gerekir.

Bu bakımdan, herhangi bir düşüncenin kısa ve özlü anlatımı olan **"özdeyiş"** bir simgesel terim değildir. Çünkü bir özdeyiş çok derin anlamlar taşıyabilir ama kendinden farklı bir anlamı yoktur. Ancak bir özdeyişin kapsamında birtakım simgesel terimler geçebilir.

Masonlukta sık sık kullanılan kısaltmalar ya da birer simgesel nitelik taşıyan derece ve görev unvanları da simgesel terim tanımının kapsamına girmez.

Peki, o zaman simgesel terim nasıl bir şey, nasıl bir sözcüktür?

Örneğin "mabet" bir simgesel terimdir. Burası, olağan dinsel tapınmaların yapıldığı bir yer değildir. Öyle anılması, burada yapılan çalışmalara kutsallığa varır ölçüde önem ve değer verilmesinden ileri gelir.

Mabedin yönlerinden her biri "doğu", "güney", "kuzey" ve "batı" birer simgesel terimdir; bunlar gerçek yönlerinde olmayabilir; tasarımsaldır.

"Hamtaş" ve "küptaş" birer somut simge olabildiği gibi aynı anda birer simgesel terimdir; önemli olan bunların görünümü değil, tasarımı, zihinde yaptığı kavramsal çağrışımdır.

Simgesellik

Eş. Sembolizma

Bir nesnenin, bir sözcüğün, bir terimin, bir şekil ya da çizimin, bir hareketin vebenzeri olguların, görüldüğünde, olduğundan bambaşka bir kavramyadadüşünüyü yansıtması veya öyle bir yansıtma olduğu düşüncesiyle değerlendirme yapılması.

Siyonizm

Fra. Sionisme; *İng.* Sionism; *Alm.* Zionismus

1. Yahudi dininin ilkelerine ve Yahudi toplumunun geleneklerine bağlı olmaküzere, Filistin ve dolaylarındaki topraklara sahip, bağımsız bir devlet ve ulus oluşturup bunun varlığını sürdürmeyi öngören politik ülkü.

Yahudilerin, birbirlerinden uzak yerlerde bulunsalar da, aralarındaki birliği korumak ve sürdürmek ülküsüne "Semitizm" ya da "Yahudicilik" denilir.

Siyonizm, bu ülkünün politik yanıdır; Kudüs'ü merkez edinen bir Yahudi Devleti kurmayı ve sonra da kurulacak olan bu devletin varlığını sürdürmeyi amaçlar.

İsrail Devleti'nin kurulmuş ve diğer ülkelerden çoğunca bağımsızlığı onaylanarak tanınmış olması nedeniyle; aslında Siyonizm'in amacı gerçekleşmiş, dolayısıyla bir örgüt olarak varlığına gerek kalmamıştır.

Ancak, İsrail Devleti henüz tümemellerine ulaşamamıştır. Bölgede oldukça büyük sorunları vardır. Yakın komşuları olan Müslüman ve Arap ülkelerinden birçoğu ile çatışması henüzkesinlikle sona ermemiştir. Bu ülkelerden bazısı ve birtakım yeraltı örgütleriyle boğuşmaktadır. Halkının esenliğini ve güvencesini tam olarak sağlayamamıştır. Bu nedenle Siyonizm'in de varlığı sürmektedir.

Antimasonik ve antisemitist etkinlikler gösteren kişi ve örgütler,Masonlukile Siyonizm'i birbirine yakıştırmış hatta bağdaştırmış, bu konuda kamuoyu üzerinde yanlış kanılar oluşturmuşlardır.

Siyonizm'e doğrudan birkarşıtlığı olmayan fakat Masonluğa karşı savaş açmış olan kimseler, Yahudilerden şu ya da bu nedenle zaten pek hoşlanmayan kişivetoplumların gözünde Masonluğu küçük düşürmek için, şöyle bir görüş ileri sürer: *«Masonluk, Siyonizm'e hizmet eder; bu amaçla kurulmuştur ve Siyonizm'inutkusunusağlamaya çalışır. Hatta Masonluk ile Siyonizm tek ve aynı şeydir.»*

Bu görüşte olan ya da Masonluğu yıpratabilmek amacıyla böyle bir görüşü ileri sürenler, savlarının kanıtı olarak genellikle iki konu üzerinde durur:

a) Mason ritüellerinde birçok İbranîce sözcük ve terim vardır. Ritüellerde geçen öykülerin çoğu da ya Tevrat'tan alınmadır ya da Tevrat'tan esinlenilerekyazılmıştır. (Bu savlarda genellikle *"Muharref Tevrat"* terimi kullanılır.)

b) 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında, aynı zamanda mason olan kimi Siyonist önderlerin mason kongrelerinde yapmış oldukları konuşmalar, Masonluk ile Siyonizm'i âdeta bağdaştırır. Aynı sıralarda yayımlanmış olan birtakım mason dergileri ve bültenlerinde de, açıkça Siyonizmin propagandası yapılmıştır.

Gerek bazı mason ritüellerinde İbranîce kökenli sözcükler ve terimler ile Tevrat kaynaklı alıntı ve esinlenmelerin bulunması gerekse birtakım kimselerin yetkileri olmaksızın Masonluğun Siyonizmin doğrultusunda çalıştığını ileri sürmüş olması, Masonluk ile Siyonizmi ne bağdaştırır ne de özdeşleştirir. Fakat bunu konu hakkında yeterince bilgisi olmayan ya da ön yargılı insanlara anlatmak, onları doğrulara inandırmak çok zor, hatta olanaksız gibidir.

Hıristiyanlıkta İncil Tevrat'ı izler ve onunla bütünleşir. Kuranıkerim'de ise doğrudan Tevrat'tan alınma olan birçok anlatım, birçok öğe vardır. Bunlar, hiç de Yahudi dininin yüceltilişinden ileri gelmez. Nedeni Tevrat'ın daha eski tarihli oluşudur.

İbranîce, Latince ve Sanskritçe gibi, diğer birçok dilin temelini oluşturan kökdillerden biridir. Öylesine ki, her ikisi de semitik kökenli olduğundan, İbranîce ve Arapçadaki sözcüklerden birçoğu birbirine pek yakındır; tıpatıp aynı olanları bile vardır.

Masonlukta İbranîce sözcük ve terimlere sık sık rastlanmakta oluşunun Siyonizmile hiçbir bağlantısı yoktur. Üstelik çok uzun zamandan beri Yahudiler İbranîce konuşmamaktadır. Birçok Yahudi bu dili hiç bilmez; çünkü İbranîce, kullanımı artık tarihte kalmış eski bir dildir. Yahudilerin kendi ülkelerinde kullandıkları dil Arami dilidir.

Öte yandan, tarih boyunca birçok kimse, üyesi olduğu bir kurum ya da örgütü,kendi bireysel fanatik ülküleri doğrultusunda kullanmaya kalkışmıştır; bu olgu Masonlukta yalnızca Siyonizm bakımından değil, diğer birçok alanlarda da çok görülmüştür.

Dolayısıyla birkaç söz ve birkaç makale örnek gösterilerek, Masonluğu Siyonizmile bağdaştırmaya kalkışmak hem yanlıştır hem boşuna bir uğraşıdır.

Ne var ki, bu gerçekleri, bilgisiz, bağnaz, ön yargılı ve kandırılmış kafalara sokmak zordur.

Bu yolla antimasonik girişimlerde bulunanlar, Masonluk ile Siyonizm'in bağdaştığını göstermeye yönelip, demagojik bir yöntem kullanarak bunu kendilerince kanıtlanmış saymakla, amaçları doğrultusunda oldukça yararlı etkiler yaratmayı başarmışlardır.

Kuşkusuz bu bağlamda belirtilmesi gereken bir diğer nokta da Masonluğun İsrail'de hiç de sanıldığı kadar yaygın ve rahat olmadığıdır. Bunun nedeni de, İsrail Devleti'nin laik değil, Yahudi şeriatı üzerine kurulu oluşudur.

2. Siyon Örgütü adlı kurumun politik ülküsü.

Yakın geçmişimizde gün ışığına çıkarılabilmiş birtakım belgelere dayanılarak, şöyle bir sav ileri sürülmüştür:

«Siyonizm, aslında Yahudilerin politik ülküsü değildir. Bu, Siyon Örgütü adlı gizli kurumun ülküsüdür. 19. yüzyılın ikinci yarısında bu örgüt Avrupa'daki Yahudileri ve kurdukları dernekleri de kendi amaçları doğrultusunda kullanmıştır. İçinde bulundukları ortam ve koşullar nedeniyle bu kullanım, Yahudilerin de işine gelmiştir.

Dolayısıyla Siyonizm bir "Yahudi ülküsü" gibi gösterilmiş,böyletanımlanmış,sözlük ve ansiklopedilerde de böyle geçmiştir.»

Bu sav henüz kanıtlanamamıştır. Ancak "Siyonizm" terimine bir başkagörüş açısından farklı bir tanım getirmektedir.

Somut

Esk. Müşahhas; *Fra.* Concret; *İng.* Concrete; *Alm.* Konkret

Özdeksel bütünün özelliği.

Bu sözcüğün kimi Batı dillerindeki karşılıkları, Latincedeki "concretus" *(sertleşmiş, katılaşmış)* teriminden alınmadır. Bu, "bütünleşmiş" anlamına da gelir. "Duyularla algılanıp kavranabilen", dolayısıyla "açık ve belirgin" anlamına gelmek üzere de kullanılır.

Her türlü kullanımında somut, "soyut" *(mücerret)* kavramının karşıtıdır. Birbütünden ayrılmamış, üzerinde herhangi bir yorum ya da değerlendirme yapılmamış nesnel bir olguyu yansıtır. Bir olgunun soyutluktan kurtarılarak, olgular arasındaki tüm ilişkilerin kurulmasıyla bir "bütün" oluşturulmasına somutlama denir.

Zaman zaman "somut gerçek" teriminin kullanıldığı görülebilir. Bu terim "nesnel gerçek" kavramıyla özdeştir.

Somut bir terim, herhangi bir yorumu ya da birbirlerinden farklı anlamlandırmaları olmayan, açık seçik, kesin ve belirgin bir kavramı yansıtan bir terimdir.

Soyut

Esk. Mücerret, Abstre; *Fra.* Abstrait; *İng.* Abstract; *Alm.* Abstrakt

Bütünün bir parçasının niteliği.

Soyut terimi, her bakımdan "somut" kavramının karşıtıdır. Bir bütünün herhangi bir parçasının düşüncede ayrılmasına "soyutlama" denir.

Bu terim, bir sıfat olarak "öznel" ile yakın anlamlı olarak da kullanılır. Soyut bir düşünce, kişinin kendine özgü düşüncesidir. Soyut bir kavram, açıkça belliolmayan, anlamı kişinin yorum ve değerlendirmesine göre farklı olabilen bir kavramdır.

Bir nesnenin ya da bir olgunun yapay olarak "bütün"den ayrılıp, tek başına ya da yalnızca belli bazı özellikleriyle ele alınarak incelenmesine "soyutlama" denir.

Sorumluluk

Esk. Mesuliyet; *Fra.* Responsibilité; *İng.* Responsibility; *Alm.* Verantw ortung

Kişinin kendine ve başkalarına karşı yerine getirilmesi gerekenleri, yerinde ve zamanında yerine getirmesini benimseyişi ya da bunun zorunluluğu.

Sorumluluk, bir zorunluluk değil bilinçli bir benimseyiş olduğunda, yaşamın aydınlık yolunun özverili adımı, çalışma kararlılığının ve yürekli adanmışlığın göstergesidir. Bireyin davranışlarının ya da yetki alanına giren olayların sonuçlarını üstlenişidir çünkü herhangi bir işi üstlenen kişi, onun sonuçlarını da üstlenir.

Spekülatif

Fra. Spéculatif; *İng*. Speculative; *Alm*. Spekulativ

Düşünsel *(fikrî)* ya da tasarımsal.

Latincedeki "speculari" *(gözlemek)* kökünden türetilmiş olan bu sıfat, bedengücüyle yapılan bir çalışmanın karşıtı olarak, zihin gücüyle yapılan bir çalışmanın özelliğini dile getirir.

Bu sıfatın Masonluktaki kullanımı hayli eskidir; Operatif Masonluk döneminde, aslında yapıcılık *(inşaatçılık)* mesleği ve sanatından olmadıkları için herhangi bir eylemsel iş yapmayan, ancak yapılmakta olduğu işleri izleyen ve sadecedüşünüyada görüş üreten "kabul edilmiş masonlar"ın çalışmalarını nitelemek üzere kullanılmıştır.

Bu kullanım, 16. yüzyıl başlarına, hatta daha eski tarihlere kadar uzanır. Ancakbu eski tarihli kullanımlarda, "Spekülatif Masonluk" terimi görülmez; o zamanlar "spekülatif" olarak nitelenen yalnızca çalışmadır. Bir sıfat olarak bu terim, Masonluğun en eski belgelerinden biri olan Cooke El Yazması'nda bile geçer.

18. yüzyılda bir ara masonları nitelemekte "operatif" anlamında olmaküzere **"domatik"**, "spekülatif" anlamında olmak üzere de **"geomatik"** sıfatlarının kullanıldığıgörülmüştür. Ancak, açıkça "Operatif Masonluk" ve "Spekülatif Masonluk" terimlerinin kullanımına 18. yüzyılın ikinci yarısında başlanmıştır. Kesin tarihi ve yeri belli değildir.

Çağdaş Masonlukta "spekülatif" sıfatının kullanımı, sözlük anlamından daha geniş tutulmuştur. Günümüzde bu sıfatla, "töresel, bilimsel, kültürel, sosyal ve filozofikbir çalışmanın tümü" nitelenmektedir.

Spekülatif Bilim

Fra. Science spéculative; *İng*. Speculative Science; *Alm*. Spekulative Wissenschaft

Bazı masonik yazında kullanıldığı üzere, "Ortaçağ Operatif Masonluğu kapsamında yer alan töresel ve kültürel eğitim öğeleri".

Bu terimi pek hoşlanarak kullanan masonik yazarların benimseyişine göre; Masonluk, "operatif sanat" ve "spekülatif bilim" olmak üzere ikiye ayrılır. Aslındaburada spekülatif bilim, çağdaş Masonluk ile özdeş olabilecek bir anlamda kullanılmaktadır. Bu terimin kullanılmasıyla, çağdaş Masonluğun varlığının Operatif Masonluk döneminden kalma olduğu vurgulanmaktadır. Böylelikle, çağdaş Masonluğun kökeni, yalnızca örgütsel düzen ve simgelerinin kaynakları bakımından değil, töresel ve geleneksel bakımdan da Ortaçağ Operatif Masonluğu'na bağlanır.

Aslında spekülatif nitelikli bir bilim olmaz; böyle bir bilim olmadığı gibi spekülatif olmak "bilim"in tanımına da uymaz. Fakat bilimin ve bilimsel bilginin spekülatif amaçlarla değerlendirilip kullanılması söz konusu olabilir.

Spekülatif Masonluk

Esk. Nazarî Masonluk; *Fra*. Maçonnerie spéculative
İng. Speculative Freemasonry; *Alm*. Spekulative Freimaurerei

Töresel, sosyal, bilimsel ve filozofik çalışmaların yapıldığı çağdaş Masonluk.

Spekülatif Masonluğun bugünkü öğeleri, insanın düşünmeye vegerçekleriaraştırmaya başladığı andan bu yana, tüm insanlık tarihi boyunca vardı.

17. yüzyıl sonlarına kadar bu öğeler, dinlerde, çeşitli ekol ve kurumlarda, tarikatlarda ve felsefe sistemlerinde kendilerine yer bulmuştu.

Masonluğun anlatılagelmiş resmi tarihine göre; bu öğeler, Operatif Masonluk olarak anılan geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatının çerçevesinde de yaşamıştı. Ancak 17. yüzyılda Operatif Masonluk zayıflamaya hatta yüzyıllar boyunca sürmüş olan gücünü yitirmeye başladı. Bu zayıflamanın, hem politik hem de ekonomik nedenleri vardı.

Öte yandan, Rönesans'ın etkisiyle hızla gelişme gösteren bilim ve teknik, çağdaş estetik anlayışındaki değişimlerle âdeta el birliği etmekteydi. Bu durum, geleneksel mimari stili ve yapıcılık yöntemlerine bağlı kalmayı sürdüren operatif masonların, işsizlikle karşı karşıya kalmaları tehlikesini de yarattı. Bir diğer deyişle alaylılar işlerini ve mesleklerini okullulara kaptırıyordu. Operatif masonlar, önceden aralarına almaya başlamış olup, localarında salt spekülatif nitelikli çalışmalar yapan "kabul edilmiş masonlar"a, daha çok gereksinme duyar oldu. Dolayısıyla, Masonlukta operatif nitelikli öğeler zayıflarken, spekülatif öğeler daha da yoğunlaştı.

17. yüzyıl sonlarında Batı Avrupa'da Operatif Masonluk, iyiden iyiye çöküntüye uğradı. Bu çöküntü, o tarihlerde kendi iç politikası bakımından da büyük bir çalkantı içinde olan İngiltere'de çok daha belirgin olarak görüldü. Devletin Londra'daki tüm mason localarının başına "büyük üstat" niteliğiyle atamış olduğu **Sir Christopher Wren**, politik baskılar üzerine 1702 yılında istifa etti.

Büyük üstatlığı yürütebilecek nitelikte operatif masonlardan hiçbiri bu görevi üstlenmeyi kabul etmedi. Böylelikle, yıllardan beri düzenli bir eş güdüm içinde çalışmaya alışmış olan Londra locaları başsız kaldı. Dağılmalar oluştu.

Bunun üzerine, Londra'nın ünlü localarından biri olan **St. Paul Locası** bir bildirge yayımladı. Bundan böyle, herhangi bir kabul edilmiş mason da, özgür masonlar ile aynı haklara ve yetkilere sahip olacaktı.

Acaba bu iş yalnızca bu tarihsel olguya mı dayanıyordu?

Masonluğun genel tarihinde bu konu hep böyle anlatılmıştır ama günümüzde bu olay bambaşka bir açıdan değerlendirilmekte, konu üzerinde hayli spekülasyon yapılmaktadır. Buna göre; Sir Christopher Wren'in görevinden ayrılması, bu görevi hiç kimsenin kabul etmemesi, St. Paul Locası'nın yayımladığı bildirge ve diğer birtakım olaylar, aslında önceden tasarlanmış olan bir planın öğeleridir. Sonradan Spekülatif Masonluk olarak anılacak olan kurumun örgütsel yapısının oluşturulabilmesi bakımından tasarlanıp uygulamaya konmuş bir manevradır hatta bir bakıma bunun bir **"entrika"** olduğu söylenebilir. Çünkü Londra'daki mason locaları bakımından "büyük üstat" niteliğini taşıyan Sir Christopher Wren, locaların genel yöneticisi değil, onları devlet adına denetleyen bir kişiydi. Üstelik St. Paul Locası'nın da tüm localar adına öylebir bildirge yayımlama hakkı yoktu.

O günlere gelininceye kadar, localarda yalnızca spekülatif nitelikli çalışmalar yapan kabul edilmiş masonlar, yönetime karışmazdı. Bu olay üzerine ise, dağılmaya yüz tutmuş olan bazı localara sahip çıktılar ve yönetimde görev almaya başladılar. Kendi başlarına salt spekülatif çalışmalar yapmak üzere yeni localar kurdular. Londra'daki bu locaların toplu yönetimine de "demokratik" olarak bile nitelenebilecek yeni bir yöntem getirdiler.

Londra Büyük Locası:

Londra'da 1717 yılında dört loca bir araya getirilerek Londra Büyük Locası kuruldu. Çoğu masonik yazında bu locaların üyelerinden "kabul edilmiş masonlar" olaraksöz edilir. Ancak, bu locaların üyelerinin kimisinin öyle olduğu ama kimisinin aslında kabul edilmiş bile sayılamayacak "spekülatif mason" olduğu anlaşılmaktadır.Çünkü gerek bu locaların gerekse bu locaların üyesi olan çoğu masonun herhangi köklübir masonik geçmişi yoktur.

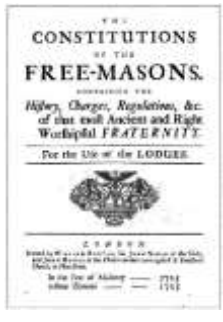
Bu kuruluş, Spekülatif Masonluk bakımından öyle önemli tutuldu ki daha sonra1717yılı"Spekülatif Masonluğun kuruluş tarihi" olarak bile nitelendirildi.

Londra Büyük Locası, Masonluk tarihi boyunca kurulmuş olan ilk federatif mason örgütü oluyordu. Fakat bu kuruluşun bir başka önemli özelliği daha vardı:Bu örgütün başına büyük üstat olarak bir spekülatif mason, üstelik hiçbir soyluluğu hatta bir unvanı bile bulunmayan **Anthony Sayer** adlı biri seçilmişti.

Bu seçim, henüzsalt operatif niteliklerini koruyan locaların sert tepkilerine yol açtı. Fakat konuya Spekülatif Masonluk açısından bakıldığında, yepyeni bir anlayışın benimsendiğini gösteriyordu. Herhangi bir "özgür ve onur sahibi bir insan"ın büyük üstat bile olabileceği açıkça ortaya konmuş oluyordu.

Londra Büyük Locası'nın yaptığı değişiklikler bu kadarla kalmadı. Bir yandan tümüyle spekülatif nitelikli yepyeni locaların kurulmasına başlanırken, diğeryandan da Masonluğun yasalarının yeni baştan düzenlenmesine girişildi.

Ancak, Masonluğun bu yenilenmiş düzenine göre hazırlanan yasa taslaklarının kabul edilebilmesi pek kolay olmadı. Bu konudaki tartışmalar birkaç yıl sürdü. Böylesine uzamanın nedeni ise operatifler ile spekülatifler arasındaki uzlaşmazlıkdeğil,doğrudan spekülatifler arasında bir türlü uyuşmaya varılamamasıydı.

THE
CONSTITUTIONS
OF THE
FREE-MASONS.
Containing the
History, Charges, Regulations, &c.
of that most Ancient and Right
Worshipful FRATERNITY.
For the Use of the LODGES

Sonunda temel yasa, 1722 yılında kabul edildi ve 1723 yılında yayımlanarak yürürlüğe girdi. Ne var ki günümüzde bile birçok mason kuruluşunca benimsenmesi sürdürülen bu temel yasa, Spekülatif Masonluktaki bölünmelerin ilk nedenlerinden biri oldu.

Önce salt operatif niteliklerini korumakta olan localar,buyasaya hem biçim hem de içeriği bakımından karşı çıktı. Büyük bir çekişme baş gösterdi. Öyle ki operatif masonlar, spekülatifleri" eski ve saygın Masonluğun şanına leke sürmek, hiç hakları olmadığı halde Masonluğa sahip çıkmak" ile suçladı.

Kuruluşu sırasında Londra Büyük Locası, geleneksel yapıcılık mesleğinin ortadan kaldırılması gibi bir amaç gütmüyordu. Aksine, bir yandan kendi amaçları doğrultusunda spekülatif nitelikli çalışmalar yaparken, diğer yandan da bu geleneksel mesleği ve sanatı daha düzenli bir sistem çerçevesinde geliştirmeyi, kimilerine göre kendi amaçları doğrultusunda kullanmayı ve ondan yararlanmayı öngörüyordu.

Nitekim 1723 tarihli temel yasada, töresel ilkelerin ve yönetsel kuralların yanı sıra, geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatının uygulamalarındaki ayrıntılara da özenle yer verilmişti. Fakat geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatı varlığını sürdüremeyince, Masonluk tümüyle spekülatif bir kimliğe büründü. Temel yasadaki salt operatif nitelikli öğeler ise giderek işe yaramaz oldu ve ancak birer anısal değeri kaldı.

Karşıtlıklar ve Bölünmeler:

1730'lu yıllarda Spekülatif Masonluk, artık hemen hiçbir örgütsel gücü kalmamış olan Operatif Masonluğun son kalıntılarından çok, kendi içindeki uyuşmazlıklardan ve diğer spekülatif çevrelerden etkilendi. 1723 tarihli temel yasanın getirmiş olduğu yenilikleri, özellikle o dönem için "çağını aşmış" olarak bile nitelenebilecek düzeydeki dinsel toleransı içlerine sindirebilecek olanların sayısı pek azdı. Bu tutucuları kışkırtan dış etkenler arasında Anglikan Kilisesi de vardı ama Cizvitler başı çekiyordu.

Derken, 1738 yılında Fransa'da patlak veren bir olay üzerine, Roma Katolik Kilisesi Masonluğu aforoz etti. Bu olay, **Andrew Michael Ramsay**'ın Masonluğu geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatından apayrı bir örgüt olarak niteleyip, **Tapınak Şövalyeleri Tarikatı**'nın devamı olduğunu ima edici ünlü söyleviydi.

Papalar, Masonluk üzerine konmuş olan aforozu yinelemeyi, 19. yüzyıl boyunca da aralıklı olarak sürdürdü. Papaların bu tutumu İngiltere'de ve Fransa'da pek etkili olamadı; ama özellikle Katolik mezhebinin yaygın olduğu ülkelerde Spekülatif Masonluğun yayılmasını ve gelişmesini geciktirdi.

Buna karşılık Spekülatif Masonluk, ilk gelişim dönemi olan 18. yüzyılda, dış çevrelerin olumsuz, hatta saldırgan tutum ve eylemlerinden çok, kendi içindeki uyuşmazlıklardan zarar gördü.

İç sorunların en belli başlı nedeni ise, daha ilk örgütlenişi sırasında Spekülatif Masonluğun amaçlarının, ilkelerinin, yöntemlerinin ve öğretim kapsamının açık seçik bir şekilde belirlenmemiş ve yeterince bütünlüğe kavuşturulmamış olmasıydı. Buda, Spekülatif Masonluğun Operatif Masonluk ile bir arada yaşamayı sürdüreceği sanısından ya da planın öyle oluşundan ileri gelmişti. Operatif Masonluğun yasaları, kuralları, ilkeleri ve töreleri bir yana bırakılmış olsa bile; Spekülatif Masonluğun kendi içindeki amaçları, ilkeleri ve yöntemleri bakımından birbirlerinden çok farklı, hatta birbirleriyle çelişkili tutum ve yaklaşımları benimseyen gruplaşmalar oluştu.

Bu gruplaşmalar, önce İngiltere'de, sonra da başta Fransa olmak üzere Kıta Avrupa'sında değişik şekillerde bölünmelere yol açtı. İngiltere'de, Masonluğun 1723 tarihli temel yasasındaki toleransı benimseyemeyenler, önceleri geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatını savunup spekülatiflerin elinden kurtarmaya çalışanlarla bir araya geldi. Masonluğun, yüzyıllar öncesinden kalma eski yasalarının, törelerinin ve geleneklerinin hiç değiştirilmeksizin korunması gerektiği ileri sürüldü.

Oysa Masonlukta yenileşmeden yana olanlar, 1720'li yıllarda kurulmuş olan örgütsel düzeni, amaç ve ilkeleri, 1723 tarihli temel yasayı bile yetersiz buluyor, daha ileri gidilmesi gerektiğini savunuyordu. Bu çekişme öyle bir boyuta vardı ki; 1751 yılında İngiltere'de Masonluk kesin olarak ikiye bölündü. Bir yanda Masonluğun eski geleneklerine ve ilkelerine, teist nitelikli bir Tanrı inancına bağlılığın zorunluluğunu ileri sürenler ***(Eskiler),*** diğer yanda ise 1723 tarihli temel yasaya bağlı kalarak daha çağdaş bir Spekülatif Masonluk görüşünü benimseyen ve yenileşerek gelişmeden yana olanlar ***(Yeniler)***...

Eskiler *(Antients)* Yeniler *(Moderns)*

İngiltere'deki bu ayrılık, 1813 yılında İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın kuruluşuna kadar sürdü.

İngiltere'deki bu bölünme ve 60 yıl sonra gerçekleştirilen birleşme, yalnızca Büyük Britanya sınırları çerçevesinde kalmadı. Başta Amerika olmak üzere, önce diğer İngilizce konuşan ülkelere, sömürge ve dominyonlarına hatta birçok Avrupa ülkesine bile yansıdı. Fransa'da ise, Spekülatif Masonluğun özgün öğretim kapsamı yetersiz bulundu. Bundan ötürü yüksek derecelerin oluşturulmasına başlandı.

Masonlukta yüksek derecelerin oluşturulması, öncelikle bu gerekçeye bağlanır. Tarihte bu olgunun daha başka nedenleri de olduğu söylenmiştir. Kimileri bunun çok önceden tasarlanmış olduğunu ileri sürmüşse de, bu görüşler henüz kanıtlanamadığı için birer "varsayım" olmaktan öteye gidememiştir. Ancak yakın geçmişimizde gün ışığına kavuşturulmuş olan birtakım eski belgeler, bu görüşü desteklemektedir.

18. yüzyılda, -özellikle Kıta Avrupa'sında- Masonlukta güdülmesi savunulan amaçlar ve benimsenmesi öngörülen ilkeler arasında belirgin farklar baş gösterdi. Ortaçağ boyunca bastırılmış, Ortaçağ sonrasında da bir türlü etkinliğe geçememiş olan çeşitli düşünü akımları ile varlıklarını gizliden gizliye sürdürmüş olan birtakım gizemci *(mistik)* nitelikli tarikatlar, mason localarını kullanmaya yöneldiler. Aynı sıralarda Avrupa, hızla gelişen yeni düşünü akımlarının etkisiyle **Aydınlanma Çağı**'na girmeye hazırlanıyordu.

Böylelikle Kıta Avrupa'sında Spekülatif Masonluk, oldukça kozmopolit bir nitelik edindi. Amaçlar, ilkeler ve çalışma yöntemleri üzerindeki farklı istemler, mason önderlerinin bireysel tutkularıyla da birleşince, ortaya çeşitli mason ritleri çıktı. Spekülatif Masonlukta 18. ve 19. yüzyıllarda kurulan ritlerin toplam sayısı 600'ü buldu. Ancak bunlardan yalnızca birkaçı günümüze kadar gelebildi.

19. yüzyıl ortalarına doğru, dünyadaki tüm spekülatif mason kuruluşlarının tek bir evrensel amaçta birleştikleri görüldü:

"Tüm insanların ve tüm toplumların, barış, gönenç ve mutluluğunu sağlayacak bireysel anlayışı ve toplumsal ortamı gerçekleştirmek."

Ne var ki, aradan yüzyılı aşkın bir sürenin geçmiş olmasına karşın, bu ortak evrensel amaç, henüz Spekülatif Masonluğun dünya çapında bir bütün olmasını sağlayamadı.

Spekülatif Masonluğun 300 yıla yaklaşan tarihçesi boyunca, hiçbir zaman ilkelerive çalışma yöntemleri bakımından evrensel boyutta yeterli düzeyde bir uzlaşmaya varılamadı. Böyle bir niyetle zaman zaman yapılan girişimlerden "gerçek bir başarı" olarak nitelenebilecek bir sonuç elde edilemedi. Farklı anlayışlar ve çekişmeler günümüze kadar geldi. Öylesine ki 20. yüzyılın sonlarına kadar Dünya Masonluğu'nda bazı kuruluşlar diğerlerini "bir gerçek mason kuruluşu olmayıp Masonluğu yozlaştıran ve ilkelerinden saptıran örgütler" olarak nitelemeyi sürdürdü.

Günümüzdeki Durum:

Günümüzde, güncel konuşma dilinde artık "Spekülatif Masonluk" diye bir terimpek kullanılmamaktadır. Spekülatif masonlar, 18. yüzyıl öncesinde sırf operatiflere özgü olan "özgür" sıfatına da çoktan sahip çıkmıştır.

Masonik yazında Operatif Masonluk olarak anılan geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatı artık tarihe karışmış olduğundan, şimdi özgür mason teriminin Batı dillerindeki karşılığı, doğrudan spekülatif mason ile eş anlam taşımaktadır. Türkçedesalt "mason" da aynı anlama gelmek üzere kullanılmaktadır.

18. yüzyıl ve öncesinde bir masonun "özgür" olarak nitelenişi, onun kimsenin kölesi olmadığını belirtirdi. Bu sıfat 19. yüzyıl ve sonrasında soyut bir anlam kazandı. Önce "sosyal özgürlük" ile eş değer tutuldu. Sonra işin içine bir de "inanç özgürlüğü" girdi. Kimileri "özgür mason" terimini kullanırken, bunun, bir masonun "düşünü, kanı ve inançlarında bağımsızlığı"nı dile getirdiğini savundu. Kimileriyse, bir masonun özgürlüğünü savunmakla birlikte, konu "inanç" olunca biraz daha tutucu bir tutumu korudu.

Günümüzde toplam sayısı on dolayında olan birbirlerinden yer yer farklı mason ritlerinin varlıklarını sürdürüşü bir yana bırakılacak olursa; çağdaş Masonluğun iki temel gruba ayrılmış olduğu söylenebilir:

a) Eskiye bağlı kalanlar: Bu gruptakiler, kendi içinde Tutucu Masonluk ve Gelenekçi Masonluk olmak üzere ikiye ayrılır.

b) Sürekli yenileşmeden ve çağdaşlaşmadan yana olanlar: Bu grup, kendilerince Liberal Masonluk olarak da anılır.

Çağdaş Masonluktaki bu ayrılık, yalnızca simgesel derecelere özgü değildir; ileri ve yüksek derecelere de yansımıştır. Çeşitli mason ritlerinin varlığı bir yana dursun; aynı riti uygulamakta olan mason kuruluşlarının görüş ve anlayışları arasındaki farklar sürmektedir.

Öte yandan, Masonlukta kadınların durumu (kadınların Masonluğa alınıp alınamayacağı) başlı başına bir sorun olagelmiştir. Daha 18. yüzyıl ortalarında ortaya çıkan busorun, aradan neredeyse 250 yıl geçmiş olmasına karşın henüz çözümlenememiştir. Bazı mason kuruluşları, çağdaş toplumsal yaşam koşulları ve insan haklarıbiryanadursun, her şeyden önce Masonluğun temel ilkelerinden biri olan **"eşitlik"** ilkesinedayanarak kadınların da "mason" olabilmesi için hiçbir engel bulunmadığını savunur. Ancak kadınların da mason olabileceğini ve kendi başlarına ya da erkeklerle bir arada düzenli masonik örgütler kurabileceklerini kabul etmeyen mason kuruluşları çoğunluktadır.

Masonluğun temel ilkelerinden birinin "eşitlik" oluşuna, insanlar arasında hiçbir ayırım güdülmemesi gerektiğinin savunuluşuna karşın, Masonluğun kendiiçindebile **ırk ayırımı** güdülmesi henüz sona ermemiştir. Birçok mason kuruluşu, günümüzde bile siyah ırktan olan insanların "mason" olamayacağı konusunda diretmektedir.Bu nedenle, birçok ülkede beyaz ırktan olan masonlar ile siyah ırktan olan masonlar, birbirlerinden ayrı ve birbirlerini düzenli birer mason örgütü olarak tanımayan kuruluşların localarında çalışmayı sürdürmekte, Masonluktaki "kardeşlik" ilkesini yalnızca kendi ırklarından olanlar için geçerli saymaktadır.

İşin pek ilginç ancak Masonluk açısından bir o kadar da üzücü yanı şu kibu bağlamda Amerika Birleşik Devletleri'nde son yıllarda görülmekte olan yumuşamanın asıl nedeninin, şu sıralarda ABD başkanının bir siyahi oluşundan ileri geldiğinin açıkça belli oluşu, bunu masonların kedilerinin başaramamış olmasıdır. (2013)

İşin bir diğer ilginç noktası, o başkanın dönemi sona erip de yerine yenisi geldiğinde, yine önceye dönmenin ayırımcılığın geri getirilmesinin başlanmasıdır. Bu da bir "özgürlükler ülkesi" olduğu ileri sürülen Amerika Birleşik Devletleri'nde masonların bile kendilerini bağnazlıktan sıyıramadıklarını gösterir.

Ne yazık ki, Spekülatif Masonluk konusu gündeme geldiğinde, öncelikle birlikten, dostluktan, iyilikten ve güzellikten söz edilmesi gerekirken, ikilikten, ayrılıktan, bölünmelerden, çekişmelerden söz edilmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Günümüzde, tutum ve anlayışları arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın, dünya yüzündeki masonların toplam sayısının 6 milyon dolayında olduğu sanılmaktadır.Bu konuda birbirinden farklı kaynakçalarda oldukça çelişkili rakamlar verilmektedir. Bu rakamsal çelişkilerin nedenlerinden biri de kadınların ve siyah ırktan olanların kimilerinde hesaba alınıp kimilerinde alınmamasıdır.

Spiritüalizm

Esk. Ruhaniyet; *Fra.* Spiritualisme; *İng.* Spiritualism; *Alm.* Spiritualismus

Evrenin oluşumunun ve varlığının tinsel bir kaynağa dayandığını savunanöğretilerin temel niteliği.

Türkçedeki karşılığı "Ruhçuluk" ve "Tinselcilik" olarak da verilmektedir.

"Ruhçuluk" olarak alındığında, "Ruhun varlığı ve ölümsüzlüğünü savunan metafizik görüş ve inanç sistemleri" ile özdeşleşir. "

"Tinselcilik" olarak alındığında ise gene metafizik alanda olmakla birlikte filozofik bir boyut kazanır.

Her iki durumda da spiritüalist öğretilerin savı, özdekten *(maddeden)* bağımsız bir ruhun varlığı ve bunun özdeğe oranla üstünlüğüdür.

Stoacılık

Esk. Revakiye; *Fra*. Stoïcisme; *İng*. Stoicism; *Alm*. Stoizismus

Antik Çağın panteist nitelikli öğretisi.

Bu öğreti, özgün olarak Zenon tarafından kurulmuş, sonradan Cicero, Seneca ve Marcus Aurelius tarafından geliştirilmiş, böylece Ortaçağ boyunca varlığısürmüştür. Temel ilkesi, doğaya uygun davranmak ve doğa ile birlikte yaşamaktır. Ancakbuilke, herhangi bir bilimsel bilgi ya da gerekçeden değil, doğa ile Tanrı'yı özdeşleştiren bir inançtan kaynaklanır.

Stoacılık, akıl yoluyla doğru düşünmeyi savunduğu için çok tepki almış, özellikle Katolik Kilisesi tarafından "Hıristiyanlığın savaşmak ve ezmek zorunda olduğu sapkın bir din" olarak da nitelenmiştir.

Stoacılığın öğretisi, evrende insana iyi ya da kötü gelen, mutluluk ve sevinç yadaacı veren tüm olay ve olguları doğal karşılamayı gerektirir. Yaşamdaki olumsuzluk ve düş kırıklıkları karşısında sabır önerilir. Ancak bu öneri, Stoacılığı bazı Doğu inançları ve Tasavvuf ile bağdaştırmaz; çünkü Stoacılıkta sabır, "doğaya boyun eğmenin kaçınılmaz gerekliliği" olarak benimsenir. Tümüyle doğru düşünen kişinin, doğa ile özdeşleşerek tanrısal bir düzeye ulaşabileceği öngörülür.

Stoacılık, bir yanda Hıristiyanlığın bazı ilkeleriyle uyum sağlarken, diğer yandan da Panteizm ile bağdaşır.

Summum Numerorum

Latince: "Sayıların toplamı".

Bu terim Masonlukta özellikle üç, beş ve yedi sayılarının toplamı olan 15 sayısını nitelemek üzere kullanılır.

Şarlatan

Fra. Charlatan; *İng*. Charlatan; *Alm*. Scharlatan

Birtakım yalanlar, kandırıcı büyük sözler, gösterişli ve etkileyici sahte davranışlarla ilgi ve beğeni kazanan kişi.

Şarlatanlık, Masonlukta çok yadırganan bir olumsuz karakterdir.Birmasonunşarlatanlık etmesi beklenmez.

Bununla birlikte, özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda, masonlar arasında birtakım yüksek yetki ya da üstün güçlere sahip olduklarını ileri süren şarlatanlar çıkmıştır. Bu kişiler, Masonluğu kendi amaç ve eğilimleri doğrultusunda kullanmış olan kimselerdir.

Kimileri o kadarla da kalmayarak, mason localarını ve kuruluşlarını da kendi istedikleri yöne çekmeye, Masonluğun amaç ve ilkelerini değiştirmeye kalkışmıştır.

Masonluk tarihinde, kendisini bir soyluymuş gibi Cagliostro kontu adıyla tanıtmış olan Giuseppe Balsamo, en büyük masonik şarlatan olarak nitelenir.

Yakın geçmişimizde İtalya'da patlak vermiş olan "P2 Locası Skandalı"nı yaratmış olan Lucio Gelli de bir çağdaş şarlatandır.

Şehit

Fra. Martyr; *İng.* Martyr; *Alm*. Märtyrer

1. Tapınak Şövalyesi ve buna eş değer derecelerde, Tapınakçıların son büyük üstadı Jacques de Molay'ın niteliği.

2. "Dört Taçlılar Efsanesi"nde, inançlarından caymadıkları için öldürülmüş Romalı askerlere verilmiş nitelik.

Takvim (Masonik)

Fra. Calendrier maçonnique; *İng.* Masonic Calender; *Alm*. Maurerische Kalender

Mason kuruluşlarının kendilerine özgü olmak üzere kullandıkları ritüelik takvim.

Herhangi bir masonik takvimin güncel yaşamda kullanılan takvimden tek farkı, başlangıç yılının değişik olmasıdır. Ay ve günleri, "miladî" olarak anılan çağdaş takvimden farksızdır.

En yaygın olarak kullanılan masonik takvimde, başlangıç M.Ö. 4000 yılıdır. Buradaki 4000 yıl yaklaşık bir benimseyiştir; kesinlikle bu tarihte oluşmuş bir olay sözkonusu değildir.

Masonik takvimin başlangıcı olarak M.Ö. 4000 yılının seçilmesi, değişik masonik kaynaklarda birbirleriyle farklı nedenlere bağlanarak açıklanır. Bu tarih, kimine göre Nuh Tufanı'nın oluştuğu, kimine göre ise ünlü Babil Kulesi'nin yapımına başlandığı yıldır. Kimisi bu tarihi dinsel bir temele bağlar ve **"Anno Lucis"** ile özdeşleştirir. Kimisi de bunu, "uygarlık tarihinin bilinen başlangıcı" olarak benimser. Tümbunların arasında kronolojik çelişkiler bulunduğu açıkça bellidir.

Kimileri, masonik takvimin İbrani takvimi ile özdeş olduğunu söylerse de bu yanlıştır. **"Anno Hebraico"** ya da **"Anno Mundi"** olarak anılan İbrani takviminde, milâdî takvim yılına Eylül ayına kadar 3760, bundan sonra 3761 eklenir.

Bazı mason ritleri ve sistemlerinde, ileri ya da yüksek derecelerin birçoğunun ritüelik konularıyla bağlantılı olmak üzere kullanılan çeşitli simgesel takvim yılları vardır. Bu takvim yıllarının başlangıçları da ya gene bir varsayımsal tarihtir ya da ilgili derecenin öğretiminin temeli olan bir tarihsel olayın benimsenmiş yılıdır. Her biri "anno" (yılı) terimiyle başlayan takvim türleri şunlardır:

M.Ö. 5044: Egyptiaco (Mısır)

M.Ö. 2348: Diluvii (Tufan)

M.Ö. 1913: Benefacio (Kutsama)

M.Ö. 1000: Depositionis (Emanet)
M.Ö. 536: Reductionis (Dönüş)
M.Ö. 530: Inventionis (Keşif)
M.S. 1118: Ordinis (Düzen)
M.S. 1314: Restorationis (Yenilenme) / Caedo (Ölüm)

Bunların yanı sıra, Masonlukta doğrudan miladî takvim yılı da kullanılır. Bu takvim yılı Hıristiyanlıkta İsa'nın doğum tarihi olarak benimsenmiş yılı temel alır. **"Anno Domini"** *(Efendimizin Yılı)* ve **"Anno Salutis"** *(Kurtuluş Yılı)* olarakdaanılır.Aslında bu benimseyişte dört yıllık bir yanılgı bulunduğu anlaşılmış, fakat takvim değiştirilmemiştir.

Tan

Esk. Seher; *Fra.* Aurore; *İng.* Dawn; *Alm.* Dämmerung

Doğunun, güneşin doğmasından önceki aydınlanışı.

Masonlukta tan "uyanıklık bilinci" kavramının simgesi olarak benimsenir. Güneşin doğmakta oluşunu, daha çok aydınlığın yaklaştığını, bu nedenle uyanık olmak gerektiğini anımsatır. Işık kaynağının Doğu'da olduğunu da vurgular. Böylelikletan, bir masona, simgesel anlamıyla "Doğu'ya yönelmek" gerektiğini anlatır.

Tanınmış

Esk. Muteber; *Fra.* Reconnu; *İng.* Recognized; *Alm.* Erkennende

Bir locanın, bir şapitrin ya da bir masonik kuruluşun "düzenli" olduğunun, başka masonik kuruluşlarca benimsenmiş ve bu benimseyişin belgelenmiş olması durumu.

Masonlukta bu sıfat, özellikle bir loca ya da obediyanstan sözederken, onundüzenli olarak benimsendiğini belirtmek için, "tanınmış bir loca" ya da "tanınmış bir obediyans" şeklinde kullanılır.

Tepebaşı

"Özgür Masonlar Büyük Locası" ile eş anlama gelmek üzere yer yer kullanılan bir söz gelimi.

Bu söz gelimi, Özgür Masonlar Büyük Locası'nın merkezinin eskiden İstanbul'da Tepebaşı semtinde bulunmasından kaynaklanır. Hâlâ oradaolduğunusananlar vardır ama bu obediyansın merkezi 1997 yılında Tünel'e alınmış, daha sonra o bina da İstanbul Bölge Locası'na verilmiştir.

Aynı terim, -daha seyrek kullanılmakla birlikte- **Türkiye Süprem Konseyi** için de geçerlidir. Aslına bakılacak olursa, doğrusu da budur; çünkü öteden beri Tepebaşı denilen yerde bu masonik kurumun merkezi vardır.

Terimler (Masonik)

Esk. Tabirler; *Fra.* Nomenclature; *İng.* Nomenclature; *Alm.* Nomensklatur

Masonlukta kullanılan terim ve derecelerin listesi.

Bu tür listeler, 18. ve 19. yüzyıllarda bazı masonik yazar ve tarihçilerce düzenlenmiştir. Bunlara Türkçede Batı dillerinden dönüştürülerek **"nomenklatür"** de denir.

Masonik nomenklatürler arasında en ünlüleri, Peuvret, Fustier, Pyron, Lamenceau, Ragon ve Thory tarafından düzenlenmiş olanlarıdır. Bunlar birer sözlük değil, yalnızca sözcük ve terim koleksiyonları olup açıklamaları ve anlatımları içermediklerinden, birer önemli masonik yapıt sayılmaz.

Tertius et Trigusimus et Sublissimus Gradus

Latince: "Otuz Üçüncü ve En Yüksek Derece"

Bu terim, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin 1786 tarihli olduğu ileri sürülen anayasasının Latince olarak kaleme alınmış özgün metninde geçer.

Tin

Esk. Nefis, Ruh; *Fra.* Esprit, Essence; *İng.* Spirit; *Alm.* Geist, Essenz

Varlığın düşünsel ve duygusal yanı.

Bu tanımıyla tin, genelde bir canlı varlığın, özelde ise insanın tüm düşünü ve tasarımlarını, heyecanlarını, isteklerini, her türlü duygusal eğilimini, hırslarını, kaygı ve korkularını, buyrultusunu ve sezgilerini kapsar. Düalist yaklaşımda "özdek" *(madde)* kavramının karşıtı olarak alınırsa da; aslında beynin işlevsel bir türevi olduğundan, bilimsel bakımdan özdeksel bir olgudur.

Tinsellik

Esk. Manevîyat; *Fra.* Spiritualité; *İng.* Spirituality; *Alm.* Geistigkeit

Bireysel ve toplumsal yaşamda, özdeksel *(maddi)* olmayan öğe ve değerler.

Masonluğun amaçlarından biri, "gerçeklerin araştırılması" olarak belirtilir. Bunun için Masonlukta, öncelikle bilim ve akıl yolu önerilir. Bunun yanı sıra, her masonun yalnızca bilgili ve akıl yetisini kullanabilen bir kimse olarak değil, erdemli bir kişi olarak yetişmesi, böylelikle kendisini geliştirmesi de önerilir ve öğütlenir.

Dolayısıyla Masonlukta, özdeksel değerlerden çok tinsel değerlere önem verilir. Bu olgu da, Masonlukta tinselliğin çok önemli bir yer tuttuğunu gösterir.

Tok Gözlülük

Fra. Contentemen; *İng*. Contentedness; *Alm*. Zufriedenheit

Elde etmiş bulunduklarıyla mutlu olup, yetinmesini bilme ve fazlasını istememe.

Tok gözlülük pek ender kullanılan bir terimdir; "aç gözlülük" kavramının tam karşıtıdır. Masonlukta önemli bir erdem olarak nitelenir. Masonlukta çok önem ve değer verilen bir diğer erdem olan alçak gönüllülük ile yakından bağdaşır. Ancak tok gözlülük, özellikle insanlar arasında eşitliğin ve adaletin sağlanabilmesi bakımından önemlidir.

Tolerans

Esk. Tahammül; *Fra*. Tolérance; *İng*. Tolerance; *Alm*. Toleranz

İnsanların ve toplumların, aralarındaki çeşitli farklılıklara karşın, anlaşabilmelerini ve iyi geçinebilmelerini sağlayan tutum ve ilke.

Tolerans sözcüğü, güncel dilde yerine göre, "sabırlı olma", "katlanma", "boş verme", "dayanma" ve "aldırmama", anlamlarına gelmek üzere kullanılır. Fakat aslında bunlardan hiçbiri ile eş anlamlı değildir.

Gene eş anlamlı olmamakla birlikte **hoşgörü** "tolerans"a hoş görme de "tolerans gösterme"ye daha yakındır. Fakat bunlar da "tolerans"ın anlamını yeterince ve gereğince yansıtmamaktadır.

Hoşgörü duygusal bir yaklaşımdan kaynaklanır; insanın değerini anlayıp, haklılık olasılığını düşünerek bir değerlendirme yapmayı içermez.

Tolerans ise, öncelikle bilimsel ve akılcı bir yaklaşımdan kaynaklanır; insanın karşısındakini anlamaya çalışmasını ve ona değer vermesini de içerir.

Aslında "tolerans" teknik bir sözcüktür. Tekniğin hangi alanında olursa olsun, hiçbir ölçü tam ve kesin değildir. Biraz artısı ya da eksisi olabilir. Tam ölçüye oranla bu kabul edilebilir artı ya da eksi toleranstır.

Düşünsel alanda ve insan ilişkilerinde de bu böyledir. Bu durumda "tolerans" kavramını salt basit ve kısa bir tanım ile geçiştirmeyip, ayrıntılı bir açıklamasının yapılması gerektiği ortaya çıkar.

Bu ayrıntılı tanım şöyle yapılabilir:

"Başkalarının yanlış görülen ya da asıl olması gereken e aykırı olarak nitelenen inanç, duygu, düşünü, görüş, anlayış, benimseyiş, eğilim, töre, ilke, tutum, yaklaşım ve davranışlarının, peşin bir karar ya da ön yargı ile yadsınmayıp, hemen tepkiyle de karşılanmaması; bunların kendilerine göre bir doğruluk ya da haklılıklarının bulunabileceğinin, birtakım noksanlıklardan ya da temelyanılgılardan kaynaklanmakta olabileceklerinin ve giderilebileceklerinin herhangi bir baskıya da zorlama olmadan kabul edilmesi."

"Tolerans" kavramı böyle tanımlanınca, başkasına tolerans gösteren bir kimsenin, ister istemez kendi kendisini sorgulaması söz konusu olur. Bu da, karşısındakinin doğru ve haklı, asıl kendisinin yanılgılı ve haksız olabileceği düşüncesini ortaya koyar. Böylece, bireysel boyutta başkasına gösterilen tolerans, insanı "özeleştiri" yapmaya da yöneltir.

Masonlukta tolerans, "özgürlüğün kaçınılmaz temeli, insanların ve toplumların birlik ve barış içinde olmalarını gerçekleştirecek bir töresel ilke" olarak nitelenir. Sözlüklerden "tolerans" kavramı kaldırılacak olursa, Masonluğun ne olduğunu anlatıp açıklayabilmek de hemen hemen olanaksızlaşır.

Spekülatif Masonluğun tarihi boyunca, "tolerans" sözcüğüne verilen anlam, çağdaş koşul ve anlayışların gösterdiği değişimin paralelinde değişip yenileşerek bir evrim geçirmiştir.

18. yüzyıl başlarında Masonlukta bu sözcük, Hıristiyan toplumu çerçevesinde, "mezhep ve ayin serbestliğini tanıma" anlamında alınırdı. O sıralarda, mezhepleri ve dinsel ayin yöntemleri birbirlerinden farklı olan insanlar, bundan ötürü birbirlerini hor görmeyecek olursa; aralarında birliğin sağlanabilmesi bakımından hiçbir engelin kalmayacağı sanılmıştı. Bu toleransın "mezhepler" yerine "dinler"i kapsayan bir boyuta varması bile hayli zaman aldı.

O günlerden günümüze kadar çok şey değişmiştir. Bu kavramın ve uygulamasının yalnızca din ve inanç boyutunda sıkışıp kalmaması gerektiği, "töre"den başlayarak düşünce ve felsefe alanlarından geçip, tüm sosyolojik, politik ve ekonomik alanları kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Çağdaş Masonlukta toleransın kapsamı şöyle özetlenebilir:

- Tüm insanların, inanç, düşünü, görüş ve davranışlarında özgür olduklarının içtenlikle benimsenmesi;
- Başkalarının inanç, düşünü, töre, görüş, duygu ve benimseyişlerine, hernebiçimde olursa olsun, onaylanmasa ve uygun bulunmasa bile, değer verilmesi ve saygı gösterilmesi;
- Hiçbir düşünce, görüş ya da benimseyişin, tek yanlı yaklaşımlarla ya da ön yargılarla yadsınmaması ve böyle bir tutumla karşısına çıkılmaması; iyi niyetli bir yaklaşımla anlaşılmalarına çalışılması;
- Ters ya da aykırı gibi görünen düşünce, benimseyiş, ilke ve tutumlar karşısında, insanın kendisini de yoklayarak yanılgıları olup olmadığını araştırması;
- Heyecanlara kapılmadan ve duygusal tepkilerde bulunmadan, bilimsel yöntemle ve akılcı yaklaşımla düşünülmesi.

İnsanlar arasındaki çoğu tartışma ve anlaşmazlıkların uzayıp gitmesi, hatta çıkmaza sürüklenmesi, herkesin kendi inanç, düşünü, ilke ve benimseyişlerinde diretip, diğerininkilere gereken önem ve değeri vermemesinden doğar. Oysa insanın, gerek yaşam gerekse nesnel ve tinsel evrene ilişkin görüş ve inanışları başkalarının görüş ve inanışlarına uymadığı zaman; kendisininkilerin en iyileri ve en doğruları, başkalarınınkilerin ise tümden kötü ve yanlış sayılması büyük bir yanılgıdır.

Birbirlerine tolerans gösteren, birbirlerini dinleyen, hatta dinlemekle de kalmayıp birbirlerini anlamaya çalışan, böylelikle karşılıklı olarak birbirlerinin noksanlık ve yanılgılarını gideren insanlar kolay uzlaşır. Hatta bu kişiler uzlaşmakla da kalmaz; bir dayanışma içine girerek evrimsel doğrultuda bir arada daha ileri aşamalara ulaşma olanağını birlikte elde ederler.

Masonluktaki tolerans anlayışı uyarınca; bugün doğru olarak benimsenen birtakım görüşlerin, yarın yanılgılı oldukları anlaşılabilir. Bugün yanlış sayılan görüşler ise, yarın doğrulanma yolunu tutabilir. Karşıtının görüşlerinde bir gerçek payı bulan her insan, kendi görüşünü düzeltmek ve bütünlemek olanağını elde eder.

Tolerans noksanının birkaç nedeni vardır. İlki **"bilgisizlik"** tir. Onu **"korku"**, sonra **"batıl saplantılar",** sonra da her ne türde olursa olsun **"dogmalar"** izler.

Bilgisiz bir insandan, bilgi edinmekten korkan ya da bunun için kendinde yeterli gücü bulamayandan, batıl inançlara saplanmış olan bir kişiden, bireysel boyutta tüm dünyasını dogmalar üzerine kurmuş birinden tolerans beklenemez. Bunların ardından, toleransın ortadan kaldırılması eğilimi gelir. Bunun için kullanılan en etkili silah **"bağnazlık"** tır. Toleransın ortadan kaldırılmak isteyenlerin bağnazlığa sarılması, toleransın temel kaynağının "bilgi" olduğunu gösterir.

Nitekim bir kez bu nedenle "tolerans" ile "hoşgörü" kavramlarını, -birbirlerine pek yakın anlam taşımakta oluşlarına karşın- karıştırmamak ve eş anlamlı tutmamak gerekir. Çünkü hoşgörülü olmak, başkasını hoş görmek için bilgi gerekmez. Bunun için "sevgi" öncelik kazanır; buna "sevecenlik" ve "acıma" gibi duygusal kaynaklı etkenler eklenir. Oysa toleranslı davranmak, tolerans göstermek için duygulu olmak gerekmez.

Tolerans kavramıyla ilgili yanılgılardan biri de, yanlışlık ve kusurların bağışlanmasının toleransın bir gereği olduğunu benimsemektir. Oysa bilimsel ve akılcı bir tutumla gösterildiğine, temelinde bilgi bulunduğuna göre; toleransta "bağışlama" yoktur. Böyle bir tutum, ancak "hoşgörü"nün kapsamında yer alabilir. Çünkü bağışlama, bilgi üzerine değil, duygu üzerine kuruludur.

Masonlukta toleransın kendisi kadar, uygulamadaki sınırı üzerinde de durulur.

Özgürlük gibi, tolerans da sınırsız olamaz. Eşitliği bozabilecek, bireyin onur ve saygınlığından istemese bile özveride bulunmasını gerektirebilecek, zorunlu bir kabullenmeye yol açacak ya da sonsuzca boş yere umut beslettirebilecek bir mertebeye vardırılmamalıdır. Aksi halde tolerans, kendi tanımının dışına taşar ve "tolerans" olmaktan çıkar. Böyle bir tutum ancak ya dalkavukluğun ya da miskinliğin bir ürünü olabilir. Bu nedenle de *«Umudun bittiği yerde tolerans da sona erer.»* denir.

Bir insanın her istediğini yapmasına tolerans gösterilemez. Buda, toleransın kaynağının bilimsel ve akılcı düşünme ve değerlendirme yöntemi oluşundan ileri gelir. Toleransın sınırının nerede olduğunu doğru olarak belirleyen ise **"bilgelik"** tir.

Tolerans bir "erdem" değildir. Tolerans gösterebilmek için erdemli olmak da zorunlu değildir. Fakat erdemli bir insan zaten başkalarına tolerans göstermeyi de bilen kişidir. Şu halde, *«Başkalarına karşı toleranslı olabilmenin bir yolu da erdemli olmaktır.»* denilebilir.

Töre

Esk. Ahlâk, Örf ve âdet; *Fra.* Moeurs, Morale; *İng.* Morals; *Alm.* Sitte

Toplum içinde yaşayan her insanın bir diğerinden beklediği, herkesçe aynı şekilde önemli ve değerli sayılması gereken tutum ve davranışların tümü.

Töre, bireyin kendi başına kararlaştıramadığı, yargılayıp kendince yadsıyabileceği, fakat kendi başına değiştiremeyeceği bir olgudur. Bireyin, iyi, doğru ve güzel olarak tasarlayıp benimsediği tutum ve davranışlar, içinde yaşadığı toplumca da aynı şekilde benimsenmezse, "töre" niteliğini kazanamaz.

Dar görüşlü kimseler, törenin her zaman ve her yerde aynı olduğunu ileri sürer, başka toplumların farklı törelerine gözlerini kapar, törenin zamanla değişime uğrayabileceğini kabul etmez.

Oysa töre, sanıldığı gibi her yerde aynı ve değişmez değildir. Toplumun sosyolojik özelliklerine, inançlarına, yaşam ortamına ve koşullarına bağlıdır. Bir toplumdan diğerine büyük farklılıklar gösterebilir; zaman aşımıyla da değişime uğrayabilir. Hatta aynı toplumda ve aynı zaman diliminde, yere ve ortama bağlı olarak da değişik uygulanabilir.

Hiç kimseye, uygun ve uyumlu bulmadığı bir töre zorla benimsetilemez. Törenin yaptırımı, "vicdan"dan ve "bilinç"ten oluşur. Bununla birlikte insan, toplum içinde yaşamanın gereği olarak, aslında benimsemese bile, toplumun töresine ve töresel kurallarına uymak zorundadır. Bu zorunluluk, bireysel özgürlüğün toplumu yozlaştırmaması için toplumsal buyrultuyla konulmuş sınırlamadan ileri gelir.

Uygar toplumlarda töreye aykırı davranmanın cezası yasalarca değil, toplumun tepkisiyle verilir. Bu tepki, bireysel uyarma ile başlar, ayıplamayla sürer, genel bir dışlamaya kadar varır.

Fakat bir kişinin töreye aykırı tutum ve davranışları toplumdaki diğer insanları çok rahatsızedici bir boyuta ulaşır, üstelik toplumsal tepkiler de bir işe yaramazsa, bu kez yasaların uygulanması kaçınılmaz olur. Bir diğer deyişle, toplumun töreleri yasalarıyla da korunur.

Masonluğun da kendine özgü bir töresi vardır. Aslında bu töre, bir "evrensel insanlık töresi"nden pek farklı değildir. Ayrıntıları, masonik öğretim ve ritüellerin kapsamında yer alır. Ancak bunların birçoğu yazılı değildir; yeri ve zamanı geldiğinde, önceki masonlardan sonraki masonlara sözlü olarak aktarılır. Hatta kimi zaman hiç söylenmez; sonraki masonlar bunları kendilerinden önceki masonların tutum ve davranışlarını izleyerek öğrenir. Bu bakımdan töre, gelenek ve görenekler ile de bağdaşır.

Masonlukta töre, uygulanmakta olan rit ya da masonik sistemin özelliklerine görede yer yer farklılıklar göstermekte olabilir ama asıl farklılık, temelde benimsenen Masonluk anlayışından kaynaklanır.

Gelenekçi Masonlukta törenin kaynağı, Masonluğun yüzyıllar boyunca sürmüş, "sağlam ve değişmez" olarak nitelenen gelenekleridir.

Tutucu Masonlukta töre, doğrudan doğruya dinsel yükümlülüklerle bağdaştırılır; din ve inanç, masonik törenin değişmez asal kaynağı sayılır.

Liberal Masonlukta töre, gerek dinsel gerekse din dışı kaynaklardan derlenip bunları çağın koşullarına uyarlayarak oluşturulmuştur. İnsancı *(hümanist)* ve lâik birdünya görüşünden oluşur.

Masonluğun her ne türünde olursa olsun; mason töresi, iyiliklerin kötülüklere, doğrulukların yanlışlıklara, güzelliklerin çirkinliklere üstün gelebilmesiiçin yapılabilecek uğraşıların tümünü içerir Bireyin töresel gelişiminin sağlanmasıyla, mason töresinin toplumlara ve tüm insanlığa yaygınlaşması öngörülür.

Mason töresi, bir mason kuruluşunun içinde bulunduğu toplumun geneltöresiyleyer yer çelişkiler gösterebilir. Bu durum, bazı toplumlarda Masonluğun yadırganmasının temel nedenlerinden biridir. Hatta Masonluğun bazı toplumlarda yaşatılmayışının tek nedeni budur. Oysa mason töresinde, iyilik, doğruluk ve dürüstlükten, sevgiden, saygıdan, alçak gönüllülükten, toleranstan, sabırdan, dayanışmadan başka bir şey yoktur. Toplumların töreleri de çoğunlukla bu erdem ve nitelikleriyüceltir.Bunlarakendi töreleri kapsamında önemli yer ve değer verir.

Dolayısıyla mason töresi ile toplumların kendilerine özgü töreleri arasında doğrudan çelişki yoktur. Çelişki, Masonlukta masonlara, her şeyden önce bilgi edinmelerinin, bilgisizlik ile savaşıp başkalarını da bilgilendirmelerinin, dogmalara kapılmamalarının, bilimsel ve akılcı yöntemle düşünmeye alışmalarının, varsa ön yargılarını gidermelerinin, bağnazlığa düşmemelerinin, zayıflıklarından sıyrılıp buyrultularını sonuna kadar kullanmalarının, baskı altında ezilmeyip özgürlüklerine sahip çıkmalarının, başkalarınıda ellerinden geldiğince buna yöneltmelerinin önerilmesi ve öğütlenmesinden ilerigelir. Bir diğer deyişle, aslında çelişki mason töresi ile toplumların kendine özgü töreleri arasında değildir. Çelişki, törenin kaynağındadır.

Töresel Öykü

Esk. Ahlâkî Vak'a; *Fra*. Histoire morale; *İng*. Moral Story; *Alm*. Moralische Geschichte

Masonluğun bazı derecelerinde, ritüelik öğretimin temel öğesi olarak değerlendirilen bir tarihsel ya da varsayımsal olay.

Töresel öyküler, Masonluğun simgesel derecelerinin üçüncü ve sonuncusu olan "üstat" derecesinde başlar. Bundan sonraki ileri ve yüksek derecelerin çoğunundа birer töresel öyküsü vardır.

Bazı mason kuruluşları, bu öyküleri, *"öğrenilmesi ve ders alınmasıgerekenbirgerçek tarihsel olay"* olarak nitelendirir. Bazılarına göre ise bu öyküleryalnızcabirer**"alegori"** niteliği taşır yani anlatılan olayların birer "tarihsel gerçek" olup olmadığı değil, bu örnek olayların ardında bireyin kavraması beklenen ve istenen şeyler önemlidir.

Masonlukta bu öyküler iki ayrı yöntem uygulanarak aktarılır. Bazı uygulamalarda, öykünün anlatılmasıyla yetinilir. Bazılarında ise, öykü bir dramatik tiyatro oyunugibi canlandırılır. Hatta bazı mason kuruluşları, bu amaçla oturumlarını yapmakta oldukları mabette bir sahne bile kurar.

İster bir "gerçek olay" ister bir "alegori" olarak kabul edilsin; Masonluktaki töresel öyküler, "simgeler"in ve "simgesel terimler"in çok genişletilmiş ve zenginleştirilmiş biçimleridir. Bu nedenle de masonik öğretimin iletiminde pek yararlı birer araç sayılır.

Triniter

Fra. Trinitaire; *İng*. Trinitarian; *Alm*. Trinitär

Üç öğeden oluşan.

Türkçede doğrudan pek yaygın olarak kullanılmayan bu sıfat, doğal bilimler alanında, -öncelikle fizikte- belirli üç elemanın bir arada bulunarak birbirlerini bütünlemeleriyle oluşan denge ortamını niteler.

Ancak bu terim, teolojide çok daha etkin bir şekilde, teist nitelikli dinlerdeki "üçtemel tanrısal öğe" anlamına gelmek üzere kullanılmıştır. Daha çok Hıristiyanlıkta uygulanma alanı bulmuş olan bu sözcük, bu bakımdan Türkçedeki "teslis" ile de özdeşleşir.

Masonlukta triniter, genel olarak, çeşitli rit ve derecelerdeki üçlemeleri niteler.

Tutku

Esk. İhtiras; *Fra*. Ambition; *İng*. Ambition; *Alm*. Leidenschaft

Bir şeyin elde edilmesi ya da bir amaca ulaşılması için şiddetli ve sürekli istek.

Masonlukta, masonların "olumlu tutku" edinmeleri, "olumsuz tutku"dan isesakınarak varsa bunları gidermeleri önerilir ve öğütlenir. Bundan ötürü, nasıl bir tutkunun "olumlu" hangisinin "olumsuz" sayıldığı açıkça ortaya konmalıdır.

Kimine göre *"olumlu tutku"* diye bir şey olamaz. Tutku, kendiliği uyarınca zaten olumsuzdur. Böyle düşünenler, "olumlu tutku" olarak dile getirilen kavramın kapsamında "tutku" sözcüğünün bulunmaması, bunun yerine "dilek", "istek" ya da "çaba" gibi bir sözcük kullanılması gerektiğini savunur.

Tutkunun hem olumlu hem de olumsuz olabileceğini benimseyenlere göre ise; bireysel ya da zümresel bir amaca yönelen, başkalarından üstün olmayı erek alan, servet ya da mevki gücü elde etmeyi isteklendiren, salt bireysel düzeydekalandoyum ve mutlulukları sağlayıcı türden her tutku olumsuzdur. Buna karşılık, toplumlara ve insanlığa yarar sağlamayı öngören, insanı ve insanlığı özgürlüğe, barışa, gönence, toplu mutluluğa ve evrime yöneltmeyi erek alan türden tutkular olumludur.

Tutsaklık

Esk. Esaret; *Fra*. Captivité; *İng*. Captivity; *Alm*. Gefangenheit

"Özgür olamama" ya da "özgürlükten yararlanamama" durumu.

Tutsaklığı "kölelik" ile karıştırmamak gerekir. Çünkü köle, içinde bulunduğu durumu benimser, buna boyun eğer ve böyle kalmaya razı olur. Tutsak ise durumunu hoşnutlukla karşılamaz; bundan kurtulmaya can atar.

Tutsaklığı ikiye ayırmak olanaklıdır. Bunlardan biri "bedensel tutsaklık", diğeri "zihinsel tutsaklık" olarak dile getirilebilir.

Masonlukta asıl önemli olan zihinsel tutsaklıktır. Çünkü çoğu zihinsel tutsaklar, tutsak olduklarının farkında bile değildir.

Dilin güncel kullanımında tutsaklıktan sözedildiğinde, genellikle "nesnel özgürlüklerden alıkonulma" durumu akla gelir. Masonlukta buna da önem verilir ama bu bağlamda öncelikli olan nesnel özgürlükler değil, Düşünce Özgürlüğü ile Vicdan Özgürlüğü'nden alıkonulma durumudur.

Bireyin en doğal hakları olarak görülen bu özgürlüklerini kullanamaması, onun tutsaklığı olarak nitelenir. Bu tür tutsaklık ve bu tür tutsaklığı yaratan ya da besleyen etkenler, Masonluğun sürekli bir savaşım içinde olduğu olumsuzluklardır.

Zihinsel tutsaklığın başlıca kaynakları, bilgisizlik, dogmalar ve batıl inançlar olarak belirtilebilir. Korku, olumsuz tutkular, hırslar, kıskançlık, ön yargılar, boş umutlar ve bilinçsizlik de tutsaklığı pekiştirir.

Bireylerin zihinsel tutsaklığı, bağnazlık ile beslenir ve bireysel ya da zümresel çıkarlarını gözeten çevrelerin işine yarar. Bu da gelişmeyi, genel mutluluğu ve evrimi köstekler.

Masonluk, tutsaklığın her türünün giderilerek insanların gerçek özgürlüklerine kavuşmalarını amaç edinmiştir.

Tutuculuk

Esk. Muhafazakârlık; *Fra*. Conservatisme; *İng.* Conservatism; *Alm*. Konservatismus

Her şeyi olduğu gibi koruyup hiç değiştirmeme ilkesi.

Tutuculukta korunması ve değiştirilmemesi öngörülen şey; bir görüş, ilke, kural, uygulama, gelenek, yöntem, alışkanlık ya da bunlardan birkaçı olabilir.

Tutuculuk, kendi içinde, biri "ılımlı", diğeri ise "aşırı" olarak nitelenebilecek iki aşamaya ayrılabilir.

a) Ilımlı Tutuculuk: Düzeni koruyabilmek için her türlü değişikliğe karşı olmaktır.

Bu tür tutuculuk, ancak yürürlükteki "düzen"in saltık *(mutlak)* bir yetkinliğe ulaşmış olması durumunda haklılık kazanır. Düzen, "yetkin" olarak nitelenebilecek düzeye ulaşmamışsa, "evrim"i köstekler. Bununla birlikte, yenilik önerilerine açık olduğu, özellikle görüşlerin değişmesini ve yanılgıların giderilmesini engellemediği sürece, bir olumlu yanının bulunduğu söylenebilir.

Nitekim bu bakımdan, tüm mason kuruluşlarının, -kendilerini çağdaş, evrimci ve ilerici görenlerin bile- ılımlı bir tutucu yanları vardır. Bu da, uygulanan tüzüklerin, ritüellerin ve geleneksel yöntemlerin ancak oldukça uzun bir zaman süreci içinde değişime uğrayabilmesiyle kendini belli eder.

b) Aşırı Tutuculuk: Yalnızca uygulamadaki değişikliklere değil, her türlü yeni görüşe ve öneriye kapalı olmaktır.

Bu tür tutuculukta, "olanın, olabileceklerin en iyisi olduğu" şeklinde bir kesin tutum sözkonusudur. Bunun savunusu "tutarlı olma" şeklinde yapılırsa da; aslında bu tür tutuculuk bağnazlık ile özdeştir. Hatta her türlü gelişmeye de karşı çıktığı için, **"gericilik"** olarak bile nitelenebilir.

Ulu Mimar

Fra. Grand Architecte; *İng*. Great Architect; *Alm*. Allmächtiger Baumeister

Masonik konuşmalar sırasında ve yer yer bazı ritüellerde, **"Evrenin Ulu Mimarı"** teriminin kısaltılmış şekli.

Ulu Yapıt

Esk. Ulu Eser; *Fra*. Grande Œuvre; *İng*. Great Work; *Alm*. Grosses Werk

Alşimistlere göre, herhangi bir madenin altına dönüştürülmesi için yapılan çalışmadan elde edilen başarılı sonuç

Ulusal Konsey

Fra. Conseil national; *İng*. National Council

Bazı obediyanslarda "genel kurul".

Ulusallık

Esk. Milliyet; *Fra*. Nationalisme; *İng*. Nationalism; *Alm*. Nationalismus

Bir ulusa ilişkin olma durumu.

Türk kamuoyunda Masonluk üzerine edinilmiş yanlış bilgi ve kanıların önemli bir bölümü ulusallık konusundadır. Birtakım ön yargılara kapılmış olan kişiler, mason dernek ve kurumlarını *"uluslararası bir örgütün kolları ve ulusal çıkarlara karşıt kuruluşlar"* olarak tanımış ve öyle tanıtmaya çalışmışlardır. Bunun en önemli nedeni Masonlukta benimsenen "evrensellik" kavramının yeterince anlaşılamamış, evrensellik ile ulusallık arasındaki farkın kavranamamış olmasıdır.

Masonluk, amaçları, ilkeleri, öğretimi, felsefesi, dünya görüşü ve çalışma şekli ile bir örgüt değil, bir sistemin ve bir düzenin tümüdür. Bu nedenle evrenseldir.

Ancak hiçbir mason kuruluşu ya da derneği hatta zaman zaman oluşturulmuş uluslararası düzeydeki mason örgütleri bile, tümüyle Masonluğu temsil edemez. Henüz hiçbir örgüt, dünya yüzünde tüm mason dernek ve kuruluşlarını bir araya getirebilecek gerçek bir evrenselliğe ulaşamamıştır.

Çeşitli ülkelerdeki mason kuruluş ve derneklerinden her biri, tümüyle özgür, bağımsız ve ulusaldır. Masonlukta "ülke", "yurt" ve "ulus" kavramlarına, hele "yurtseverlik" olgusuna çok önem ve değer verilir. Masonluğun Temel Yasası da, masonların bulundukları ülkenin yasalarına uymalarını öngörür.

Çağımızda pek ender olmakla birlikte, bazı ülkelerde, ulusal nitelikli olmayan mason birim ya da kuruluşları görülebilir.

Bunun nedenleri şöyledir:

- Ülkenin politik rejiminin, diğer birçok demokratik örgüt gibi, mason derneklerinin de doğrudan ulusal nitelikli olarak kurulmasına elvermeyişi;
- Ülkenin yasalarının ya da egemen yönetici gücünün tutumunun, Masonluğun amaç ve ilkeleriyle çelişkili olması nedeniyle; yabancıların masonik etkinliklerine izin verilmesine karşın, yurttaşlara bu iznin verilmemesi;
- Bir ülkede ilk kez kurulmasına başlanan mason localarının, yabancı obediyanslara bağlı olarak çalışması.

Masonluğun çeşitli derecelerinde yer alan öğretim uyarınca; kendi yurdunavekendi ulusuna karşı nesnel ve tinsel bağlardan yoksun olan bir insanın, ötekiinsanlarasevgi ve saygı beslemesi, Masonluğun öngördüğü ödevleri yerine getirmesi olanaksızdır.

Her insan gibi her mason da önce kendi ulusunun bir bireyi, daha sonra insanlığın bir parçasıdır. Masonluğu ulusal duygu ve sevgiden yoksun sayanlar, "insan severlik" kavramının ne olduğunu tam olarak anlayamamış kimselerdir.

Bu anlayamamışlık, ya doğrudan bilgisizliğin bir ürünüdür ya da fanatik nitelikli bir "ulusçuluk" eğiliminden kaynaklanır.

Masonlukta yurt sevgisi, salt düşünüde ve sözde kalmaz; gerçek bir olgudur.Bireyin özyurt sevgisini tümüyle atıp, bunun yerine *"evrensellik"* yerleştirmesi sözkonusu değildir.

Masonluğun evrenselliği, bir masonun, kendi öz yurduna ve ulusuna karşı olan görevlerinde ve bağlılık duygularında özveride bulunmasını gerektirmez.Fakatbunun tersine bir ulus bağnazlığına kapılmamayı, kendi ulusunu küçültmemekle birlikte başka uluslardan olan insanları da küçümsemeyip kötü görmemeyi ve aşağılamamayı gerektirir.

Masonluğun yaklaşımı uyarınca, ancak bağnazlıktan kesinlikle sıyrılmış gerçek bir ulusallık bilincine sahip olanlar asıl evrenselliği kavrayabilir ve sağlayabilir.

Umut

Esk. Ümid; *Fra*. Espérance; *İng*. Hope; *Alm*. Hoffnung

Bir dilek ya da isteğin, gelecekte gerçekleşeceğine ilişkin güvenli ve sabırlı bekleyiş.

Türkçede "ummak" mastarından türetilmiş olan bu sözcük, geleceğedönükbekleyişin gerçekleşmesinde bir olasılık bulunduğunu da vurgular. Bu bekleyiş, çoğukez,uman kişi için ya da onun indinde iyi ve güzel bir sonuçtur yani olumludur.

Olumsuz bir sonucun gerçekleşmesinin bekleyişi için ise, umut yerine "korku" sözcüğünü kullanmak gerekir.

Umut, "inanç" ve "yardımseverlik" ile birlikte Hıristiyanlığın üç temel erdemsel ilkesinden biridir. Masonluğa da, bir "üçleme" kapsamında bu kaynaktan girmiş, ancak salt inanç ve yardımseverliğe bağlı olmaksızın da değerlendirilmiştir.

Umut, mutlaka geleceğe dönük olduğu için, gerçekleşmesi beklenen şeyin ya da olgunun zamanı, yeri ve şekli konusunda bir belirsizliği ya da bilinemezliği dekapsar. Önceden benimsenmiş Masonluk anlayışına bağlı olan temel ve töresel ilkeler, umudun türünü de belirler.

Bu konuda iki farklı görüş ve yaklaşım söz konusudur:

a) Umut, yaşadığımız çağ içinde insanın ve insanlığın daha olumlu bir geleceğine ilişkindir. Masonluk da böyle bir umudun daha çabuk ve daha yaygın olarak gerçekleşmesine çalışır.

b) Umut, özdeksel olarak yaşadığımız dünyaya değil, ruhsal olarak yaşayacağımız *"öteki dünya"*ya ilişkindir. Masonluk da üyesi olan masonlara, ölüm ötesindeki yaşamlarında her türlü olumluluğun gerçekleşebilmesi için şimdiden yapmaları gereken ödevleri işaret eder.

Hangi türünde olursa olsun, Masonluğun umudu, "İnsanlık Mabedi" ya da "Ülkü Mabedi" simgesel deyişiyle dile getirilen bir yüce ve evrensel ülkünün bir gün gerçekleşeceğidir.

Umut, çok daha basit olarak, bireysel ilişkilerde geçerli olmak üzere de söz konusudur. Bu bağlamda umut, şimdilik olumsuz ya da yetersiz görülen bir tutumya da benimseyişin, ileride olumluya dönüşeceği ya da olgunlaşacağına ilişkin bir bekleyiştir. Bu nedenle umut, Masonluğun önde gelen töresel ilkelerinden "tolerans" ve "sabır" ile bağlantılıdır.

Her insanın toleranslı olması, başkalarına tolerans göstermesi beklenir. Bu şimdilik görülemiyorsa, gelecekte görülebileceği umulur. Bu da sabretmeyi gerektirir. Ancak bunun gerçekleşebileceğinden umut kesilirse, tolerans da sabır da sona erer. Bu nedenle toleransın anlayış ve sevecenlikle başlayıp umut ile sürdüğü söylenir.

Universi Terrarum Orbis Summi Architectonis Gloria ab Ingeniis

Latince: "Tüm Dünyaların (Evrenin) Ulu Mimarı'nın Yüce Şanına"

Bu terim, doğrudan Latince olarak ve bazı masonik belgelerin, özellikle patent ve diplomaların başlıklarında kullanılır. Bazı uygulamalarda, baş harfleri alınarak kısaltılır. Ancak günümüzde çoğu mason kuruluşları bu uygulamayı terk etmiştir; bunun yerine genellikle **"Evrenin Ulu Mimarı Onuruna"** ya da benzeri deyiş ve dövizleri kullanılmaktadır.

Uyanıklık

Esk. Dikkat; *Fra.* Vigilance; *İng.* Vigilance; *Alm.* Wachsamkeit, Klugheit

İzleme, gözleme, anlama, ayırt etme, karşılaştırma, anlamlandırma, değerlendirme, öğrenme ve kavrama yetilerinin tümünü gereğince ve uyumluca kullanma.

Bu terim Türkçede *"bir fırsattan yararlanmasını bilmek"* anlamına gelmek üzere mecazî olarak da kullanılır. Terimin Masonluktaki kullanımı da mecazî bir nitelik taşır ama bunu güncel dildeki kullanım ile karıştırmamak gerekir.

Uyanıklık, "doğru" olanın "yanlış" olandan ayırt edilmesi, böylelikle gerçeklerin araştırılıp bulunması ve "bilgi"nin sağlam temellere oturtulabilmesi için kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Uyanık olmayan kimse, önemli ayrıntıları kolaylıkla kaçırabileceğinden, yanılgıya düşmekten sakınamaz ve bu nedenle de "gerçek"ten uzaklaşır.

Gerçekleri araştırmak, bir masonun sürekli ve en önde gelen ödevlerinden biridir. Bu nedenle bir mason, her zaman ve her yerde uyanık (gözü ve kulağı açık, dikkatli ve özenli) olmalıdır. Aksi takdirde gerçekleri kaçırabilir, boş inançlara ve yanılgılara kapılabilir; gerçek ile "gerçek dışı" olanı birbirinden ayırt etme olanağından yoksun kalır; gelişemez, olgunlaşamaz ve yetkinleşme doğrultusunda ilerleyemez.

Uyum

Eş. Ahenk; *Fra.* Harmonie; *İng.* Harmony; *Alm.* Harmonie;

Bir bütünün öğelerinin birbirlerine uygunluğu.

Masonlukta uyum ya da Batı dillerinden dönüştürülerek alınmış olan armoni, öncelikle, masonik çalışmalar sırasında bireysel olarak masonlar arasında oluşması ve sürdürülmesi gereken düzenli ve olumlu birlikteliği dile getirir.

Uyum, bir mason birimi ya da topluluğunun, Masonluğun amaçları doğrultusunda, ilkelerine uygun bir şekilde, olumlu, yararlı ve verimli bir çalışmanın yapılabilmesi için varlığı âdeta zorunlu bir öğedir.

Bunu sağlayan ise, "sevgi", "tolerans" ve "adalet"tir.

Bir masonik birim gibi, bir masonik kuruluş boyutunda da uyum aranır. Bu boyuttaki uyum ise, o masonik kuruluşu oluşturan birimler arasındaki düzenli ve anlayışlı iş birliği ile oluşur. Bunun sağlanabilmesi için, öncelikle düzenli bir kurumsal organizasyon gereklidir; fakat uyumun korunmasında yönetimde bulunanların da etkisi vardır.

Uyuşmazlık

Esk. İhtilâf; *Fra.* Incompatibilité; *İng.* Incompatibility; *Alm.* Unvereinbarlichkeit

Herhangi iki masonik kuruluş arasında farklı uygulamaların bulunması.

Tanımı uyarınca masonik uyuşmazlık, *"uzlaşmazlık"* ya da *"anlaşmazlık"* değildir. Yalnızca gerek yönetsel gerekse ritüelik bakımdan uygulamaların birbirini tutmaması, aralarında farklar olmasıdır. Ancak uygulamaları arasında farklar olan iki mason kuruluşu sadece kendi yöntemlerini tek doğru olarak görürse böyle bir durumda iki mason kuruluşu arasında uzlaşmazlık da doğabilir.

Masonlukta uyuşmazlıktan söz edilebilmesi için, bir masonik kuruluşta yer alan herhangi bir öğe ya da uygulamanın, diğer masonik kuruluş ta hiç bulunmamasıyada bir karşıtının bulunması gerekir.

Bu nedenle, masonik anlayış, yorum ya da değerlendirme farklarından kaynaklanan ayrı ve hatta çelişkili uygulamalar, *"uyuşmazlık"* sayılmaz; buna "ayrılık" denilebilir.

Masonlukta, bu anlamdaki uyuşmazlıkların çoğu dört biçimde görülür:

a) Bir mason kuruluşunda bulunan bir masonik derece ya da bir derecenin öğretim bakımından kapsamı, diğer mason kuruluşunda benzer bir şekilde ya da bir başka ad altında bile yoktur.

b) Masonik kuruluşların aynı düzeyde olan masonik birimlerinde, görevliler bakımından birtakım çelişkiler söz konusudur. Yani, birindeki bir görevlinin diğerinde herhangi bir karşılığı ya da bir benzeri yoktur.

c) Bir masonik kuruluşun uygulamalarında yer alan bir tören, bir simge ya da bir diğer ritüelik öğe, diğer masonik kuruluşun eş değer derece uygulamasında yoktur.

d) Bir masonik kuruluşun herhangi belli bir derecesinin ritüelik öğretimi ile bu derecede yer alan öğeler ya da uygulanan işlemler, diğerinde vardır ama berikiyle eş değer olmayan başka bir derecede yer alır.

Birbirinden farklı ritler arasında bu tür uyuşmazlıkların bulunması olağan sayılabilir. Ancak bu tür uyuşmazlıklar, yer yer aynı riti uygulamakta olan masonik kuruluşlar arasında bile görülebilmektedir. Bunların en başta gelen nedeni mason kuruluşları arasındaki iletişimin yetersizliğidir. Bir diğer neden de, her masonik kuruluşun, ister istemez yerel etkilenmeler altında kalışı, çevresel koşulları uyarınca benimsediği kural ve yöntemleri, evrensel kural ve yöntemlere oranla öncelikli tutuşudur.

Bu farklılıklar, tüzükler gibi ritüellerde de görülebilir. Hatta aynı masonik kuruluş çatısı altında, -özellikle büyük doğularda- localar yer yer birbirlerinden farkları ritüeller uygulamakta olabilir.

Masonluğun dünya çapında tek bir egemen otoritesi olmayışı, ortaya tüm mason kuruluşlarının uymaları gereken tüzük kuralları ve ritüeller konulamayışı, çeşitli mason kuruluşları arasında bu tür uyuşmazlıkların süreceğini göstermektedir.

Masonluğun dünya çapındaki birliği bakımından önemli olan nokta, bu tür uyuşmazlıklara gereğinden çok önem vermeyip, bunların bir ayrılığa yol açmasını engellemek, **tolerans** göstererek farklılıkları "zenginlik" olarak kabul etmektir.

Ücret

Fra. Salaire; *İng*. Wage; *Alm*. Lohn

Bir masonun, Masonlukta yaptığı çalışmalar sırasında, diğer masonlar ile arasındaki dayanışma sonucu, bilgi ve deneyimlerden oluşan edinimi.

Ülkü

Esk. Mefkûre; *Fra*. Idéal; *İng*. Ideal; *Alm*. Ideal

Yapılan çalışma ve uğraşıların, bir zaman gerçekleşeceği umutla beklenen amacı.

Ülkü, "uğrunda özveride bulunmaktan kaçınılmayan bir yüce dilek" olarak da tanımlanabilir. Her durumda, erişilmesi umulan bir yüce amacı dile getirir. Ancak bunun için beklemekle yetinmeyip eylemsel bir çaba göstermenin gereğini vurgular.

Varsayım

Esk. Faraziye; *Eş*. Hipotez; *Fra*. Hypothése, Supposition;
İng. Hypothesis, Supposition; *Alm*. Hypothese, Voraussetzung

Gözlemlere ya da güvenilir kişilerden elde edilmiş bilgilere dayanarak veya gerçeğin bulunabilmesinde bir başlangıç oluşturabilmek amacıyla, doğru olduğu sanılan yada kabul edilen ilke veya olgu.

İki tür varsayım vardır. Bunlardan biri "bilimsel varsayım", diğeri "inançsal varsayım" olarak nitelenebilir.

a) **Bilimsel Varsayım:** Bu tür bir varsayım, Batı dillerinden dönüştürülerek alınmış olan **"hipotez"** sözcüğüyle eş anlam taşır. Bilimsel bir yasayı oluşturabilmek için, gözlenmiş birtakım olaylar dizisine dayanarak veya benzetme ya da kabul yoluyla doğrulukları yeterlisayıda ve uygun koşullar altında deney yapılarak henüz kanıtlanamamış olan ilişkileri önermeyi içerir. Böyle bir önerme üzerine yapılan deneyler sonucunda varsayım "doğru" çıkabildiği gibi, "yanlış" da çıkabilir. Yanlışlığı anlaşılacak olursa yadsınır.

b) **İnançsal Varsayım:** Bu tür varsayım, herhangi bir şekilde deney yoluyla kanıtlanabilmesine ya da bilimsel bilgiler ile uyuşup uyuşmamasına bakılmaksızın ve bunu önemsemeksizin, "geçerli ve doğru" olduğu sanılan bilgilere tutunmaktır. Doğruluğunun kanıtlanabilmesi için deneye başvurmak gerekmez. Zaten deneye gelmez; doğruluğundan kuşku duyulamaz. Bu nedenle, bu tür bir varsayım **"dogma"** kavramıyla bağdaşır.

Masonlukta önemli olan, somut, nesnel ve göreli **gerçekler**, bu gerçeklere ulaşılmasını sağlayan **"doğrular"**dır. Bu bakımdan Masonlukta, ne bilimsel ne de dinsel varsayımlarla ilgilenilir; bunlarla uğraşmak ilgili kişilere bırakılır.

Vicdan

Eş. Bulunç; *Fra*. Conscience; *İng.* Conscience; *Alm*. Gewissen

Bireyi, tutum, eğilim, istem, düşünü, davranış ve kararlarını yargılamaya yönelten duygu.

Masonluktaki ritüelik öğretimin bazı bölümlerinde, vicdan üzerinde özenle durulur. Masonlara, bir başka insanı yargılarken mutlaka vicdanlarına başvurmaları önerilir. Eğer gerçek adalet sağlanacaksa, bunun vicdan olmadan gerçekleştirilemeyeceği, yer yer örnekler verilerek gösterilir.

Metafizik nitelikli düşünceye göre, her insanın vicdanı doğuştan ve içgüdüsel bir şekilde vardır; yani vicdan tanrısal kaynaklıdır. Diyalektik nitelikli düşünceye göre ise vicdan, insanın yaşamı boyunca edindiği bilgi ve görgülerinin, toplumsal törelerin ve çevrenin de etkisiyle, insan karakterinin bir yan ürünü olarak oluşur ve gelişir.

Vincere - Mori

Eş. Vincere Aut Mori

Değişik anlamlara gelebilen bir kısaltılmış özdeyiş.

Latince kökenli olan vincere, kimilerine göre "bağlılık" ya da "birliktelik", kimilerine göre ise "ele geçirme", "zaptetme" ya da "zafer" anlamına gelmektedir. Morisözcüğü ise kimine göre "ölüm" kavramını; kimine göre ise **Süleyman Mabedi**'nin yapılmış olduğu söylenen Moriah Dağı'nı niteler.

Bu durumda, bu özdeyişin Türkçedeki anlamları şu seçeneklerden herhangi biri olabilmektedir:

- Ölene kadar bağlı kalalım.
- Mabedin yapılmış olduğu yerde birlik kuralım.
- Zafer mabedin yapılmış olduğu yerdedir.
- Ele geçir *(zaptet)* ya da öl.
- Ya zafer ya ölüm!

Virtus Junxit Mors Non Separabit

Latince: "Erdemin birleştirdiğini ölüm ayıramaz."

Vult Dei Sanctus Animus

Latince: "Tanrı'nın Kutsal Ruhu'nun isteğince"

Yağmur

Fra. Pluie; *İng*. Rain; *Alm*. Regen

Masonlukta simgesel olarak ve âdeta bir parola niteliği taşımak üzere, masonik konuların konuşulmasından kaçınılması gerektiğini belirten terim.

Bu terim, masonlar arasında mecazî bir anlamla kullanılmakta olduğu için, tüzük ve ritüellerde geçmez. Masonlar çoğunlukta olsa da, ancak mason olmayan kişilerinde bulunduğu bir toplulukta; masonlardan biri farkında olmadan mason olmayanların yanında konuşulması uygun düşmeyen bir konuya değinebilir. Bu durumda onu uyarmak isteyen bir diğer mason *«Yağmur var!», «Yağmur yağıyor!»,«Havayağışlı!»* gibi bir sözedebilir. Böyle bir deyim kullanıldığında, oradaki tüm masonların, söz ve davranışlarında daha özenli olmaları gerekir.

Bu terimin kullanılışının bir simgesel bağlantısı da vardır. Bir mason mabedinin tavanı, "gökkubbe"yi temsil etmek üzere yıldızlarla süslüdür. Locanın çalışmaları, simgesel olarak, tümüyle açık ve aydınlık mavi gökyüzü altında yapılır. Bu ortamda masonlar, tüm görüş ve önerilerini açıkça söyleyebilir, her türlü düşünü alışverişinde bulunabilir. Ortamın masonik çalışmalar için elverişsiz olması durumu, gökyüzünün bulutlarla kaplanmış olması demektir. Bunun bir sonraki aşaması da, ezoterik nitelikli konuların konuşulmasından kesinlikle sakınılmasını gerektirir. İşte bu aşama, "yağmur" sözcüğü kullanılarak dile getirilir.

Yanılgı

Esk. Hata; *Fra.* Erreur; *İng.* Error; *Alm.* Irrtum

Doğru ile yanlışı birbirine karıştırma ve tersini sanma.

Masonlukta masonlara, yanılgıya düşmekten sakınmak için uyanık olmaları, öz varlıklarını tanımaya, öz eleştiri yoluyla önceki yanılgılarını saptamaya çalışmaları önerilir. Hatta yanıldıklarını alçak gönüllülükle kabul etmeleri, bunları başkalarına bile açıklayabilecek yürekliliği göstermeleri öğütlenir. Çünkü kabul edilmeyen ve doğru olduğunda diretilen bir yanılgı, bireyin daha başka yanılgılara sapmasına neden olur ve onu gerçeklerin yolundan alıkoyar. Yanılgıların açıklanmaması ise, birbirlerine sevgi ve içtenlikle bağlanmaları öngörülen kişiler arasındaki ilişkilerin yapay (suni) ve yüzeysel düzeyde kalmasına neden olur.

Yapıcı

Esk. Bani; *İng.* Builder, Constructor; *Fra.* Constructeur; *Alm.* Bauer, Konstrukteur

Mecazî anlamda olmak üzere "olumlu ve yararlı bir iş yapan ya da hizmette bulunan".

Masonlukta bu terimin diğer dillerdeki karşılıkları, öncelikle somut bir anlamda olmak üzere "Süleyman Mabedi'ni yapan mimar" deyişinin karşılığı olarak kullanılmıştır. Çağdaş anlamında geçerli olan değerlendirmeye göre ise yapıcı, simgesel olarak İnsanlık Mabedi'nin (Ülkü Mabedi'nin) yapımına katkıda bulunan kişidir. Bu bakımdan yapıcılık, bir masonun erdemlerinden ya da niteliklerinden biri sayılır ve Masonluk ile eş anlam kazanır.

Yapıcılık

Esk. Banilik; *Fra.* Pour être constructif;
İng. Constructiveness; *Alm.* Konstructivlichkeit

Mecazi anlamda olmak üzere, olumluluk ve üreticilik.

Masonlukta bu terim, soyut bir anlam taşımak üzere kullanılır. Yapıcılık, "bir masonun temel niteliği" olarak bile gösterilir. Hatta yer yer "Masonluk" ile "Yapıcılık" terimleri özdeş bile tutulur. Nitekim Türk masonik yazınında bir zamanlar "Özgür Masonluk" (Hür Masonluk) teriminin karşılığı olmak üzere "Hür Banilik" teriminin de kullanılmış olduğu görülür.

Yaratan / Yaratıcı

Esk. Sani; *Fra.* Créateur; *İng.* Creator; *Alm.* Schöpferkraft

Yoktan var eden ya da olmayanı olduran.

Bu sözcüğün Batı dillerindeki karşılıklarının iki ayrı kökeni vardır. Latincede creator "kurucu" anlamına gelir; Yunancada kratos "güç" demektir. Bunlar birleştirilirse, yaratan, "kurucu gücü olan" şeklinde de tanımlanabilir.

Bu terim, genellikle metafizik nitelikli bir anlamda ve doğrudan "Tanrı" kavramıyla özdeşleştirilerek kullanılmıştır. Oysa "parçaları bir araya getirerek daha önce olmayan bir yeni bütün oluşturan" anlamına da gelir.

Masonlukta bu terimin zaman zaman ve yer yer **"Evrenin Ulu Mimarı"** terimiyle özdeş tutulduğu da görülmüştür.

Günümüzde, özellikle tutucu nitelikli bir Masonluk anlayışını benimseyen kuruluşlarda, Evrenin Ulu Mimarı kavramına bazı belirgin nitelikler verilir. Bunlardan biri de "Tüm canlı ve cansız varlıklarıyla birlikte evrenin oluşturulması" anlamına gelmek üzere kullanılan "yaratıcılık"tır. Bu etkiyle, bir ara Türk Masonluğu'nda yanlış bir yaklaşımla **"Kâinatın Ulu Yaradanı"** terimi de kullanılmıştır.

Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin 1875 tarihli ünlü Lozan Konvanı'ndan sonra yayımlanan "ilkeler bildirgesi" kapsamında, *"Masonluk, Evrenin UluMimarı adı altında bir yaratıcı ilkeyi benimser."* denmiştir. Burada, "yaratıcı ilke" terimiile neyin belirtilmek istenmiş olduğu ve bu terimin ne gibi bir anlama gelebileceği üzerine hayli tartışma çıkmıştır.

Sözkonusu konvanın toplandığı tarihte, bu terim doğrudan deist bir yaklaşımla *"her şeyin ilk nedeni olan Tanrı"* anlamında kullanılmış olabilir. Fakat o günden bugüne kadar çok şey değişmiştir. Günümüzde, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç (Skoç) Riti'nin çağdaşlaşmadan ve bilimsellikten yana olan yüksek konseyleri, bu terimi sembolik bir anlamda yorumlamaktadır.

Yaratıcılık

Fra. Créativité; *İng.* Creativeness; *Alm.* Kreatürlichkeit

Olumlu ve yararlı olabilecek yeni bir şey yapabilme yetisi.

Bu anlamdaki yaratıcılık, metafizik nitelikli "yoktan var etme" anlamından farklı olarak, zaten var olan ve bilinen parçaları ya da öğeleri bir araya getirerek yeni bir olguyu ortaya çıkarmayı dile getirir. Bu bakımdan, bilme, anlama, düşünme, tasarlama ve çalışmayı içerir.

Masonlukta masonlara, bu yönde etkinlik göstererek "yaratıcı" olmaları, yani işe yarar ve insanlığa katkılar sağlayan, verimli ve ürünlü çalışmalarda bulunmaları önerilir ve öğütlenir. Hatta bazı ileri ve yüksek derecelerde bu konuda yalnızca öneri ve öğütlemeyle kalınmayarak, masonlardan bunu yapmaları da istenir.

Yardımseverlik

Fra. Charité; *İng*. Charity; *Alm*. Nächstenliebe

Bireyin, güç ve olanaklarını başkalarının yararına kullanmaya istekli ve hazır olması.

Yardımseverlik, masonik erdemlerden biridir. Ancak bir terim olarak Batı dillerindeki karşılıkları ile anlam bakımından tam bir uyum göstermez. Eskiden bu terimin yerine günümüzde "sevecenlik" dediğimiz *"şefkat"* terimi kullanılmaktaydı. Fakat bu da belirtilmek istenen erdemin Batı dillerindeki karşılıklarının eş anlamını vermez. Vurgulanmasına çalışılan kavram "sevecenlikle karışık bir yardımlaşma duygusu" olarak tanımlanabilir. Böyle bir duygunun somut sonucu ise, gereksinmesi olanlara özdeksel *(maddi)* yardımda bulunmaktır.

Bazı mason kuruluşlarının anlayışı uyarınca, yardımseverlik, bireyin dinsel yükümlülüklerinin gereğidir; bundan ötürü "inanç" ve "umut" kavramlarıyla bütünleşir. Ancak bazı mason kuruluşlarının benimseyişleri uyarınca yardımseverlik, insancılıktan, insan severlikten kaynaklanır; bu bilinçli bir sevgi olduğu için birdinsel nitelik taşıması zorunlu değildir.

Yaş (Masonik)

Fra. Age maçonnique; *İng*. Masonic Age; *Alm*. Maurerischealter

Masonluktaki her dereceye göre değişen ve ilgili olduğu derece ritüelinin kapsamıyla bağlantılı bir simgesel anlamı olan sayı ya da simgesel terim.

Hangi ritte olursa olsun, Masonluktaki derecelerden birçoğunda, o derecenin ritüeli ile bağlantılı bir "simgesel yaş" vardır.

İki mason ilk kez tanıştıklarında, biri diğerinin hangi derecede olduğunu anlamak isteyecek olursa, geleneksel olarak, doğrudan derecesini sormak yerine ona *«Kaç yaşındasınız?»* diye bir soru yöneltebilir. Aldığı yanıt üzerine kendisininkinden daha yüksek dereceli olduğunu anlarsa, *«Ben biraz daha yaşlıyım!»* diyebilir. Ancak aldığı yanıt karşısındakinin kendisinden daha yüksek bir derecede bulunduğunu gösteriyorsa, bu kez o da kendi masonik yaşını söylemek zorundadır. Bu yüzden de, bir mason ancak hayli yüksek bir derecedeyse karşısındakinin yaşını sorar.

Yeterlilik

Esk. Liyakat; *Fra*. Compétence; *İng*. Eligibility; *Alm*. Wählbarkeit

Bir işi yapabilmek için gerekli görülen koşullara uyma durumu.

Masonlukta yeterlilik üç bakımdan söz konusu olur:

a) Masonluğa girebilmek bakımından;
b) Belli bir dereceye yükselebilmek bakımından;
c) Bir göreve seçilebilmek bakımından.

Masonluğa girebilmek bakımından yeterlilik, genellikle ilgili mason kuruluşunun tüzükleri kapsamında "Mason Olmanın Koşulları" ya da buna benzer bir başlık altında belirtilir. Bir masonun bulunduğu dereceden daha üst bir dereceye çıkabilmesi bakımından yeterliliği de tüzüklerde "Derece Artırımının Koşulları" ya da buna benzer bir başlık altında yer alır.

Masonlukta yeterlilikten söz edildiğinde, asıl konu genellikle bir göreve seçilebilmenin koşullarıdır. Bunlar da ilgili masonik kuruluşun tüzüklerinde belirlenmiştir. Bu bakımdan aslında en önemli koşul, bu görevi yerine getirebilecek olanak, bilgi ve yeteneğe sahip olmaktır. Fakat bu bir tüzük gereği değil, "masonik etiket" gereğidir.

Tüzüklerde yeterliliği belirleyen koşullar belirgindir. Bunlar şöyle özetlenebilir:

- Düzenli bir mason olmak yani ödenti borcu bulunmamak ve ilgili masonik birimin geçmiş dönemdeki toplantılarına yeterli bir sayıda -genellikle yarısından çoğuna- katılmış olmak;
- Geçmiş dönem içinde herhangi bir disiplin cezası almamış olmak; daha önce alınmış bir disiplin cezası varsa bunun gerektirdiği kısıtlılık süresinin sona ermiş bulunması; (Bazı obediyanslarda hiçbir disiplin cezası almamış olmak gerekir.)
- İlgili masonik birimin üyeliğinde belli bir süre bulunmuş olmak;
- Bu görevi yürütmek üzere gereken dereceyi belli bir süre önce -genellikle en azbir yıl önce- almış olmak.

Bazı görevlere seçilebilmek için, daha önce en azbir dönem boyunca bir başka görevi yürütmüş olmak koşulu da aranır.

Yetkinlik

Esk. Kemâl, Mükemmeliyet; *Fra.* Perfection; *İng.* Perfectness
Alm. Perfektion, Vollkommenheit

Hiçbir noksanlığı, kusuru, eleştirilebilecek ya da beğenilemeyecek yanı bulunmayan kişinin niteliği.

Yetkinliğin tanımı, ister istemez, yetkin olamayışın temel niteliklerinin belirtilmesi suretiyle yapılabilmektedir. Bunun nedeni, yetkinliğin saltık *(mutlak)* oluşu, her ne bakımdan olursa olsun aslında yetkinliğe ulaşmanın olanaksızlığıdır.

Filozofik düzeyde değil ama güncel dildeki kullanımında yetkinlik, görelibir yaklaşımla, âdeta toleranslı bir şekilde de tanımlanmıştır. Buna göre yetkinlik, yeterli görülen ve gerçekten erişilebilir bir olgunluk ve bütünlük düzeyine gelmiş olma durumudur. Masonlukta kullanılan "yetkinlik" kavramı da ancak bu anlamdadır.

Yıl (Masonik)

Fra. Année maçonnique; *İng.* Masonic Year; *Alm.* Maurerischesjahr

İçinde bulunulan yılın, simgesel nitelikli "masonik takvim" uyarınca karşılığı.

Yiğitlik

Fra. Vaillance; *İng*. Valiancy; *Alm*. Topferkeit

Gözü peklik, yüreklilik, kararlılık ve özverinin uyumlu birleşimi.

Yiğitlik, genelde "atılganlık" ile özdeş gibi tutulur. Masonlukta söz konusu olan yiğitlik, gelişigüzel bir atılganlık değil, Masonluğun amaçları doğrultusunda ve akıl ilkelerine dayanan bir öncülük, dolayısıyla bir erdemdir. Bir bakıma "şövalyelik ruhu"nun karşılığıdır.

Bir masondan, öncelikle, gerçeklerin araştırılması çalışmasında ve bulunan gerçeklerin hem gerektiğince korunması hem de yayılmasında yiğitlik göstermesi beklenir. Bir mason, kendi kabuğu içine kapanık kalmamalı, tüm bilgi ve bulgularını topluma yansıtarak insanın ve insanlığın evrimi için yiğitçe çalışmalıdır.

Yirmi Beş

Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nı nitelemek üzere kullanılmış bir sözgelimi.

Bu sözgeliminin kullanımı, Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası'nın merkezinin İstanbul'da Nuruziya Sokağı 25 numarada bulunmasından ileri geliyordu. Ancak 2008 yılında binaların numaraları değiştirildi. Sokağın adı da kısmen farklı oldu. Böylece bu sözgelimi de ancak bir tarihsel anı olarak kaldı.

Bir diğeri de şöyle:

Yüz On Bir

Türkiye Süprem Konseyi ile kısmen Özgür Masonlar Büyük Locası'nı nitelemek üzere kullanılmış bir sözgelimi.

Bu sözgeliminin kullanımı, Türkiye Süprem Konseyi'nin, daha sonra Türkiye büyük Mason Mahfili'nin ve kısman da Özgür Masonlar Büyük Locası'nın merkezinin İstanbul'da Meşrutiyet Caddesi 111 numarada bulunmasından ileri geliyordu. Ancak 2008 yılında binaların numaraları değiştirildi. Böylece bu sözgelimi de ancak bir tarihsel anı olarak kaldı.

Yurtseverlik

Esk. Vatanperverlik; *Fra*. Patriotisme; *İng*. Patriotism; *Alm*. Patriotismus

Bireyin öz yurdunu ve ulusunu insanlığın tümüne oranla öncelikli tutarak gözetmesi.

Yurtseverlik, bir masonun bilinçli bir tutumla sahip olması gereken bir erdemdir. Tüm insanların barış, gönenç ve mutluluk içinde yaşamalarının sağlanmasını bir evrensel amaç olarak benimseyen kişi, önce bir gerçek yurtsever olmalıdır. Genel niteliği bakımından Masonluğun "evrensel" oluşu, yurtseverliği engellemez; aksine zorunlu kılar. Çünkü yurt sevgisinden yoksun bir kimse, "insanlık sevgisi"ne uzanan yolda başarılı bir ilerleme gösteremez.

Yurtseverlik, bir ülkenin ve ulusun bütünlüğünün ve bağımsızlığının, olumsuz dış etkenlere karşı korunması, savunulması ve gereğinde bireyin bu amaçla her türlü özveride bulunmasıyla bitmez.

Gerçek yurtseverlik, yurdun ve yurttaşların gereksinme göstermedikleri ya da gereksinmeleri bulunduğunun farkına varamadıkları zamanda da bireyin tüm olanak ve becerilerini yurdunun ve yurttaşlarının hizmetine sunabilmesidir.

Böyle bir yurtseverlik, yurdun ve yurttaşların, bireysel ve toplumsal boyutlarda, gerek özdeksel *(maddi)* gerekse tinsel *(manevi)* evrimlerini hızlandırmaya çalışmayı gerektirir. Bir gerçek yurtsever, kendisi için istediklerini yurdu ve yurttaşları için de istemesi, bunları sağlamaya çalışmasıyla belli olur.

Yükümlülük(ler)

Esk. Vecibe(ler); *Eş.* Mükellefiyet(ler); *Fra.* Devoir(s); *İng.* Charge(s); *Alm.* Pflicht(e)

1. Genel olarak: Yapılması ya da yerine getirilmesi kaçınılmaz olan ödev, görev ya da uygulama(lar).

Genelde sözlük anlamı böyle ya da buna benzer olmakla birlikte, Masonluk'ta özellikle gerek bir masonun gerekse bir mason kuruluşunun zorunluluklarını belirtmek amacıyla kullanılır. Çoğunlukla da tekil değil, "Yükümlülükler" biçiminde çoğuldur. Nitekim Masonluğun Temel Yasası'nın en önemli bölümü de "Yükümlülükler" olarak anılır. Bu bağlamda **"Eski Yükümlülükler"** kavramı üzerinde de özenle durulur.

Bir masonun temel görevlerini de içeren yükümlülükleri şöyle sıralanabilir:

a) Masonluğun amaçlarına, ilkelerine, yasalarına, etiketine, geleneklerine ve töresine bağlı kalmak;

b) Masonluğun amaçlarına uygun çalışmalarda bulunmak;

c) Üyesi olduğu masonik birimlerin toplantılarına düzenli olarak katılmak ve ödentilerini herhangi bir aksamaya uğramadan vermek;

d) Bir "gerçek mason" olabilmek için, bireysel erdemlerini, bilgi ve kültür birikimini, deneyimleriyle becerilerini, olumlu niteliklerini geliştirmek; ailesinden başlayarak dostlarına, çevresine, mason kardeşlerine ve üyesi olduğu masonik kuruluşlara, yurduna ve ulusuna, giderek insanlığa katkılarda bulunmak.

Masonluğun temelde bir dinsel niteliğinin bulunmasını zorunlu gören mason kuruluşları, bunlara bir de "dinsel görevlerini aksatmadan yerine getirmek" gereğini ekler.

2. Özel olarak: "Spekülâtif Masonluğun Temel Yasası"nın asıl bölümünün kapsamı.

Masonlukta "yükümlülükler" teriminin bu anlamda alınışı, öncelikle, hangi temel yasadan söz edildiğinin de belirtilmesini gerektirir. Spekülâtif Masonluğun 1723 tarihinde yürürlüğe girmiş olan özgün temel yasası, 1738 yılında bir değiştirilmiş, daha sonra da değişikliklere uğratılmıştır.

Spekülâtif Masonluk 18. yüzyıl ortalarında İngiltere'de ikiye bölündüğü zaman, masonik yazında kısaca "Eskiler" olarak anılan büyük loca, 1756 yılında **"Ahiman Rezon"** adı verilen bir diğer temel yasayı yürürlüğe koymuştur. Bu temel yasa, Amerika'daki bazı mason kuruluşlarınca da benimsenmiştir.

1815 yılında **"İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Temel Yasası"** 1849 yılında **Fransa Büyük Doğusu** (Grand Orient de France) kendine özgü bambaşka temel yasa düzenlemiştir. Zaman içinde bu temel yasaların hepsinin üzerinde yer yer değişiklikler yapılmıştır.

"Yükümlülükler", her temel yasanın en önemli bölümüdür. Temel yasanın özü değiştikçe, yükümlülükler üzerinde de yer yer değişiklikler söz konusu olur.

Başlangıçta Operatif Masonluk ile Spekülatif Masonluk içiçe olarak düşünüldüğünden, Temel Yasa'daki yükümlülüklerin çoğunun önceleri Operatif nitelikli öğelerden oluştuğu yani doğrudan bina inşaatı mesleğini uygulayanlar için düzenlendiği bellidir. Bunlardan Spekülatif Masonlukta geçerli olmayanlar sonraları ya kaldırılmış ya da simgesel anlamlarda değerlendirilmiştir.

Temel yasa yükümlülükleri arasında her zaman "Birinci Yükümlülük" en önemlisi olmuştur. 1723 tarihli özgün temel yasanın birinci yükümlülüğü şöyledir:

"Bir mason, ayrıcalığı ile töresel yasaya uymak zorundadır. Eğer sanatı doğru olarak anlıyorsa, hiçbir zaman budala bir tanrıtanımaz olmayacak, nededinile ilişkisiz bir özgür düşünceci olacaktır. Eski zamanlarda masonlar, her ülkede, o ülkenin yada ulusun dinini, her ne olursa olsun benimsemekle yükümlü tutulmuşlarsa da; şimdi özel kanılarının kendilerine bırakılarak, bütün insanların üzerinde uyuştukları bir dine uymaları, yani hangi inanç ve mezhebe ayrılmış olurlarsa olsunlar, iyi ve doğru veya onur sahibi ve dürüst insan olmaları daha uygun görülmektedir. Böylelikle Masonluk, birbirlerinden her zaman için uzak kalacak kişiler arasında gerçek dostluk uzlaşmasını sağlayacak araç ve Birliğin Merkezi olmaya dönüşür."

Yüreklilik

Eş. Cesaret; *Fra.* Courage; *İng.* Fortitude; Alm. Standhaftigkeit

Belirlenmiş ve benimsenmiş bir amaca doğru giden yolda, nesnel ve tinsel engellere karşı direnerek, çekinmeden ve korkmadan ilerleme yetisi.

Masonlukta cesaret, bir masonun üstün düzeydeki, şövalyece erdemlerinden biri sayılır.

Mason, Masonluğun amaçlarının gerçekleştirilmesi ve ilkelerinin yaygınlaştırılabilmesi yolunda yürekli olmalı, bunları engellemeye kalkışanlardan bireysel güvenliği bakımından sakınmalı ve korunmak için gerekli önlemleri almalı fakat korkmamalıdır. Olumsuzetkenler ve engellerle karşılaştığında bunların üzerine gidebilmeli, yılmamalı, çöküntüye uğramamalı, üzüntü ve sıkıntıya katlanabilmeli, sabırla direniş göstermelidir.

Dolayısıyla yüreklilik, hem yiğitlikle hem de direşmeyle birleşir. Çok daha önemli olan ise bir masonun kendi kendisini yargılamaktan, kendi yanılgılarını saptamaya çalışmaktan korkmamasıdır. Geçmiş yaşamındaki eğitimi ve deneyimleriyle edinmiş olduğu tüm doğrularının yıkılması pahasına bile olsa, öz eleştirisini yapmaktan, yanılgılarını ortaya çıkarmaktan ve gerçekleri araştırmaktan geri kalmamalıdır.

Yürek Temizliği

İnsanın, her ortamda ve her koşulda başka insanlara karşı bilinçli olarak ve içtenlikle iyi duygular beslemesi.

Temiz yüreklilik ya da yürek temizliği, iyi bir insan olmakla özdeşleşir. Masonlukta, bir masondan beklenen önemli erdemlerden biridir.

Zekâ

Fra. Intelligence; *İng.* Intelligence; *Alm*. Intelligenz

Zihinsel etkinlik yetisi.

Zekâ, bir şeyi anlama, bilgisel veriler arasındaki ilişkileri kurma, algılama, soyutlama, genelleme, çözümleme, ayırt etme, soyutlanmış ve çözümlenmiş olanları yeniden somutlayıp bütünleme, böylece tümüyle kavrayıp başkalarıyla benzeştirme yetilerinin toplamıdır. Bazı zaman, yeni ve değişik koşullara uyabilme, hızlı karar vererek uygulamaya koyabilme, yerine ve ortamına göre tüm seçenekler arasından en uygun olanını bulabilme anlamlarına gelmek üzere de kullanılır.

Zekânın en önemli işlevi, insanı diğer hayvanlardan ayırt eden yeteneğini yani aklını kullanabilmesini ve insanın toplum içinde bireysel bilincinin gelişimini sağlamasıdır. Temelde kalıtımsal olmakla birlikte, geliştirilebilmesinin de söz konusu olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır.

Zurnanın Son Deliği

Mecazî anlamda olmak üzere, bir locanın çırak derecesindeki en yeni üyelerinden herhangi biri.

Bu terimin kullanımında, herhangi bir aşağılama ya da küçümseme yoktur. Çünkü son delik olmazsa zurnadan ses çıkmaz.

Türk Masonluğu'nda oluşturulmuş olan bu deyim, "zurna" sözcüğünün dildeki tek bir izlenim taşıması ve başka olumsuz mecazi anlamlarda da kullanılması nedeniyle kimi masonlarca yadırgama hatta hoşnutsuzlukla karşılanmaktadır.

Oysa bu deyimin kullanımında önemli ve değerli bir simgesel anlam saklıdır.

Zurna, doğru ve güzel olarak çalınması çok zor bir müzik aygıtıdır. Yedi deliği vardır. Bunlardan en alttaki hemen hemen hiç kullanılmaz, çünkü bu delik çok tiz ve kulak tırmalayıcı bir ses çıkarır. Ancak bu son delik olmazsa, bu kez zurnadan istenilen notalara uygun ses çıkarabilme olanağı yoktur.

Böylece, aslında yeni bir çırak masona gereksinme duyulduğu fakat onun sözlerinin yerli yerinde olmayabileceği simgesel bir dille anlatılmış olur. Genellikle her yeni masona, -özellikle de Masonluğa kabul töreninin yapıldığı gün düzenlenen kardeş sofrasında- "zurnanın son deliği" olduğu anımsatılır. Bunun anlamı şöyle açıklanır: *«Yeni bir mason, düşünü ve görüşlerini belirtmeye başlamadan önce dinlemeye alışmalı, Masonluğu biraz öğrenip anlamalı, kardeşlerini tanımalı ve masonik çevreye uyum sağlamalıdır. Yoksa sözleri ve davranışları yadırganabilir.»*

Bu terimin kullanımında, herhangi bir aşağılama ya da küçümseme yoktur.